

มติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความรุนแรงใน
เด็กและเยาวชน กรณีศึกษา 6 ชุมชน ในกรุงเทพมหานคร

โดย

รศ.ดร.มัลลิกา มัติโก

ผศ.เสาวคนธ์ พิระพันธ์

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง

มติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

สนับสนุนโดย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ดำเนินงานโดย มหาวิทยาลัยมหิดล

2551

มิติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

กรณีศึกษา 6 ชุมชน ในกรุงเทพมหานคร

มัลลิกา มัติโก และเสาวคนธ์ พิระพันธ์

ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะ

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

1. ความสำคัญของปัญหา

กรุงเทพมหานคร เมืองหลวงที่เป็นศูนย์กลางความเจริญในทุก ๆ ด้าน เช่น เป็นศูนย์กลางแห่งนวัตกรรม เป็นตลาดแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ และอุตสาหกรรมทางเทคโนโลยี เป็นแหล่งการเรียนรู้ แหล่งการผลิตและกระจายสินค้าและบริการ มีการคมนาคมและสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ และการสื่อสาร เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ทำให้กรุงเทพมหานคร มีบทบาทในฐานะเมืองที่ดึงดูดคนให้เข้ามาดำเนินวิถีชีวิตแบบทันสมัย ที่ต่างก็มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยและการแลกเปลี่ยนเชิงคุณค่าแตกต่างกัน นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครยังเป็นพื้นที่ที่รวมความหลากหลายและความขัดแย้งทางโครงสร้างและวัฒนธรรมไว้ด้วยกัน

การหลั่งไหลของผู้คนจากภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อเข้ามาอยู่ในพื้นที่ที่แออัดและที่ดินราคาแพง ทำให้ผู้มาใหม่ต้องหาที่อยู่ราคาถูกเพื่อพักพิงและอยู่พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร ด้วยความต้องการที่พักอาศัยราคาถูก ทำให้เกิดธุรกิจบ้านเช่าในชุมชนต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ทั่วกรุงเทพฯ ประมาณ 1,800 ชุมชน (สมพงษ์ จิตระดับ, 2550 : 60) การกระจายตัวของชุมชนพบเห็นได้ทั่วตรอกซอย บริเวณริมทางรถไฟ หรือที่รกร้างที่ไปมาหาสู่ง่าย การคมนาคมสะดวก

ชุมชนจำนวนมากมีแหล่งนี้ต่างมีเรื่องเล่าทางวัฒนธรรม การยึดเหนี่ยวผูกพันทางสังคม ทั้งทางเครือญาติ และศาสนา ร้อยรัดอารมณ์ความผูกพัน ความใกล้ชิด ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติของคนในชุมชนสืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลานานนับศตวรรษ ซึ่งการรวมตัวเป็นความกลุ่มก้อนที่เหนียวแน่นนี้ มีมาก่อนการจัดตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการตามกฎหมายการจัดตั้งชุมชนของสภากรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2526 และคำว่าชุมชนก็เริ่มนำมาใช้พร้อมกับการเกิด “กรมการพัฒนาชุมชน” ภายหลังปี 2515 (สุริชัย หวันแก้ว, 2547: 3)

ความเสี่ยงของชุมชนจากผลกระทบของความเจริญทางเทคโนโลยีเพื่อความทันสมัย การเคลื่อนตัวทางประชากรเพื่อหารายได้และการอยู่อาศัยอย่างแออัดในชุมชน การเผชิญกับ

ความสัมพันธ์ของกลุ่มอำนาจในชุมชน ความไม่เข้าใจกันระหว่างประธานชุมชนกับสมาชิกในชุมชน รวมถึงสภาพแวดล้อมของชุมชนที่แตกต่างกันนั้น คือ ความเสี่ยงที่เอื้อให้เกิดความรุนแรงที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชนในชุมชน

คำตอบจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ในสังคมส่วนใหญ่ มักยอมรับกันว่าปัจจัยเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สื่อ และเพื่อน เป็นตัวกำหนดรูปแบบความรุนแรงที่แตกต่างกันทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้ง ปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชน มักนำเสนอในรูปบทความ งานเขียนหรืองานวิจัยมากขึ้น แต่ผลผลิตทางการศึกษาเหล่านั้น เป็นเพียงการผลิตซ้ำเหตุปัจจัยเชิงโครงสร้างที่กำหนดความรุนแรงมากกว่าการศึกษาที่เน้นเสียงของเด็กและเยาวชน

ดังนั้นการศึกษาเชิงลึกครั้งนี้ นับว่าเป็นงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่ง ที่จะช่วยถอดรหัสชีวิตในโลกของเด็กและเยาวชน ที่พวกเขาอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความเป็นเมือง จำนวน 6 ชุมชน ซึ่งพวกเขามีโอกาสเสี่ยงต่อความรุนแรงทั้งในเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม ซึ่งผลจากการวิจัยอาจช่วยให้สาธารณชน โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจเด็กและเยาวชนมากขึ้นและสามารถนำไปใช้ในการวางแผนงานต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องความรุนแรงในชุมชน
2. เพื่อศึกษาความหมายวัยรุ่น และความหมายความรุนแรงในวิถีคิดของเด็กและเยาวชนในชุมชน
3. เพื่อศึกษาโลกชีวิตของเด็กและเยาวชนในชุมชนที่เสี่ยงต่อความรุนแรง

3. ระเบียบวิธีวิจัย

พื้นที่ชุมชนในกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ตัวอย่างที่เลือกแบบเฉพาะเจาะจง ตามเกณฑ์การเลือกพื้นที่จากฐานข้อมูลการสำรวจของศูนย์การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2549 แบ่งพื้นที่ตามระดับการเตือนภัย เฝ้าระวังและปกติ จากนั้นได้ประสานงานกับผู้อำนวยการ สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการกรุงเทพมหานครเขต 2 และเขต 4 ในการเลือกชุมชน โดยกำหนดเงื่อนไขเรื่องความหลากหลายทางกายภาพของพื้นที่ มี

ปัญหาความรุนแรง ความร่วมมือของประชาชนชุมชน ความปลอดภัย และการมีบ้านเช่าสำหรับผู้ช่วยนักวิจัยเพื่อการทำงานในพื้นที่ จำนวน 6 ชุมชน ดังนี้ (ตารางที่1)

ตารางที่ 1 จำนวนเขตและชุมชนศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

เขต	กรุงเทพชั้นใน (ปกติ)	ต่อเมืองตะวันตก (เดือนกัย)	ชานเมืองตะวันตก (เดือนกัย)
ชุมชน	ชั้นบาน (ชื่อสมมุติ) คารา (ชื่อสมมุติ) ดอกไม้ (ชื่อสมมุติ)	หลังสวน (ชื่อสมมุติ) รินน้ำ (ชื่อสมมุติ)	บึงบอน (ชื่อสมมุติ)
รวม	3	2	1

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12-25 ปี เก็บข้อมูลด้วยจากสัมภาษณ์เชิงลึกเด็กและเยาวชนชุมชนละ 15 คน รวมทั้งสิ้น 90 คน การศึกษาชุมชนใช้วิธีชาติพันธุ์วิทยา (Ethnomethodolody) โดยศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมในชุมชนที่เสี่ยงต่อความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน เก็บข้อมูลในระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม -15 ตุลาคม 2550 เป็นเวลา 3 เดือน

เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แนวคำถาม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมคือการติดตามเด็กและเยาวชนในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับเด็กและเยาวชนจำนวน 15-20 คน สัมภาษณ์ประธานและคณะกรรมการชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง คนทั่วไปในชุมชน การสนทนากลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน ชุมชนละ 7 คน รวมทั้งสิ้น 42 คน และการสนทนากลุ่มชาวบ้านชุมชนละ 7 คน รวมทั้งสิ้น 42 คน ในประเด็นเกี่ยวกับความหมายวัยรุ่น ความหมายความรุนแรงและวิธีการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. โครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนกับโลกชีวิตของเด็กและเยาวชน
2. ความหมายวัยรุ่นและวัยรุ่นกับเพื่อน
3. ความหมายความรุนแรงและรูปแบบความรุนแรง
4. ปัจจัยทางโครงสร้างและวัฒนธรรมที่เสี่ยงต่อความรุนแรงของเด็กและเยาวชน
5. สรุปและอภิปรายผล

4. ผลการศึกษา

ส่วนที่หนึ่ง โครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมชุมชนกับโลกชีวิตของเด็กและเยาวชน

ก. ชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นใน

การเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของชุมชนในระดับความรุนแรงปกติ

ชุมชนดอกไม้

ชุมชนดอกไม้ ตั้งอยู่บนที่ดินพระราชทานในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ให้แก่ข้าราชการบริพารตระกูล “โกมลแดง” มีเชื้อสายอิสลามอพยพมาจากปัตตานี ปัจจุบันหลงเหลือทายาทเพียงครอบครัวเดียวรุ่นยายทวดของประธานชุมชน ต่อมาช่วงเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ประชาชนบางส่วนขายที่ดินแล้วอพยพไปอยู่ย่านหนองจอก เมื่อสงครามสงบประชาชนที่เคยอาศัยอยู่ โยกย้ายกลับมาอยู่ในชุมชนเดิมที่ยังไม่มีโฉนด ปัจจุบันที่ดินดังกล่าวเป็นของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

วิถีชีวิตของชาวชุมชนดอกไม้ในอดีต อยู่อย่างเรียบง่ายสมานฉันท์ มีการสัญจรทั้งทางน้ำและทางรถไฟ ชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นประมาณปี 2497 จากการเติบโตทางประชากร การอพยพย้ายถิ่น มีการก่อสร้างบ้านเรือนของคนที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ กลุ่มที่ย้ายเข้ามาในช่วงเวลานี้ส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมจากอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขตสะพานสูง เขตบางกะปิ บางครอบครัวย้ายมาจากคลอง 14 จังหวัดนครนายก ส่วนคนไทยพุทธได้ทยอยย้ายเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ปัจจุบันชาวไทยอิสลามอยู่ในชุมชนนี้ร้อยละ 70

วิกฤตชุมชนที่เติบโตท่ามกลางความเจริญเริ่มต้นอีกครั้ง ประมาณปี พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา ความเจริญทางวัตถุแผ่ขยายเข้ามาโอบรอบชุมชนดอกไม้ คือ ธุรกิจบันเทิงต่าง ๆ ได้แก่ โรงภาพยนตร์ โรงสเก็ต บริษัทภาพยนตร์ ภัตตาคารและอาบอบนวด ห้างอาหารและตลาดสด ทำให้คนในชุมชนดอกไม้กลายเป็นแรงงานให้กับความเจริญที่เรียกกันว่าความทันสมัย การเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่ความทันสมัยเป็นสิ่งชั่วร้าย ดังเช่นกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ (2539: 47-48) นำเสนอเรื่องสั้นผ่านงานเขียน มีใจความว่า “ถนนสายเล็ก ๆ เป็นพื้นที่ซึ่งความเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้น และแยกความคิดของคนในสังคมออกเป็นสองฝั่งฟาก ระหว่างฟากดีงามและฟากความชั่วร้ายอัปลักษณ์ ที่เราไม่อาจเข้าใจได้ จนดูเหมือนเป็นดินแดนของปีศาจที่ลึกลับและยากแก่การเข้าถึง” ซึ่งถนนที่กนกพงศ์กล่าวถึงคือ ถนนที่ขนานไปกับชุมชนดอกไม้ ที่ดึงดูดพร้อมกับหล่อหลอมความเป็นนักบริโภคนิยมให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชนแห่งนี้

ต่อมา ชุมชนได้เกิดอภิลักขณ์ครั้งใหญ่ใน ปี 2533 ทำให้บ้านเรือนถูกเผาผลาญเกือบหมด ประชาชนจำนวน 197 ครอบครัวไม่มีที่อยู่อาศัย สำนักงานเขตและการรถไฟแห่งประเทศไทย

อนุญาตให้ใช้ที่ดินของการรถไฟพักอาศัยได้ชั่วคราว จากเหตุการณ์นี้เองทำให้ชุมชนดอกไม้เติบโตอย่างรวดเร็วยากต่อการควบคุม จนสำนักงานเขต เจ้าของที่ดิน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และมูลนิธิอับดุลอนูสรณ์ ต้องทำข้อตกลงร่วมกันในการขอเช่าที่ดินปลูกบ้านอยู่อาศัยโดยมีการจัดสรรพื้นที่ให้ครอบครัวละ 6 ตารางวา สำหรับคนที่ไม่มีสิทธิปลูกสร้างบ้านในที่ดินซึ่งมีเจ้าของจับจอง ก็ต้องปลูกบ้านตรงที่ว่างตลอดแนวทางรถไฟ ต่อมามีการสำรวจจำนวนครัวเรือนในขณะนั้นเพื่อขอบ้านเลขที่และขอจัดตั้งเป็นชุมชน โดยตัวแทนชุมชน จำนวน 7 คน ยื่นคำร้องกับสำนักงานเขตราชเทวี และตั้งขึ้นเป็นชุมชนดอกไม้อย่างเป็นทางการ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535

วิกฤตชุมชนเกิดขึ้นอีกครั้ง เมื่อชาวบ้านจากชุมชนอื่นถูกไล่ที่ และขออนุญาตจากผู้นำอาวโโสในชุมชนเพื่อมาปลูกบ้านอยู่อาศัย พร้อมกับชักชวนญาติพี่น้องเข้ามาปลูกบ้านอยู่อาศัยอีกหลายครอบครัว ซึ่งกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่นี้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและมีฐานะยากจนสภาพบ้านที่ปลูกสร้างจึงไม่ค่อยมีระเบียบปลูกสร้างจากสังกะสีและเศษวัสดุก่อสร้าง หลายครอบครัวเมื่อปลูกบ้านเสร็จก็ขายสิทธิในราคาถูกและย้ายไปปลูกบ้านใหม่ไปเรื่อย ๆ ซึ่งจะมีชาวบ้านในชุมชนจำนวนหนึ่งจะซื้อบ้านแล้วทำธุรกิจให้เช่าบ้านและขายน้ำไฟซึ่งเป็นรายได้ที่ดีมากบ้านที่อยู่อาศัยในชุมชนจึงถูกแปลงสภาพเป็นบ้านเช่าเป็นจำนวนมากตลอดแนวทางรถไฟจนไม่มีพื้นที่ว่างเหลืออีก กลุ่มคนที่เคยมีบ้านเป็นของตนเองได้ขายสิทธิ์และเปลี่ยนสถานภาพจากเจ้าของมาเป็นผู้เช่าแทนก็มี นอกจากนี้จะมีกลุ่มคนที่อพยพมาจากจังหวัดในภาคอีสานมาเช่าบ้านอยู่เป็นจำนวนมากโดยมาประกอบอาชีพขับรถแท็กซี่ ค้าขายอาหารประเภทรถเข็นและหาบเร่แผงลอย เช่น ขายถั่วต้ม ข้าวโพดต้ม ลูกชิ้นปิ้ง ไก่ย่าง ส้มตำ ซาไก่หมัก ขนมไทย ฯลฯ ทำให้ชุมชนดอกไม้กลายเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชาติพันธุ์และความแตกต่างทางชนชั้น พลวัตความ สัมพันธ์ทางสังคมแปรเปลี่ยนจากความสมานฉันท์มาเป็นพลวัตแห่งความขัดแย้ง แบ่งเป็นพวกเรพวกเขา และมีความไม่ไว้ใจกัน

ปัจจุบันชุมชนดอกไม้ นอกจากเป็นพื้นที่ทางกายภาพท่ามกลางความศิวิไลซ์แล้วชุมชนจะต้องมีบทบาทในฐานะตัวแทนผู้กระทำ (Agency) เพื่อให้ชุมชนอยู่รอด ดังนั้นประธานจึงต้องทำงานหนักเพื่อให้ชุมชนและตัวเองเป็นที่ยอมรับต่อผู้มาเยี่ยมชมเยือน โดยแสดงออกอย่างกระตือรือร้น ความมีน้ำใจ ความเต็มใจ และความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนและครอบครัว ดำเนินการโดยกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักบริการสวัสดิการสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นโครงการที่เน้นกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการแก้ไขปัญหาผ่านกิจกรรมกลุ่มและการอบรมทรัพยากร โดยในปีงบประมาณ 2550 ได้ดำเนินงานขยายผลตามโครงการสายใยรักแห่งครอบครัว เพื่อส่งเสริม

กลุ่มออมทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้นให้มีความเข้มแข็ง และสามารถจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการพึ่ง ตนเอง ตลอดจนส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนโดยการพัฒนาผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนให้มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคม พร้อมทั้งขยายเครือข่ายด้านการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมภาคประชาชนให้กว้างขวาง ด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการทำงาน นอกจากนี้ได้จัดทำโครงการจิตอาสาพัฒนาสังคมขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้มีส่วนร่วมสนับสนุนหรือใช้ความรู้ ความสามารถในการทำงานเพื่อสังคมและเรียนรู้ร่วมกับชุมชนโดยใช้เวลาวางนอกเวลางาน

ความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภาระงานชุมชนให้ความเห็นว่าชุมชนได้ประโยชน์ และช่วยลดความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และมองว่ากิจกรรมเพื่อเด็กและเยาวชนมีความสำคัญเพราะเด็กต้องเติบโตอย่างมีคุณภาพ เช่น มีการระดมทุนจากชุมชนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน มีกองทุนเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังมีอาสาสมัครจากภาครัฐกิจเอกชนจัดโครงการครูอาสาสอนหนังสือเด็กในวันหยุด และโครงการรับงานมาทำที่บ้านเพื่อสร้างรายได้เสริมแก่สมาชิกชุมชน เป็นต้น

ชุมชนดอกไม้นี้มีสถานภาพความเป็นชุมชนเมืองสมัยใหม่เท่าเทียมกับชุมชนอื่น ๆ ภายใต้การช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ อาจแตกต่างกันก็เพียงสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่แออัด คับแคบเท่านั้น ที่ลดทอนสถานภาพของชุมชนให้คนภายนอกมองว่าเป็นชุมชนที่สร้างวัฒนธรรมความเสี่ยงต่อความรุนแรงให้กับเด็กและเยาวชน ทั้ง ๆ ที่ เป็นชุมชนที่จัดอยู่ในระดับความรุนแรงปกติ

โลกชีวิตของเด็กและเยาวชนในชุมชนดอกไม้ม

การดำรงอยู่ของชุมชนดอกไม้ม มีการเติบโตท่ามกลางความเจริญทางวัตถุมากกว่าความเจริญทางจิตใจ คือปรากฏการณ์ที่เรียกว่าความเฉื่อยทางวัฒนธรรม กล่าวคือ เป็นชุมชนที่ถูกโอบล้อมด้วยทางด่วน สถานีรถไฟฟ้า และอินเตอร์เน็ตคาเฟ่ ขณะที่วิถีชีวิตของคนในชุมชนกลับดำรงอยู่อย่างเข้มข้น เร่งรีบ เพื่อปากท้องของตนเอง ทำให้ชุมชนมีสภาพเป็นพื้นที่สำหรับพักพิงในเวลาว่าง และเป็นพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพขายของประเภทถั่วเขียว เช่น ข้าวโพดต้ม ไก่ย่าง ปลาอย่าง ส้มตำ ก๋วยเตี๋ยว โดยอาหารที่ผลิตขึ้นในชุมชนจะนำไปขายให้แก่คนนอกชุมชน และกลับมาในช่วงเวลาเย็น วิถีชีวิตประจำวันเพื่อการหารายได้ ทำให้ชุมชนขาดความมีส่วนร่วมในการดูแลสภาพแวดล้อม ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทิ้งปัญหาให้ชุมชนแก้ปัญหา การแก้ปัญหาโดยกลุ่มผู้นำตามลำพัง ทำให้ชุมชนดอกไม้มถูกมองว่าเป็นชุมชนแออัดที่อันตราย ยากที่จะเยียวยา เป็นที่รวมของ

บุคคลที่มีดำหนิ เช่น คนยากจน คนดึกขย อชญกรรม เด็กถูกทอดทิ้งจากรอบคร้ว ขาดการศึกษา เด็กเล็กถูกใช้ท้งาน เช่น ขยดอกจ้ปีหรือขอทณ

ถึงแม้ว่ามีครอคร้วมกกว่ 30 ครอคร้ว ที่ได้รับการสงเคราะห้จกสำนักบรการสังคม แต่ความคิดเห็นของนักสังคมสงเคราะห้คนหนึ่ มอว่ เป็นการช่วยเหลือสงเคราะห้ช้ชาก ซึ่งการสงเคราะห้ด้วยการให้เงินแก่ครอคร้วเพียงอย่เดียวไม่สมารถแก้ไขปัญหมาให้ลดน้อยลงได้ การพัฒนาคต้องสร้างศักยภาพศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ในการช่วยเหลือตนเอง เข้าใจปัญหาของตนเอง ร่วมือและเป็นส่วนหนึ่ของชุมชน อย่ไรก็ตาม ยังมีครอคร้วมกกว่ร้อยละ 70 ที่มีฐานะความเป็นอยู่ดี นับถือศาสนาอิสลามและเป็นกลุ่มคนดั้งเดิม ที่พยายามให้ความช่วยเหลือครอคร้วที่มออยู่ใหม่ ขณะที่ครอคร้วยากจนเหล่านั้ต่างให้ความร่วมือ่น้อยมก

ตัวอย่างโลกชีวิตของเด็กและเยวชนในชุมชนดอกไม้ ที่เผชิญกับความรุนแรงอันเกิดจากอาชีพขายพวงมลัย สะท้อนจากร่องเล่าของแดง ดังต่อไปนี้

แดงอายุ 22 ปี เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาศัยอยู่กัข้ตั้งแต่เล็ก เนื่องจกบิดานำมาฝากให้เลี้ยงดูแล้วยังทอดทิ้งไม่รับผิชอบ แดงมีสุขภาพไม่แข็งแรงป่วยเป็นโรคหัวใจร่วรูปร่างผอมบาง กิริยาสภาพเรียบร้อยประกอบอาชีพ ขยมลัยบริเวณสี่แยกไฟแดงเพื่อหารายได้เพื่อตนเองและให้ขยใช้ขยมาตั้งแต่เด็ก แดงต้องเลิกขยมลัยเมื่อ 4 ปีที่แล้ว เพราะแดงถูกวัยรุ่นซ่อนมอเตอร์ไซค์ขุดไปข่มขืนขณะกำลังขยมลัย ทำให้ตั้งครรภ์นอกสมรสโดยที่ข้ไม่ทราบเรื่องในช่วง 3 เดือนก่อนคลอด แดงเก็บตัวอยู่แต่ในห้องจนถึงวันคลอดโดยที่คนในครอคร้วไม่สงสัย เพราะคิดว่าแดงคงป่วยจกโรคหัวใจ สภาพจิตใจของแดงหลังคลอดบุตรข้แย่มาก แต่ได้รับกำลังใจจากผู้นำชุมชนและเพื่อนบ้าน ญาติที่น่ซึ่งปรึกษาหารือกันและยินดีที่จะเลี้ยงดูเด็กที่เกิดใหม่ต่อไป โดยขอการสงเคราะห้นมผงและค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่จกกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ปัจจุบันแดงประกอบอาชีพรับจ้างญาติขยอาหารมีรายได้เลี้ยงดูบุตรและข้ และมีชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างคนทั่วไป มีบุตรเป็นกำลังใจในการต่อสู้ชีวิต

นอกจากนี้ ความรุนแรงยังเกิดขึ้นจกความยากจนของครอคร้วของน้ตาล ซึ่งเป็นสาว อายุ 17 ปี เป็นบุตรคนที่ 3 แม่เดียวกันกับพี่ชาย 2 คน อายุ 22 ปี และ 20 ปี และมีน้องต่างบิดาอีก 3 คน เป็นหญิง 1 คน อายุ 14 ปี เป็นชาย 2 คน อายุ 9 ปี และ 5 ปี ตามลำดับ พี่ชายแท้ ๆ ทั้งสองของน้ตาล เคยมีประวัติต้องโทษจกคุกในคดียาเสพติด พี่ชายคนโตพ้นโทษและมีครอคร้วแล้ว ส่วนพี่ชายคนที่ 2 ยังอยู่ในเรือนจำ น้ตาลเรียนไม่จบชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจกมีปัญหาความประพฤติ หนีเรียน คมกว และมั่วสุมกับกลุ่มวัยรุ่น เช่น แก๊งค์มอเตอร์ไซค์เที่ยวกลางคืน เพื่อนบ้านบางคนให้ข้อมูลว่ น้ตาลมีพฤติกรรมขายบริการทางเพศด้วย และมรดาไม่เคยเลี้ยงดูน้ตาลเลย

ตั้งแต่ น้ำตาลลืมตาโลด มารดาแยกทางกับบิดาโดยทอดทิ้งน้ำตาล ให้อยู่ในความดูแลของยายซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันมาโดยตลอด ในอดีตมารดาของน้ำตาล ก็มีปัญหาคบครัวและมีปัญหาความประพฤติเช่นกัน คือเรียนไม่จบชั้นประถม ดิดกาว มีสามีหลายคน ไม่รับผิดชอบครอบครัว ซึ่งบุตร 3 คนแรกมารดาไม่ได้เลี้ยงดูด้วยตนเอง บริเวณต้นแขนซ้ายมีรอยแผลเป็นจากการใช้มีดโกนกรีดเต็มต้นแขน มารดาของน้ำตาลเพิ่งเลิกดื่มกาวเมื่อตั้งครรถ์บุตรคนที่ 6 แต่ยังดื่มเบียร์และเหล้าเป็นครั้งคราว ส่วนบิดาเลี้ยงของน้ำตาล เคยติดกาวอย่างรุนแรง ปัจจุบันดื่มกาวบ้างเป็นครั้งคราวแต่ดื่มเบียร์ทุกวัน มารดากับและหึงหวงสามีคนปัจจุบันมาก ขณะเดียวกัน พ่อเลี้ยงก็ไม่ชอบน้ำตาลเช่นกัน ทำให้มารดาไม่เคยเหลียวแลหรือแสดงความห่วงใยน้ำตาลเลย ในความทรงจำของน้ำตาลจากการพูดคุย น้ำตาลไม่เคยมีภาพของความรักความอบอุ่นของครอบครัวเลย เพราะถึงแม้มารดาจะมีสามีใหม่และมีบุตรด้วยกันถึง 3 คน แต่ก็ทะเลาะดบตีกันเกือบทุกวัน หลายครั้งการทะเลาะกันของทั้งสองก็ลามด่ามาถึงน้ำตาลด้วย น้ำตาลเล่าเรื่องของตนด้วยน้ำตาว่า “รู้สึกเสียใจที่แม่ไม่รัก ไม่สนใจ อย่างว่าแต่ไม่ช่วยเหลื หน้าเขายังแทบไม่อยากจะมองเลย” ปัจจุบันน้ำตาลกำลังตั้งครรถ์นอกสมรสได้ 6 เดือนเศษโดยไม่ทราบว่าใครเป็นพ่อของเด็ก น้ำตาลเล่าว่าเมื่อ 4 เดือนที่ผ่านมา ตนยังมีเรื่องทะเลาะกับเด็กและเยาวชนหญิงนอกชุมชนและถูกรุม 3 ต่อจนได้รับบาดเจ็บ นอกจากนี้ น้ำตาลยังเคยมีเรื่องทะเลาะด่าทอถึงขั้นเกือบดบตีกับวัยรุ่นหญิงในชุมชนเดียวกันหลายครั้ง จากสาเหตุจากการพูดจาแตกดันกันในเรื่องผู้ชายและความประพฤติ “ยาย” คนเดียวที่น้ำตาลรักและผูกพัน ยายเลี้ยงดูน้ำตาลมาตั้งแต่เกิด ยายรักและตามใจน้ำตาลมากแต่ก็ไม่สามารถชดเชยความรักที่ขาดหายไปของมารดาและบิดาได้ น้ำตาลเติบโตท่ามกลางปัญหาคบครัว การแก่งแย่งแข่งขัน ภาษายหยาบคายและการทะเลาะวิวาท นี่คือการคุ้นเคยหรือเรื่องปกติที่ธรรมดาที่ปรากฏอยู่ล้อมรอบตัว ในวัยเด็ก น้ำตาลเคยไปขอกานกับยายและขายดอกจำปีบนท้องถนนเพื่อหารายได้และแบ่งให้ยายใช้จ่าย เมื่อน้ำตาลเริ่มหนีเรียนและเที่ยวกลางคืนก็เลิกขายดอกจำปีแต่ก็มีเงินมาแบ่งให้ยายใช้จ่ายได้เสมอ

วันนี้ น้ำตาลตั้งครรถ์และใกล้คลอด เธอยังคิดไม่ออกว่าจะจัดการกับชีวิตของตนเอง และทำอะไรกับบุตรที่กำลังจะเกิดในอนาคต แต่เธอก็ยืนยันว่าจะเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง จะไม่ทอดทิ้งบุตรเช่นเดียวกับที่มารดาทำกับตนเหมือนไม่ใช่คน

กิ๊กเป็นเด็กในชุมชนดอกไม้อีกคนหนึ่ง เติบโตมาจากครอบครัวลูกมากเช่นเดียวกับน้ำตาล กิ๊กเล่าถึงทางออกของชีวิตของตนเองด้วยการหนีออกจากบ้านว่า เธอเป็นพี่คนโตมีน้องชายร่วมบิดามารดาอีก 3 คน อายุ 14, 12 และ 9 ปี น้องทั้ง 3 คนกำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 4 ตามลำดับ ส่วนกิ๊ก เรียนไม่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก็หนีออกจากบ้านเสียก่อน ในช่วงที่เรียนระดับประถมศึกษาศึกษาและชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการเรียนของกิ๊ก

อยู่ในระดับดีมากคือ ได้เกรด 4 เกือบทุกวิชา กิ๊กเป็นเด็กที่เชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยเหลือครอบครัวหารายได้ด้วยการขายดอกจำปีบนท้องถนน เนื่องจากครอบครัวมีหนี้สินจำนวนมาก บิดาไม่ได้ประกอบอาชีพแน่นอน มารดาประกอบอาชีพขายอาหารและของชำ มีรายได้ไม่เพียงพอรายจ่าย พ่อติดเบียร์โดยแอบดื่มจากสินค้าของแม่ที่ขายอยู่ในร้าน แม่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพียงผู้เดียวทำให้มีภาวะความเครียดสูงปวดหัวบ่อยต้องรับการรักษาทางจิตเวชที่โรงพยาบาลรามารับดี กิ๊กเล่าชีวิตภายในบ้านว่า แม่มักอารมณ์เสียค่าพ่อ มีปากเสียงกันเสมอ บางครั้งแม่ก็ตบตีลงไม้ลงมือกับพ่อ การเรียนของกิ๊กตกลงเรื่อย ๆ เริ่มคบหากับเพื่อนวัยรุ่นหญิงรุ่นพี่ในกลุ่มขายดอกจำปี ชวนหนีเที่ยวด้วยกัน ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยชอบเด็กรุ่นพี่คนนี้เพราะติดกาไม่เรียนหนังสือและเป็นเด็กใจแตกในสายตาของผู้ใหญ่ เมื่อคบเพื่อนที่มีประสบการณ์ชีวิตที่โชกโชก ทำให้กิ๊กเริ่มดิ้นหนีเรียน ไม่ยอมขายดอกจำปีเพราะอายเนื่องจากโตเป็นสาวแล้ว เมื่อแม่ไม่พอใจหรือโกรธจะไม่ยอมรับฟังคำอธิบายหรือเหตุผลใด ๆ จะค่าด้วยถ้อยคำที่หยาบคายและความรุนแรงรวมถึงการตบตีทำร้ายร่างกายกิ๊กด้วย ทำให้กิ๊กตัดสินใจหนีออกจากบ้านไปอาศัยอยู่กับเพื่อนที่ชุมชนอื่น ซึ่งการหนีออกจากบ้านในครั้งแรกพ่อแม่พยายามติดตามหาและกิ๊กก็ยอมกลับมาอยู่บ้านและเรียนต่อ แต่ก็ต้องทนกับสภาพความสัมพันธ์กับครอบครัวที่แตกร้าง ค่าและทำโทษด้วยความรุนแรงของแม่เหมือนเดิม กิ๊กจึงหนีออกจากบ้านอีกครั้งเมื่อต้นปี พ.ศ. 2548 โดยทราบเบาะแสจากตำรวจว่าพบกิ๊กเดินเร่ร่อนตามกองขยะในสภาพมอมแมม ซึ่งในครั้งนี้นักต้องไปรับกิ๊กจากสถานีตำรวจ เนื่องจากกิ๊กถูกจับในข้อหาขโมยโทรศัพท์มือถือ และเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่วนเวียนกลับมาเช่นเดิม สุดท้ายกิ๊กตัดสินใจออกจากบ้านอีกครั้งโดยไม่ยอมกลับมาอยู่ที่บ้านอีก ข่าวกว่าล่าสุดที่ครอบครัวรับทราบคือกิ๊ก มีสามีแล้วและมีบุตร 1 คน

ในบางครั้ง ความรุนแรงอาจเกิดขึ้นได้จากการใช้ภาษาในลักษณะอุปมาอุปไมย หรือการตั้งฉายาให้กับครอบครัวที่มีพฤติกรรมแตกต่างจากคนทั่ว ๆ ดังตัวอย่างครอบครัวของนิด ซึ่งเธอมีอายุเพียง 25 ปี แต่มีบุตร 4 คน อายุ 11, 8, 3 และ 1 ปีเศษ ตามลำดับ เนื่องจากทั้งเธอและสามีติดกา บุตรคนโตจึงส่งไปอยู่กับย่าเด็ก บุตรคนที่ 2 ยายช่วยดูแล โดยนิดไม่ได้ส่งเสียค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตรเลย สำหรับลูก 2 คนที่เหลือเธอดูแลเอง รายได้หลักของครอบครัวมาจากการที่นิดอุ้มบุตรคนเล็กไปขอตานตามย่านชุมชนมุสลิม และบริเวณหน้าโรงแรมแถวถนนเพชรบุรี ต่อมาญาติของนิดมองเห็นช่องทางหาเงินเลขขออาสาดูแลบุตรคนที่สามอายุ 3 ขวบ โดยพาเด็กไปขอตานด้วยเช่นเดียวกันในช่วงเย็นก็พาเด็กมาส่งพร้อมให้เงินจำนวน 100 บาท ซึ่งนิดบอกว่าเป็น “ค่าเช่าบุตร” นอกจากนี้ทั้งคู่มิรายได้จากการรับจ้างทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ในชุมชน เช่น ล้างจาน เช็นถ่าน เป็นต้น หลายครั้งที่นิดถูกสามีใช้ความรุนแรงทั้งวาจาและการทำร้ายร่างกาย สาเหตุจากสามีขโมยเงินแล้วนิดไม่ให้ ซึ่งในสายตาของคนในชุมชน มองว่าคนทั้งสองไม่ได้ก่อความเดือดร้อนให้ใคร แต่กิ๊ก

ยากที่จะเยียวยาแก้ไขให้กลับคืนมาเป็นปกติ “คงต้องปล่อยให้เป็นไปตามยถากรรม” บางคนให้ฉายาว่า “ผีเน่กับโลงศพ” แต่เวรกรรมที่ยังไม่สิ้นสุด เนื่องจากนิกกำลังตั้งครุภัณฑ์บุตรคนที่ 5 ซึ่งในครั้งนี้นี้ทั้งสองรับปากเป็นมั่นเหมาะว่าจะยอมทำหมัน แต่ในคราวที่คลอดบุตรคนที่ 4 นิดได้เคยรับปากว่าจะยอมทำหมันโดยสามีเซ็นชื่อให้ความยินยอมกับทางโรงพยาบาลแล้ว แต่ในความเป็นจริง พบว่านิตพาบุตรหนีออกจากโรงพยาบาลโดยไม่ได้ทำหมัน โดยอ้างว่ากลัวการทำหมัน แต่ในความเป็นจริง คือ ผลทางการแพทย์รายงานว่านิตและลูกมีสารเสพติดอยู่ในกระแสเลือดและสั่งห้ามไม่ให้นิตให้นมบุตร

ในทางตรงข้าม มีครอบครัวอีกหลายครอบครัวที่พยายามกวดขันลูกให้อยู่ในกรอบบรรทัดฐานทางสังคม เช่น เป็นเด็กต้องเชื่อฟังพ่อแม่ ต้องเรียนหนังสือ จะไปไหนมาไหนต้องขออนุญาต หากทำผิดก็ต้องถูกลงโทษ บางครอบครัวที่มีลูกที่ไม่เกรบอกว่าเป็นความโชคดี หรือพระเจ้าประทานพร เช่นชีวิตของเกศและแก้วเพื่อนของน้ำตาลปัจจุบันกำลังเรียนหนังสืออยู่ชั้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แม้ว่าจะได้เกรดไม่ค่อยดี แต่ก็ไม่ว่าอะไร บางครั้งโคดเรียนแม่จะดีแต่พวกเธอก็เข้าใจและไม่ถือโกรธ

ชุมชนดารา

ชุมชนดาราเป็นชุมชนชาวไทยมุสลิม ร้อยละ 60 ของประชากรทั้งหมด ชุมชนแห่งนี้ตั้งอยู่บนพื้นที่พระราชทาน ในสมัยรัชกาลที่ 5 เช่นเดียวกับชุมชนดอกไม้ มีการสืบทอดและซื้อขายที่ดินระหว่าง 2 ตระกูล ปัจจุบันที่ดินในชุมชนแห่งนี้มีราคาแพงถึงตารางวาละ 4 แสนบาท จึงทำให้ที่ดินบางส่วนถูกขายให้กับกลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เพื่อสร้างอพาร์ทเมนต์ คอนโด อาคารชุด พลาซ่า และสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ เช่น รถไฟฟ้า

สิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วง 10 ปี โอบล้อมชุมชนดาราจนแทบมองไม่เห็นเลยว่ามีชุมชนขนาด 200 ครัวเรือนดำรงอยู่ และบางส่วนของชุมชนอยู่ในระหว่างการดำเนินคดีเพื่อรื้อถอนบางส่วนถูกเวนคืนในอัตราหลังละ 90,000 บาท การผันเปลี่ยนจากเจ้าของที่ดินเดิมขายให้กับบริษัท รถแท็กซี่ กระทั่งต่อประชากรที่มีสัญญาเช่าต้องถูกเพิกถอนสัญญาและถูกเวนคืนที่พักอาศัย จำเป็นต้องหาที่อยู่ใหม่ พบว่าบางครอบครัวก็ย้ายออกไปบุกรุกในพื้นที่ชุมชนดอกไม้ ชุมชนใกล้เคียง และที่ดินของการรถไฟแห่งประเทศไทยต่อไป

การประกอบอาชีพของคนในชุมชน จะใช้พื้นที่ถนนและริมทางรถไฟเพื่อค้าขาย มีตั้งแต่ร้านขายของชำ รถเข็นขายผลไม้ รถเข็นขายหมูปิ้ง แผงลอยขายหวานเย็น ชุมนักรีด เล้าไก่ โต๊ะสนุ๊กเกอร์ ร้านขายอาหารตามสั่ง ร้านวิดีโอเกมส์ เป็นต้น นอกจากนี้ชาวชุมชนบางครอบครัวมี

อาชีพร้อยละ 40 ช่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า และบางส่วนมีอาชีพรับราชการ ทำงานเอกชน เลี้ยงไก่ชน เทรนเนอร์ม้าแข่ง มอเตอร์ไซค์รับจ้าง และแท็กซี่รับจ้าง เป็นต้น

ประชากรในชุมชนแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ (1) เจ้าของที่ดิน คือ ผู้ที่ครอบครองที่ดินดั้งเดิม เป็นที่อยู่อาศัยของเจ้านายชั้นสูง ปัจจุบันที่ดินส่วนใหญ่ขายให้กับกลุ่มบริษัทอสังหาริมทรัพย์ (2) ชาวไทยมุสลิม เป็นประชากรส่วนใหญ่ที่อพยพมาจากชุมชนบ้านครัว มีวิถีชีวิตที่เคร่งครัดตามหลักศาสนา (3) ชาวไทยพุทธ ประมาณร้อยละ 40 มีอาชีพค้าขาย มีการศึกษาระดับประถมศึกษา บางครอบครัวดื่มเหล้า สูบบุหรี่ (4) ผู้อพยพมาจากต่างจังหวัด เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อรับจ้าง เป็นแรงงาน ทำงานแบบหาเช้ากินค่ำ ในอดีตชุมชนดารา เคยเป็นที่พักอาศัยขอดนิคมของนักศึกษาที่ต้องการบ้านเช่าราคาถูก และการเดินทางสะดวก

ชุมชนดารา ตั้งอยู่ใจกลางเมืองหลวง มีทางเดินเข้าออกชุมชนได้สะดวกถึง 7 ทาง ความกว้างของทางเดิน 0.80-1.20 เมตร ภายในชุมชนมีปัญหาเรื่องการระบายน้ำ มีน้ำขังเป็นบริเวณกว้าง การตั้งบ้านเรือนแออัด และประชาชนยังมีการบุกรุกที่ดินทั้งของเอกชนและหน่วยงานราชการจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ในชุมชนยังมีกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย เช่น มีบ่อนการพนัน จำนวน 6 แห่ง ประกอบไปด้วย ไพ่ ไฮโล หว่ยใต้ดิน พนันบอล ไก่ชน เป็นต้น

ด้านการบริหารชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน ตามระเบียบชุมชนทั่วไป ประกอบด้วยประธาน รองประธานและกรรมการ 5 คน บทบาทของประธานชุมชน เป็นเพียงอำนาจหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Authority) ดังจะเห็นได้จากการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา เหยัญญิกของชุมชนได้รับคะแนนเสียงมากที่สุด แต่ได้โอนถ่ายคะแนนเสียงทั้งหมดให้กับประธานที่ได้คะแนนรองลงมา ด้วยเหตุผลเพราะความอาวุโส

การศึกษาของเด็กและเยาวชนในชุมชน แม้ว่าจะได้เรียนฟรีตามระเบียบการศึกษาขั้นบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ อีกทั้งโรงเรียนของรัฐในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ตั้งอยู่รายล้อมไม่ห่างจากชุมชน แต่พบว่าเด็กส่วนหนึ่งไม่เรียนหนังสือ โดยให้เหตุผลว่าเรียนไม่รู้เรื่อง ครูทำโทษ เพื่อนแกล้ง น่านับ เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนดารา ยังได้รับความช่วยเหลือและความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการ พื้นที่ดินแดง ทำหน้าที่ในการประสานงาน สำนักงานเขตราชเทวี ทำหน้าที่ในการดูแลด้านสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โรงพยาบาลรามารับดี มหาวิทยาลัยมหิดล เข้ามาตั้งศูนย์สุขภาพชุมชน สภากาชาดไทย ทำหน้าที่ในการดำเนินศูนย์ส่งเสริมความรู้เรื่องโรคเอดส์ สถานีตำรวจนครบาล พญาไท จัดตั้งศูนย์ตำรวจชุมชน ส่วนหน่วยงานภาคเอกชน ยังไม่มีการเข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิด มีเพียงอยู่แท็กซี่ในชุมชนที่ให้ความช่วยเหลือในด้านเยาวชน เช่น การสนับสนุนของรางวัลในงานวันเด็ก เป็นต้น

ความเป็นอยู่ในด้านเศรษฐกิจของคนในชุมชน ที่ประกอบอาชีพหาเช้ากินค่ำ การใช้แรงงานเพื่อแลกกับค่าจ้าง เช่น การจ้างซักผ้า หรือรับจ้างชุดท่อ เป็นต้น จากการมีรายได้ไม่แน่นอน และความจำเป็นที่ต้องการเงินก้อน ทำให้เกิดการตั้งกลุ่มแชร์ หรือการกู้ยืมนอกระบบ มีการนำทรัพย์สินไปจำนำอยู่บ่อยครั้ง ในบางครั้งนำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรงอันเนื่องมาจากการไม่คืนเงินตามสัญญา

ความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งในลักษณะอื่น มิให้เห็นอยู่เป็นประจำคือการฟ้องขับไล่ผู้บุกรุกที่ดิน การรับเงินค่าเวนคืนแล้วไม่ยอมย้าย ความขัดแย้งเหล่านี้เป็นประเด็นทางกฎหมายที่ใช้เวลาในเรื่องคดีความเป็นเวลานานทำให้ผู้บุกรุกคือแพ่งและอาศัยอยู่ต่อไป ซึ่งในอนาคตพื้นที่ชุมชนดาราจะถูกตัดออกไปอีกร้อยละ 30 เพื่อเป็นพื้นที่ทางธุรกิจ อย่างไรก็ตาม การบุกรุกที่ดินยังคงเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยาก เพราะตราบไคที่ยังมีพื้นที่ว่างเปล่าของส่วนราชการ ตรานั้นครอบครัวยากจนในชุมชนยอมเข้าไปยึดครองอย่างง่ายดายและรวดเร็ว สำหรับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลในชุมชนส่วนใหญ่ เกิดขึ้นจากความบาดหมาง ความไม่พอใจกัน จนกลายเป็นอคติ ไม่มองหน้ากัน ตัวอย่างของปัญหาที่สังเกตเห็น คือปัญหาความขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการชุดเก่าและชุดใหม่ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะพวกใครพวกมัน

โลกชีวิตของเด็กและเยาวชนในชุมชนดารา

ครอบครัวของเด็กและเยาวชนในชุมชนดาราส่วนใหญ่มีความผูกพันกันทางศาสนาเป็นพลังทางสังคมยึดเหนี่ยวกันด้วยพิธีกรรมและหลักคำสอน ความเป็นกลุ่มเดียวกันอย่างเหนียวแน่น ทำให้เด็กและเยาวชนอยู่ในสายตาของผู้นำ และบิดามารดาในครอบครัวอื่นๆ ซึ่งเด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลามต้องศึกษาภาษาในคัมภีร์อัลกุระอานที่มัสยิด ที่มีการจัดแบ่งช่วงชั้นการสอนเป็น 6 ระดับ คือ ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับประถม เด็กจะอ่านออกเขียนได้ การเรียนร่วมกันทำให้เด็กและเยาวชนในชุมชนมีความใกล้ชิดสนิทสนม และมีความเป็นพวกเดียวกันค่อนข้างสูง บิดามารดารู้จักกัน และช่วยกันดูแลให้เด็กอยู่ในสายตา อย่างไรก็ตาม ศาสนาก็ไม่สามารถปกป้องความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนได้ทั้งหมด ดังเช่น เรื่องเล่าของอาคม เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว คือ “...ก่อนที่จะพ่อกับแม่จะเลิกกัน พ่อเริ่มทะเลาะแล้วคบตีแม่รุนแรงมากขึ้น และเมื่อพ่อคบตีแม่ไม่ได้ บางครั้งพ่อมักจะใช้ความรุนแรงกับลูกแทน และส่วนใหญ่จะเป็นผม เพราะผมมักเข้าขวางเวลาพ่อจะคบตีแม่ ผมเคยถูกพ่อจับหัวโขกกับพื้น เจ็บมาก แต่ครั้งสุดท้ายที่ผมจำได้ว่าพ่อกับแม่ทะเลาะกันรุนแรงที่สุด เนื่องจากแม่ขโมยเงินพ่อไปเล่นไพ่ เมื่อแม่กลับมาถึงบ้าน พ่อไม่พูดอะไรมากนอกจากการคบตีทำร้ายแม่เช่นเคย ตอนนั้นแม่เพิ่งตั้งท้องน้องคนสุดท้าย ผมเข้าไปช่วยแม่ แต่ก็โดนพ่อเตะตี น้องสาวร้องไห้ ห้ามไม่ให้พ่อทำ พ่อเป็นคนอารมณ์รุนแรงมาก ไม่มีใครห้ามพ่อได้

พ่อตอบติแม่จนบาดเจ็บมีเลือดไหล แม่สู้พ่อไม่ได้เลยเพราะพ่อตัวโตกว่ามาก ผมเข้าไปช่วยแม่ก็โดนพ่อตีด้วย...”

ตรงข้ามกับแสง เด็กเรียนชั้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แม่มีอาชีพขายของ เช่น ลูกชิ้นปิ้ง ข้าวเหนียว และขนมอื่นๆ ในชุมชน เมื่อแสงย้ายไปเรียนในโรงเรียนใหม่ ชีวิตของแสงเปลี่ยนไป โดยไปเข้ากลุ่มเพื่อนที่ไม่เรียนหนังสือ จนต้องติด ร. หลายวิชา แสงเล่าว่าเขามีเพื่อนมากขึ้นมากกว่าสมัยเรียนชั้นประถม แสงมีทั้งเพื่อนผู้หญิงเพื่อนผู้ชาย เวลาไปไหนด้วยกันก็มักไปเป็นกลุ่ม เขาสนุกสนาน ในโรงเรียนมีกลุ่มหลายกลุ่ม บางครั้งก็ทำพายกันหรือนัดกันไปตีกันบริเวณใกล้ห้องน้ำ บางทีก็แอบไปสูบบุหรี่ ขณะที่แอนเรียนปวช. พาณิชยการ เธอเป็นเด็กเรียน แต่ชอบเที่ยวเตร่หลังเลิกเรียน บางวันไปเดินห้าง บางวันไปร้องคาราโอเกะ แอนบอกว่าไม่อยากกลับบ้าน เพราะพ่อชอบกินเหล้า ทุกครั้งที่พ่อเมา มักด่าทุบตีเธอ ส่วนอาร์ทพี่ชายของแอน ไม่เรียนหนังสือ มีอาชีพเลี้ยงไก่ชนอยู่ในชุมชน อาร์ทชอบเลี้ยงไก่ชนมากเพราะได้ติดตามลูกพี่ไปบ่อนพนันตีไก่ ทำให้อาร์ทได้รู้จักคนต่างถิ่นที่พาไก่มาบ่อน อาร์ทมองอนาคตว่าจะต้องมีไก่เป็นของตัวเองและเข้าร่วมในการพนันต่อไป

แม้ว่าความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือญาติ ยังปรากฏให้เห็นชัดเจนและการมีศาสนาเป็นพลังยึดเหนี่ยวกลุ่มคนให้อยู่ร่วมกัน แต่ความรุนแรงในครอบครัวยังคงดำรงอยู่ ปัจจุบันชุมชนดาราบางส่วนได้ถูกรื้อถอนออกไป เพื่อเป็นพื้นที่ทางธุรกิจ อีกทั้งยังมีคนบางกลุ่มเข้ามาอยู่ในชุมชนด้วยการบุกรุกพื้นที่ริมทางรถไฟ พร้อมกับกำหนดอาณาเขตความเป็นเจ้าของพื้นที่ เพื่อรอให้พวกของตนย้ายเข้ามาอยู่หรือสร้างห้องเล็ก ๆ เพื่อให้เช่าในราคาเดือนละ 1,000-1,500 บาท ไม่รวมค่าน้ำและไฟฟ้า หรือเปิดเป็นแหล่งการพนันต่าง ๆ เช่น ไพ่ ไฮโล ร้านเกมส์ เป็นต้น นอกจากนี้คนในชุมชนที่มีอาชีพและกิจกรรมที่ชอบเหมือนกันได้มารวมกลุ่มสังสรรค์พูดคุย เช่น กลุ่มมอเตอร์ไซค์รับจ้าง กลุ่มรถเข็นขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ กลุ่มเลี้ยงไก่ชน กลุ่มการพนัน เช่น ชนไก่ พนันม้าแข่ง การรับแทงบอล เป็นต้น การที่เด็กและเยาวชนมีชีวิตที่ใกล้ชิดกับกิจกรรมการพนัน หรือเรียกว่าเป็นสิ่งปกติที่เด็กสามารถเข้าถึงได้เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ การเลียนแบบพฤติกรรมบุคคลรอบข้างทำให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ว่าสิ่งที่ดำรงอยู่ในชุมชน คือทางเลือกหนึ่งของเด็กและเยาวชนที่ต้องการเลี้ยงต่อความรุนแรงที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง

ชุมชนขึ้นบาน

ตั้งอยู่บนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ขนาดพื้นที่ 15 ไร่ จำนวน 145 ครัวเรือนเริ่มมีการตั้งบ้านเรือนเมื่อ 90 ปีมาแล้ว (พ.ศ. 2460) ในช่วงแรกมีบ้านอยู่ 4 หลังคาเรือน และเริ่มหนาแน่นมากขึ้น บางส่วนของชุมชนมีสภาพเป็นชุมชนแออัด ประชากรที่อาศัยอยู่ใน

ชุมชนขึ้นบานคือผู้อพยพเข้ามาทำงานและพักอาศัยของผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ร้อยละ 70 ส่วนอีกร้อยละ 30 เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิม

ประชาชนในชุมชนมีรายได้มาจากการรับจ้างร้อยละ 90 มีรายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 4,000 ถึง 6,000 บาท มีเพียงร้อยละ 10 มีอาชีพค้าขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ และรับจ้างทั่วไป เช่น ขับรถแท็กซี่ พนักงานส่งของ เป็นต้น

หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับชุมชนคือกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ แก่ทางชุมชน ตามโครงการกิจกรรมที่กำหนดจากแผนงาน ส่วนสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ให้การสนับสนุนในเรื่องทุนการศึกษา ถึงดับเพลิง และเงินงบประมาณในกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์ เช่น การจัดโครงการเศรษฐกิจพอเพียง โครงการชุมชนพึ่งตนเอง และที่เห็นได้ชัดเจนคือ การก่อสร้างศูนย์เผยแพร่ความรู้การอนุรักษ์พลังงาน (ห้องสมุด) เพื่อใช้เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้และเป็นห้องประชุม

โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ได้เข้ามาจัดตั้งศูนย์สุขภาพประจำชุมชนขึ้น เพื่อให้การรักษาพยาบาลในเบื้องต้น ศูนย์นารีรักษ์ ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้ชุมชนขึ้นบาน ยังเป็นพื้นที่ในการฝึกปฏิบัติการของนักศึกษาปริญญาโท คณะพยาบาลศาสตร์ ของโรงพยาบาลรามาธิบดี และได้รับเงินสนับสนุนจากสภากรุงเทพมหานคร และสำนักงานเขตพื้นที่ราชเทวี ส่วนมูลนิธิปอเต็กตึ๊ง ให้ความช่วยเหลือในด้านการตรวจสุขภาพของคนในชุมชนและการบริการด้านยาสามัญประจำบ้าน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ให้ความช่วยเหลือเป็นครั้งคราวพิจารณาตามโครงการที่เสนอไป บ้านราชวิถี ให้ความช่วยเหลือในด้านทุนการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชน มูลนิธิวิวัฒนา ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในเรื่องของสิทธิเด็กและสตรี โดยการจัดอบรมและประชุมเสวนาต่าง ๆ สำนักงานกองทุนสนับสนุนเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุนในเรื่องของเงินงบประมาณในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสุขภาพ และการทางพิเศษแห่งประเทศไทยร่วมกับมูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ สนับสนุนพื้นที่การสร้างสวนหย่อม

นอกจากนี้ชุมชนยังได้จัดกิจกรรม ชมรมเด็กไทยปลอดภัย ร่วมกับเครือข่ายละ 1 จังหวัดทั่วประเทศ ดำเนินกิจกรรมรณรงค์ความปลอดภัยในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมเป็นเครือข่ายราชเทวีด้านภัยยาเสพติด ภาคประชาชน และร่วมเป็นเครือข่ายแขวงทุ่งพญาไท ชุมชนแข็งแรง เพื่อรณรงค์ในเรื่องของสุขภาพให้ห่างไกลจากโรคภัยต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่า ชุมชนขึ้นบานมีหน่วยงานเข้ามาให้ความช่วยเหลือมากมาย อาจเป็นเพราะทำเลที่ตั้งในการเข้าออกชุมชนสะดวก เป็นชุมชนที่อยู่ใกล้กับหน่วยงานของรัฐหลายแห่งที่สามารถใช้พื้นที่ชุมชนแห่งนี้เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกงาน เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย และสิ่งสำคัญที่สุดคือ

บุคลิกภาพของผู้นำชุมชนมีอริยาสัณยัติ พุดเก่ง มีเครือข่ายและทำงานร่วมกับชุมชนอื่นๆ ตลอดจนมีความสามารถในการประสานงานและติดต่อกับหน่วยงานราชการ

ในด้านความสัมพันธ์ของคนในชุมชนค่อนข้างจะมีลักษณะที่เป็นปัจเจกชนชัดเจน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับ เนื่องจากประชาชนไม่ใช่คนในพื้นที่ดั้งเดิม และต้องทำมาหากิน หาเช้ากินค่ำ ส่วนประชาชนดั้งเดิมยังคงมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มของตน หากเป็นการให้ความช่วยเหลือหรือการพึ่งพาอาศัยกันจะเป็นในลักษณะของการช่วยงานบุญต่าง ๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน และงานศพ เป็นต้น

ในด้านสาธารณูปโภคภายในชุมชน มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ ตู้กดน้ำหยอดเหรียญ เครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ ไม่มีร้านเกมส์คอมพิวเตอร์และโต๊ะสนุกเกอร์ ทำให้เด็กและเยาวชนในชุมชนออกไปเที่ยวตามอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ตลาดราชวัตร ซอยศาสนา และนอกจากนี้เด็กและเยาวชนนิยมใช้โทรศัพท์มือถือและการแต่งกายตามแฟชั่น

ในเรื่องความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชน ถ่ายทอดจากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชนอายุ 68 ปี เล่าว่า ในช่วงปีพ.ศ. 2510 – 2534 ชุมชนขึ้นบานค่อนข้างมีชื่อในเรื่องของนักเลง การพนัน ทำให้มีความขัดแย้ง ทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อยครั้ง เช่น การกินเหล้าแล้วเขม่นจนใช้อาวุธมีดไล่ฟันกันบริเวณหน้าชุมชน จนถูกฝ่ายตรงข้ามใช้อาวุธปืนยิง ส่วนเด็กและเยาวชน (สมัยนั้น) มีเรื่องกับทหารแล้วยกพวกตีกันในชุมชน การแก้ปัญหาคือความรุนแรงใช้วิธีการเอาหลักคืนและการใช้กำลัง แต่ในปัจจุบันความขัดแย้งหรือความรุนแรงไม่มีแล้ว เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจากการก่อสร้างทางด่วน ทำให้พื้นที่ถูกตัดออกไปบางส่วน ผู้คนส่วนหนึ่งต้องแยกย้ายอพยพออกไป

โลกชีวิตของเด็กและเยาวชนในชุมชนขึ้นบาน

โลกชีวิตของเด็กและเยาวชนในชุมชนขึ้นบาน ไม่แตกต่างจากชุมชนดอกไม้และชุมชนคารา เด็กและเยาวชนในชุมชนแห่งนี้ล้วนมีความเสี่ยงต่อความรุนแรงเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างของมาย อายุ 17 ปี รูปร่างผอมสูงกว่าเด็กคนอื่นในกลุ่ม อาศัยอยู่ในครอบครัวฐานะรายได้ค่อนข้างต่ำ มายอยู่กับปู่ อา และน้องสาว (อายุ 11 ปี) มายเรียนไม่จบชั้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาย กล่าวถึงความรุนแรง คือ การทะเลาะวิวาท ซึ่งอาจเกิดจากการเขม่นกัน แย่งผู้หญิง หรือบางครั้งเกิดจากการมองกันด้วยหางตาแบบหัวจรดเท้า ตัวอย่างที่มายเล่าให้ฟังคือในช่วงที่เรียนหนังสืออยู่ย่านพญาไท โรงเรียนของตนมักมีเรื่องกันประจำกับคู่อริที่โรงเรียนย่านถนนศรีอยุธยา เขาจะพกไม้แบดไปโรงเรียน โดยใคร ๆ คิดว่าเขาเล่นกีฬา แต่จริง ๆ แล้วเขาใช้มันเพื่อเป็นอาวุธ บางครั้งเคยพกมีดฝ่าแดงโมไว้ใ้ในกระเป๋าแต่ไม่ได้ใช้ เคยพกปืนปากกาด้วย เขาจะเอาอาวุธดังกล่าวฝากเพื่อนผู้หญิงไว้

เพื่อไม่ให้อาจารย์เฟ่งเล้ง การแสดงความสามารถในอดีตเช่นระหว่างเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เคยกระโดดตบเด็กนักเรียนในโรงอาหารของโรงเรียน จนต้องส่งโรงพยาบาล ปู่ลงโทษเขาอย่างหนัก เขาเล่าว่าเคยมีเรื่องกับวัยรุ่นนอกชุมชนด้วย ต้องวิ่งหนีจากการถูกไล่ยิง เมื่อถามว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประสบการณ์ซึ่งเกิดขึ้นเป็นปัญหาด้านความรุนแรงหรือไม่ มาตอบว่า “ไม่คิดว่าเป็นปัญหา เพราะการมีเรื่องของเด็กผู้ชายมันเป็นไปตามวัย ถ้าเราไม่สู้ เราก็โดนทำ”

ขณะนี้เขาไม่มีเงินใช้ (ปู่ไม่ให้แล้ว) เขาได้เงินจากแม่เดือนละ 400-500 บาท (บางครั้งก็ไม่ถึง) เขาจึงรับเป็นเด็กดูโปรง (ดูเส้นทางให้กลุ่มที่เล่นการพนัน) โดยได้ค่าจ้างประมาณ 400-600 บาท / คืน

ตรงข้ามกับแอ้น เด็กชั้นมัธยมปีที่ 3 อายุ 15 ปี เป็นสมาชิกกลุ่มที่เป็นอิทธิพลในโรงเรียนที่รุ่นน้องยำเกรง ในกลุ่มมีสมาชิก 12 คน แอ้นชอบแต่งตัว เธอตัดผมสั้นและติดกับลาวยารักไม่ซ้ำกันทุกวัน แอ้นมีแฟนและมีเพศสัมพันธ์กันแล้ว เธอสนิทกับเพื่อนผู้ชายพอ ๆ กับเพื่อนผู้หญิง แอ้นมักแอบออกไปเที่ยวกับแฟนตอนกลางคืน แต่บอกแม่ว่าไปกับเพื่อน กลุ่มของแอ้นสร้างวีรกรรมบ่อยครั้ง ทั้งตบ ทั้งกระแทก ทั้งชวน และสุดท้ายก็ออกรีดเพื่อนด้วยคัทเตอร์ แอ้นมักมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกับคนอื่นบ่อยครั้ง และชนะการสู้แทบทุกครั้ง เด็ก ๆ ในโรงเรียนจึงยำเกรงและเคารพกลุ่มนี้อย่างมาก เรื่องที่ตบตีกันบ่อยหนีไม่พ้นเรื่อง รู้สึกหมั่นไส้ ไม่ชอบหน้า และเรื่องผู้ชายผู้หญิงที่เข้ามายุ่งกับแฟนหรือผู้ชายที่ตัวเองชอบ แอ้นจะเข้าไปจัดการด้วยการตบจนหน้าใจแล้วจึงบอกว่ามาตบด้วยเรื่องอะไร น้อยครั้งที่แอ้นจะเป็นฝ่ายแพ้ เพราะแอ้น มีพวกมาก จนนักเรียนในโรงเรียนเดียวกันรู้สึกดีศัพท์ความร้ายกาจของกลุ่มนี้ ไม่มีใครอยากยุ่งและไม่กล้ามีเรื่องด้วย มีรุ่นน้องที่กระด้างกระเดื่องก็จะถูกจัดการให้เห็นถึงพลังของกลุ่มนี้

ส่วนณอายุ 13 ปี เรียนชั้นประถมปีที่ 6 เข้ามาอยู่ในชุมชนได้ 6 ปี อาศัยอยู่ในห้องเช่าขนาด 3x3 ตารางเมตร เธอไม่ชอบป้าเพราะป้าชอบใช้ความสามารถทางภาษา เช่น “อย่าแสดให้มาก” การที่ป้าพูดว่าเธอเช่นนี้อาจเป็นเพราะเธอชอบไปเที่ยวกับเพื่อนชาย เธอจะเอาเสื้อผ้าไปเปลี่ยนเมื่อใดก็ได้ เพื่อไปร้องคาราโอเกะ เธอให้ความเห็นว่าวัยรุ่นไม่ชอบให้ใครมาเข้าชี้น เบื่อที่แม่กับป้าชอบบ่นและใช้ให้ทำงานบ้าน เธอมีประสบการณ์เรื่องความรุนแรงว่า เธอได้มีส่วนในการตบตีกับรุ่นพี่มัธยมศึกษาปีที่ 1 เนื่องจากมาแย่งแฟนของเพื่อนในกลุ่มของเธอ

โลกชีวิตของวัยรุ่นในชุมชนกรุงเทพมหานครชั้นใน ที่ข้อมูลระบุว่ามียกระดับความรุนแรงปกตินั้น อาจไม่ได้ลงลึกในระดับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว โดยการศึกษาเข้าถึงครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ ซึ่งเด็กและเยาวชนที่มาจากครอบครัวเหล่านี้ คงหนีไม่พ้นการใช้ภาษาด่าทอ การถูกลงโทษของพ่อแม่ที่ใช้อารมณ์มากกว่าการเข้าใจในตัวเด็ก เด็กบางคนถูกระทำ ความรุนแรงจากการกระทำแบบประชดประชันของผู้ได้ชื่อว่าเป็นพ่อเป็นแม่ ความรุนแรงใน

ครอบครัวเกิดขึ้นเป็นกิจวัตร ทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่มองว่าเป็นเรื่องปกติของครอบครัวที่ยากจน ไม่มีรายได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ชุมชนไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว

ข. ชุมชนในพื้นที่กรุงเทพฯ ชานเมืองตะวันตก

การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของชุมชนในระดับความรุนแรงเตือนภัย

ชุมชนบึงบอน

ชุมชนบึงบอน เป็นชุมชนขนาดเล็กพื้นที่ 15 ไร่ จัดตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2540 เกิดเป็นชุมชนขึ้นโดยเจ้าของที่ดินชักชวนบ้านเรือนในละแวกนั้นรวบรวมเพื่อให้ได้จำนวนครัวเรือนที่สามารถตั้งเป็นชุมชนได้ มีบ้านเรือนทั้งหมด 102 หลังคาเรือน ประกอบด้วย 152 ครอบครัว มีประชากรทั้งหมด 570 คน เป็นชาย 298 คน เป็นหญิง 278 คน (สำรวจเมื่อเดือนกันยายน 2547) มีร้านขายของเบ็ดเตล็ด (ร้านชำ) จำนวน 5 ร้าน ร้านอาหารตามสั่ง 2 ร้าน ร้านขายส้มตำ 2 ร้าน มีอุ้งจระเข้ 2 แห่ง มีห้องสมุดชุมชน 1 แห่ง ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างประธานชุมชนที่เป็นเจ้าของที่ดินกับเขตบางบอน ลานกีฬาชุมชน 1 แห่ง เดิมชุมชนเคยมีสนามเด็กเล่นและสวนหย่อมของชุมชน แต่เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเขตบางบอนหมดสัญญาเช่ากับเจ้าของที่ดิน สถานที่ทั้งสองจึงยกเลิกไป และในปี 2550 นี้ห้องสมุดและลานกีฬาจะหมดสัญญาเช่าเช่นกัน หากเจ้าของที่ดินยังเห็นถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม คงจะต่อสัญญาเช่า

สภาพแวดล้อมภายในชุมชนมีลักษณะเด่น คือ พื้นที่เต็มไปด้วยอาคารห้องเช่า 14 อาคาร อาคารห้องเช่าเป็นอาคารปูน 2-4 ชั้น มีห้องเช่าทั้งหมด 245 ห้อง ห้องเช่าร้อยละ 90 เป็นของตระกูลเจ้าของที่ดินและญาติพี่น้อง ส่วนบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ก่อนที่จะมีอาคารห้องเช่า จะปลูกเรียงกันเป็นตามถนนคอนกรีต แบ่งเป็นสัดส่วนไม่ยุ่งเกี่ยวกัน นอกจากนี้ยังมีบ้านเรือนที่มีสภาพแตกต่างอย่างสุดขั้วอีก 15 ครอบครัว อยู่ด้านหลังป่าบอน เป็นบ้านเรือนที่สร้างกันเองแต่เสียค่าเช่าที่ดิน บ้านเรือนทั้งหมดตั้งอยู่ในบริเวณน้ำขังส่งกลิ่นเหม็น บริเวณโดยรอบเต็มไปด้วยขยะ ลักษณะบ้านเป็นบ้านไม้ ไม่มีรั้ว มีถนนปูนขนาดกว้าง 1 เมตร ใช้เป็นทั้งเป็นทางเดิน ทางรถจักรยาน และมอเตอร์ไซด์ ระหว่างบ้านกับถนนปูนเชื่อมเข้าบ้านด้วยสะพานไม้ ขณะที่ถนนภายในชุมชนเป็นถนนคอนกรีตกว้าง 6 เมตร มีเส้นทางเข้าออกชุมชน 2 เส้นทาง

เนื่องจากชุมชนบึงบอนเดิมเป็นที่อยู่อาศัยและที่นาของครอบครัวประธานชุมชนคนปัจจุบัน พื้นที่แห่งนี้สืบทอดมา 3 ช่วงอายุคน จากทวด ปู่ จนถึงครอบครัวประธานชุมชน สามิประธานชุมชนซึ่งเป็นลูกชายคนหนึ่งของเจ้าของที่ดิน เล่าว่า เมื่อพ่อเสียชีวิต ที่ดินก็ถูกแบ่งให้กับลูกหลาน ในสมัยเมื่อ 50 ปีก่อนถือว่าเป็นย่านของคนฐานะยากจนเพราะทำนาได้เพียงปีละครั้ง ต่อมาในช่วงปี 2514-15 มีถนนสายหลักตัดผ่านทำให้การคมนาคม การขนส่งผลผลิตการเกษตรสะดวกขึ้น ส่งผลทำให้ฐานะเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัวดีขึ้นด้วย ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา

ทำไร่ และปลูกผักสวนทั้งผักคะน้า ผักกาด กวางตุ้ง และผักบุ้ง รวมถึงสวนมะลิ และสวนมะพร้าว ด้วย ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะประกอบอาชีพทำสวนเพื่อการค้ามากกว่าอาชีพอื่น และเมื่อมีการตัดถนน กำนันแมน (ผู้ริเริ่มทำถนนสายนี้) ทำให้เจ้าของที่ดินใกล้เคียง จัดสรรที่ดินแบ่งขายให้แก่คนต่างถิ่น ที่สนใจ บางส่วนสร้างเป็นอาคารห้องเช่า ทำให้มีคนต่างถิ่นเข้ามาอยู่มากขึ้น ต่อมาปี 2520 ชุมชน บึงบอนสร้างถนนในชุมชน ทำให้ที่ดินในบริเวณที่ถนนตัดผ่านมีราคาสูงขึ้น คนในละแวกนั้นหรือผู้ที่กำลังหาที่อยู่อาศัยเข้ามาซื้อที่ดินจัดสรรแบ่งขาย โดยผู้ที่เข้ามาอยู่ในซอยบึงบอนกลุ่มแรกเป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ อาชีพค้าขาย และพนักงานไปรษณีย์ ปลูกบ้านเรือนเป็นสัดส่วนและ เรียงกันเป็นแถวดูเป็นระเบียบ

ในปี 2527-2530 ครอบครัวประชาชนชุมชนเริ่มประกอบธุรกิจอาคารห้องเช่า ผู้เช่าส่วนใหญ่เป็นคนที่เข้ามาทำงานโรงงาน และธุรกิจส่วนตัว เช่น ค้าขาย เย็บกางเกงยีนส์ อยู่ซ่อมรถ หาบเร่ แผงลอย รถเข็นขายผลไม้ต่างๆ ผู้เช่าประมาณร้อยละ 90 เป็นคนอีสานที่เข้ากรุงเทพฯ เพื่อมาหางานทำ หรือค้าขาย และทำงานโรงงานใกล้บริเวณชุมชน ต่อมาสภาพพื้นที่เริ่มแออัด เนื่องจากประชาชน จากที่อื่นเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมทาง ศาสนาเป็นอย่างดี และทำให้วันสำคัญทางศาสนาเป็นวันร่วมน้ำใจของคนในชุมชน แต่วิถีชีวิตของ ผู้คนยังคงห่างไกลจากหลักศีล 5 มากนัก เพราะคนในชุมชนมีกิจกรรมด้านอบายมุขหลายอย่างทั้ง เล่นการพนัน ไฟ้ป็อก ไฟ้ตอง พนันมวย พนันบอล ชนไก่ และหวยใต้ดิน หลายคนยังดื่มเหล้า เบียร์ ยาตอกกันอยู่ทุกวัน

โลกชีวิตของเด็กและเยาวชนในชุมชนบึงบอน

แม้ว่าโครงสร้างทางกายภาพของชุมชนจะไม่อัดแน่นเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนในเขต กรุงเทพฯชั้นในก็ตาม แต่โลกชีวิตของเขาก็ไม่แตกต่างไปจากเด็กและเยาวชนในชุมชนอื่น ๆ

เจน เด็กชายวัย 12 ปี เป็นลูกคนเดียวอยู่กับพ่อแม่ พ่อทำงานทั้งวัน ขยันขันแข็ง แม่ เป็นนักดื่มตัวยง และเป็นคนรับแทงหวย เจนติดเกมออนไลน์มาก ช่วงปิดเทอมจะเล่นเกือบทั้งวัน ตั้งแต่ 9.00 น. ถึง 18.00 น. มีผักกินข้าวบ้างแต่ไม่นาน พักประมาณ 1-2 ชั่วโมงก็กลับมาเล่นอีก

เจนเป็นเด็กเฉื่อยชา ทำอะไรตามใจตนเอง แต่เจนจะกลัวแม่ เพราะเวลาแม่โกรธจะ แสดงความโมโหและลงไม้ลงมือ เจนจึงไม่ชอบให้แม่โกรธแม่ของเจนดื่มเหล้าบ่อย เกือบจะทุกวัน เจนชินกับอาการเมาของแม่ เพราะในแต่ละครั้งที่ดื่มแม่จะดื่มหนักจนเมามาวย แต่ในความรู้สึกเล็กๆ แล้วเจนไม่ยอมยกให้แม่ดื่ม เพราะเจนรู้ว่าเหล้าเป็นสิ่งไม่ดี และพ่อของเจนก็ไม่ดื่มเหล้า นอกจากดื่ม เหล้าหนักแล้ว แม่ของเจนยังสูบบุหรี่จัดอีกด้วย วันไหนที่ไม่มีงานแม่จะสูบบุหรี่มากเป็นพิเศษ

บุมเป็นพี่คนโต อายุ 17 ปี เรียนปวช.ปีสุดท้าย สนุกสนมกับรุ่นพี่ในชุมชน บุมมักร่วมวงสังสรรค์กับเพื่อนและรุ่นพี่บ่อยๆ ส่วนใหญ่จะตั้งวงดื่มที่บ้าน ไม่ได้ออกไปเที่ยวข้างนอก จากคำบอกเล่าของผู้เป็นแม่บอกว่า “ตอนเด็ก ๆ บุมเรียนดี แต่พอขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก็เรียนแย่ลง เพราะติดเพื่อน ไม่ค่อยยอมเรียน เกรดลด แต่ก็จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาได้ เรียนต่อ ปวช.ก็เป็นที่หักเหของชีวิตเพราะเค้าเลือกเอง มีญาติ ๆ ทำงานอยู่กรมอุทยานเรือ หวังว่าจะฝากเข้าเรียนช่างนายเรือก็ไม่ยอมเรียน ถ้าเรียนโรงเรียนของทหาร เรียน 2 ปีก็ได้เข้าทำงาน ปานนี้ก็มีเงินเดือนแล้ว แต่เค้าไม่ชอบเพราะเค้าชอบเครื่องยนต์มากกว่า ก็เลือกเรียนช่างยนต์จะออกมาเป็นช่างซ่อมรถแบบพ่อ บุมเคยสูบบุหรี่ในช่วงปีที่แล้ว (กำลังเรียนปวช. ปี 2) บุมแอบสูบบุหรี่กับเพื่อนรุ่นเดียวกันที่อยู่บ้านตรงข้าม จนกระทั่งแม่จับได้และบอกพ่อให้ช่วยดักเตือนลูก พ่อเตือนสติบุมว่าพ่อเองยังไม่สูบลေးสูบไปไม่มีอะไรดีขึ้น หลังจากนั้นบุมก็เลิกในโอกาสวันแม่ บุมมีความคิดว่า “สูบแล้วหน้าไม่ใส ทำให้ไม่หล่อ” บุมเป็นเด็กหนุ่มหน้าตาดีที่หัวงหล่อ หรือเป็นเพราะบุมอาจจะมึนแล้ว เคยได้ยินบุมเปรย ๆ ว่า ที่เลิกบุหรี่ก็เพราะแฟนไม่ใช่เพราะแม่

บุมมีนิสัยขี้ขลาด ยึดแน่นแจ่มใส ขยันและตั้งใจทำงาน บุมพูดจาสุภาพ ท่าทางอ่อนโยน แต่บุมเคยยกพวกตีกันกับโรงเรียนอื่น เพราะช่วยเพื่อนห้องเดียวกัน โรงเรียนอื่นมาทำและค่าเพื่อนของบุมก่อนจึงมีเรื่องกัน แต่พ่อแม่ไม่รู้เรื่องนี้ บุมอยู่ในโรงเรียนที่มีเด็กผู้ชายเป็นส่วนใหญ่ทำให้เห็นการทะเลาะวิวาทบ่อยครั้ง และสิ่งที่บุมเห็นว่าเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโรงเรียน คือ การข่มขืนเพื่อนผู้หญิงในโรงเรียน ถึงแม้ว่าบุมคิดว่าการมีอะไรกับแฟนไม่ได้เป็นสิ่งผิดก็ตาม

ขณะที่บุน้องชายวัย 12 ปี เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/11 บลู่เป็นเด็กเรียนดีเพราะอยู่ห้องอันดับดีของโรงเรียน บลู่มีบุคลิกดูดีเหมือนผู้หญิง ปากจัด ติดแม่ มีกิจกรรมยามว่างกับแจ่งเพื่อนรุ่นเดียวกันคือ เล่นเกมคอมพิวเตอร์ บลู่รักโดนเด็ก ๆ ในชุมชนล้อว่า “ตุ๊ด” หรือ “กระเทยเผ่า” ถึงแม้ว่าบลู่จะมีกิริยาดีดูดี แต่บลู่ยังมีกิจกรรมที่ทำร่วมกับเพื่อนผู้ชาย เช่น จักรยาน เล่นเกมคอมพิวเตอร์ แม้ว่าบุมและบลู่ เป็นเด็กเรียนดี แต่พ่อแม่มีปากเสียงกันเสมอ ลูกทั้งสองรับรู้เหตุการณ์เหล่านั้น เพราะได้ยินพ่อกับแม่ทะเลาะกัน และเห็นพ่อทำร้ายแม่เป็นบางครั้ง บางทีพ่อแม่กลับมาทะเลาะกับแม่ ทำให้บลู่เกลียดคนมา และไม่ชอบผู้ชายที่ใช้กำลังแบบไม่มีเหตุผล

เมื่อได้มีโอกาสพูดคุยกับบุมและบลู่ จึงทราบว่าพ่อแม่ทะเลาะกันเพราะเรื่องผู้หญิง แม่มักบ่นว่าถ้าย้อนเวลาได้จะไม่แต่งงาน ชีวิตโสดหรืออยู่คนเดียวคงสบายกว่า ถ้าไม่มีครอบครัวคงสบายกว่านี้ อาจจะได้ดีมีงานดี ๆ ทำไปแล้วพอมึงาน มีเงินก็มีเพื่อนมาก ไม่มีเหงา

บลู่เคยถูกพ่อตำหนิเรื่องกลับบ้านค่ำ ทั้ง ๆ ที่บลู่ขอแม่ไปทำงานบ้านเพื่อน แม่มีความกังวลว่าพ่อตำบุดูแรง ๆ จะทำให้บลู่ไม่อยากเรียนหนังสือ เพราะตอนนี้บลู่เรียนดีมาก แต่พอลูกกลับมาทำรุนแรงกับบลู่ ทำให้บลู่รู้สึกว่าการไม่ภูมิใจในตัวบลู่ และอาจหลงผิดได้

ปุ่น เด็กสาวจากครอบครัวมีฐานะดีของชุมชน แม่เป็นเจ้าแม่เงินกู้ ส่วนพ่อเป็นเจ้าของบ่อนการพนันในละแวกนั้น ปุ่น อายุ 22 ปี เรียนไม่จบปวช. ทำให้พ่อแม่พอใจจนมีปากเสียงกันและไล่ปุ่นออกจากบ้าน ปุ่นต้องไปอยู่กับยายที่ห้องเช่า แต่กลางคืนปุ่นจะแอบกลับมานอนที่บ้าน ปุ่นมีท่าทางมั่นใจในตัวเอง พูดจาจะฉาน ไม่มีหางเสียง เป็นคนขี้สงสาร รักเพื่อน เอาแต่ใจตัวเอง ปุ่นเป็นที่รู้จักของเด็ก ๆ ในละแวกบ้าน เพราะเป็นคนมีอิทธิพล

หลานสาวคนหนึ่ง เล่าถึงพฤติกรรมของปุ่นที่มักนำทรัพย์สิน เช่น สร้อยคอ นาฬิกา โทรศัพท์มือถือ ที่แม่ซื้อให้ไปขายนำเงินมาใช้จ่ายซื้อเสื้อผ้า เลี้ยงเพื่อนและแฟน พฤติกรรมนี้สามารถยืนยันได้จากคำบอกของผู้เป็นแม่ว่า “ไม่อยากซื้ออะไรให้มัน นี่มันได้มากกว่าคนอื่นเลยนะ มีอะไรก็เอาไปขายกินหมด” “มึงจะเอาอะไรอีก มีอะไรขายแดกแม่งหมด” ผู้ที่มีศักดิ์เป็นหลานยังเล่าอีกว่า ปุ่นยังสูบบุหรี่ “แม่มันไม่รู้หรือว่าลูกแบบสูบบุหรี่” ปุ่นเองก็คงไม่อยากให้แม่ว่าสูบบุหรี่ ปุ่นเคยติดแฟนจนแอบไปอยู่ด้วยกัน หายจากบ้านไป 3 วัน ผู้ที่มีศักดิ์เป็นหลานของตระกูลนี้ เล่าด้วยความเห็นส่วนตัวว่า “ใครจะเอามันจริง นิสัยก็เหี้ย ตัวก็อ้วน ไม่ทำอะไรซักอย่าง ขี้เกียจก็ขี้เกียจ มีแต่คนคบมันเพราะเงินทั้งนั้น ลองมันไม่มีสิ จะมีใครเอา เห็นคบก็คนๆ ก็เลิกหมด ทั้งมันหมด ผู้ชายที่ไหนจะไม่เอา ปู้ฟรี เงินฟรี สารพัด” ยายของปุ่นเองก็บ่นถึงความขี้เกียจของหลานสาวอยู่บ่อยๆ ยายบอกว่าหลานไม่ยอมทำอะไรเลย ชอบเอาจานข้าวที่กินแล้วมาซุกไว้ ไม่กวาดยังไม่เคยจับเลย สำหรับความคิดของปุ่น ที่มีต่อเรื่องใช้เงินเลี้ยงเพื่อนนั้น ปุ่นกล่าวว่า “อยู่บ้านแม่ค่าทุกวัน เห็นหน้าเป็นค่าต้องหนีหน้าพ่อเพราะพ่อไล่ ปุ่นจึงไม่มีใคร มีแต่เพื่อนที่ช่วยทำให้ชีวิตสนุกไปวันๆ จึงต้องเอาใจเพื่อน” ปุ่นมีน้องสาวอีกคนหนึ่งชื่อปู้ อายุ 11 ปีเรียนอยู่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเอกชน ปู้เองมีนิสัยไววายวาย เอาแต่ใจตัวเอง ขี้น้อยใจ โมโหร้าย พูดไม่มีหางเสียง ปูชอบมานั่งเฝ้าอยู่กับแม่ในขณะที่แม่อยู่ใน วงเบียร์ บางครั้งถูกตอบกลับด้วยประโยคที่ไม่น่าฟัง “ไปไกลๆ ดินไป” หรือเวลาที่พี่น้องสองคนทะเลาะกันจนเสียงดังออกมานอกบ้าน ผู้เป็นแม่แสดงความรำคาญต้องเข้าไปด่า “มึงสองคนนี่อะไรกันเนี่ย มึงนี่ก็เหี้ยน้องอยู่ได้ จัญไรชิบหาย นี่ก็ไววายวายไปได้พี่เค้าไม่ได้ทำอะไรซักหน่อย แม่งน่ารำคาญ ไววายวายเสียงดังไม่อายชาวบ้านเค้าไร” หรือใช้คำพูดว่า “อึเหี้ย แม่งเกิดมาทำไมวะ เหี้ยอึย กูไม่น่าให้มึงเกิดมาเลย มึงอะไรกันนักหนาเนี่ยซะ กูรำคาญแล้วนะ พอเลยๆ”

ความเสี่ยงต่อความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในแต่ละชุมชน มักพบในโครงสร้างครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ พ่อแม่แยกทางกัน พ่อแม่สูบบุหรี่ดื่มสุรา เล่นการพนัน ปัจจัยดังกล่าว คือ ความเป็นจริงที่พบเห็นได้บ่อย ๆ ในชุมชน แม้ว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนหนึ่งจะเป็นชนชั้นกลาง ก็พบว่าเด็กยังมีความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวที่มีฐานะดีได้เช่นเดียวกัน

ก. ชุมชนในพื้นที่กรุงเทพฯ ต่อเมืองตะวันตก

ชุมชนริมน้ำ

ชุมชนริมน้ำ เป็นชุมชนขนาดเล็กเพียง 80 ครัวเรือน ขนาดพื้นที่ 3,000 ตารางเมตร เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่ด้านหนึ่งติดคลองอีกด้านหนึ่งติดหมู่บ้านหลายร้อยล้านกับสวนผลไม้ บ้านเรือนจึงตั้งขนานไปกับแนวคลอง ต่อมาเมื่อมีการตัดถนนสายหลัก ทำให้เกิดตลาดทางบกขึ้นที่ย่านดาวคะนอง ส่งผลให้การค้าขายผลไม้ของชุมชนริมน้ำ ชะงักลงไปเป็นอันมาก อีกทั้งในปี 2523 เกิดน้ำท่วมใหญ่และมีการปล่อยน้ำเสียจากโรงงานทำให้สวนลื่นจีและสวนลำไย ได้รับความเสียหาย ไม่มีผลผลิต ชาวบ้านบางรายขายสวนให้กับนายทุน บางรายยกที่ดินให้วัด หลังจากนั้นได้เกิดโรงงานขนาดเล็ก บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ ตึกแถว อาคารพาณิชย์ โอบล้อมรอบชุมชน ปัจจุบันชุมชนริมน้ำเป็นที่ดินของวัดที่มีสิทธิในการถือครอง ขึ้นกับกรมการศาสนา และมีการส่งตัวแทนมาเก็บค่าเช่าที่ดินเรื่อยมาจนทุกวันนี้

ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนริมน้ำ เป็นแบบเครือญาติ คือ พวกที่ตั้งถิ่นฐานอยู่เดิม เป็นชาวมาริมน้ำมาโดยกำเนิด กับพวกที่เป็นแรงงานอพยพย้ายถิ่นมาจากต่างจังหวัด และชวนกันมาอยู่แบบปากต่อปาก ชาวชุมชนมีความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ รู้จักกันหมด เพราะบ้านเรือนอยู่ติดๆกัน ค่อนข้างแออัด ภายในชุมชนมีทางเดินคอนกรีตขนาดกว้าง 1 เมตร เพียงเส้นเดียวที่ใช้ทั้งเดิน นั่งเล่น จีจ๊อขยาน และขับมอเตอร์ไซด์ เมื่อทุกคนต้องใช้ทางเส้นเดียว ทำให้เห็นหน้าเห็นตากันเคยและรู้ว่าใครเป็นใคร มีการทักทาย ถามไถ่ “ไปไหนมา” “กินข้าวหรือยัง” พูดคุยกันเองเหมือนเป็นญาติสนิท ดังนั้นหากมีเรื่องราวต่างๆ เกิดขึ้นในชุมชน ทุกคนจะทราบพร้อมๆ กัน คนในชุมชนริมน้ำนอกจากจะมีความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแบบเครือญาติแล้ว คนในชุมชนยังนับถือความอาวุโส คือ เด็ก ๆ เวลาเจอผู้ใหญ่ก็มักจะทักทายและเรียกขานกันตามลำดับเครือญาติโดยประเมินจากอายุของบิดามารดา เช่น ลุง ป้า น้า พี่ เป็นต้น รวมทั้งเมื่อถึงวันพระผู้ใหญ่ก็จะพากันไปทำบุญที่วัด นอกจากนี้คนในชุมชนมีการทำกิจกรรมร่วมกันในวันเทศกาลต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ และวันปีใหม่จะมีการจัดงานเฉลิมฉลองกันทุกปี จนกลายเป็นประเพณี ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนกลุ่มผู้บริหารงาน การทำกิจกรรมร่วมกันดังกล่าวก็เลือนหายไป จะหลงเหลือแต่เพียงการเกาะเกี่ยวและพึ่งพาอาศัยกันจากกิจกรรมการเล่นการพนัน ที่ยึดโยงให้คนในชุมชนมีความสนิทสนมกันเป็นอย่างดี รู้สึกว่าได้สนุกร่วมกัน มีได้มีเสีย หรือมีการเอื้อเฟื้อแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างกันเล่น คนเดินโพยและเจ้ามืออีกด้วย

อาชีพของคนในชุมชนริมน้ำ บางครอบครัวค้าขายในชุมชน มีร้านค้า 5 ร้าน เป็นร้านส้มตำไถ่ย่าง 1 ร้าน ร้านขายของชำ 2 ร้าน ร้านขายกล้วยเดี่ยว 1 ร้าน และร้านอาหารตามสั่งอีก 1 ร้าน ในวันเสาร์อาทิตย์จะมีร้านโจ๊กและส้มตำเพิ่มอีก 1 ร้าน แต่ละร้านจะมีลูกค้าประจำแตกต่างกันไป

ส่วนประชากรวัยแรงงาน และวัยรุ่นที่ไม่เรียนหนังสือ มีอาชีพรับจ้างในโรงงานต่าง ๆ และบริษัทใน
 แถวใกล้เคียง บางครอบครัวมีรถเข็นขายน้ำเต้าหู้ จะออกไปตอนเช้า ส่วนรถเข็นขายเกี๊ยวจะขาย
 ตอนกลางคืน รถเข็นขายขนมรังผึ้งขายตอนสี่โมงเช้าจนถึงเย็น ๆ ส่วนรถเข็นขายโรตีสายดำเป็น
 พวกแขกบังอินเดีย ออกไปขายตอนหลังหกโมงเย็น บางวันในช่วงเที่ยง ๆ ก็จะมีรถสามล้อขาย
 ไอศกรีมเข้ามาในชุมชน นอกจากนี้ บางครอบครัวมีวิหารรายได้ประจำวันด้วยการเล่นการพนัน เช่น
 ไพ่หลายประเภท ที่มีเดิมพันเป็นหลักร้อยจนถึงหลักพัน การพนันอีกชนิดหนึ่งที่เล่นกันมาตั้งแต่รุ่น
 แม่จนถึงรุ่นลูกเป็นเวลามากกว่า 20 ปี เรียกว่าจับยี่กรี้ หรือหอยกล่อง จะออกเลขทุก 30 นาที ขณะที่
 คนในชุมชนทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ทุก ๆ วัน จะมีพระ 1 รูปมาบิณฑบาตในชุมชน ซึ่งแต่เดิม
 ท่านที่เคยเป็นคนในชุมชนนี้มาก่อน ท่านเป็นที่เคารพของคนในชุมชนอย่างมาก

ความทันสมัยและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชุมชน หากเป็นสมัยก่อนชุมชนริมน้ำมี
 ทางเข้าชุมชนไปด้วยอิฐแผ่น รถมอเตอร์ไซด์วิ่งผ่านไม่ได้ ใช้เพียงเรือสัญจรไปมา ไม่มีไฟฟ้า ไม่มี
 น้ำประปา ความเจริญทางวัตถุ น้ำและไฟฟ้า ปรากฏให้เห็นเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมาเอง ส่วนถนนเข้า
 ชุมชนสร้างในปี 2542 การมีถนนเล็ก ๆ ทำให้คนในชุมชนซื้อมอเตอร์ไซด์และจักรยานขับขี่แทน
 การเดิน และในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา บางครอบครัวซื้อคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้ลูกหลานของ
 ตนได้เล่นเกมและค้นคว้าความรู้ ส่วนเรื่องโทรศัพท์มือถือพบว่าวัยรุ่นใช้กันไม่มากนัก เนื่องจาก
 ในชุมชนมีโทรศัพท์สาธารณะจำนวน 2 ตู้

สภาพแวดล้อมภายในของชุมชน นอกจากจะมีขยะตามพื้นดินและในคลองแล้ว ความ
 เน้นเหินจากน้ำที่ขังอยู่ตามแนวท้องร่องสวนที่ส่งกลิ่นโชยมาตามลม ซึ่งชาวบ้านก็ไม่ใส่ใจและใช้
 ชีวิตอยู่กับกลิ่นเหม็นมันจนเป็นวิถีชีวิตปกติด้วยความเคยชิน สำหรับสภาพของบ้านเรือน เป็นบ้าน
 ไม้หลังคามุงสังกะสีที่ติดกันเป็นฟืด ฝาผนังบ้านแต่ละหลังส่วนใหญ่เป็นไม้อัด หรือไม้ก็เป็น
 สังกะสีที่ติดกับวงกบที่ทำจากไม้ บ้านส่วนใหญ่ทรุดโทรม ขณะที่ฝั่งตรงข้ามเป็นบ้านฉันทนาที่มี
 กำแพงสูงกว่าสามเมตรกันเสียงด้วยเหล็กสูงป้องกันไม่ให้คนป็นข้ามไป นอกจากนี้ในชุมชนยังมี
 บ้านหลังใหญ่อีก 4 หลัง แต่ละหลังมีพื้นที่ 2-3 ไร่ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสภาพบ้านจะเก่าบางหลัง
 ใกล้เคียง แต่ทุกบ้านก็มีเครื่องใช้ไฟฟ้าครบครันทั้งตู้เย็น โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีซีดี เครื่องเสียง เต้าแก๊ส
 เป็นต้น ชาวบ้านบอกว่าซื้อโดยวิธีผ่อนส่งผู้ขายเป็นแขก (บัง) ส่วนการกำจัดของเสียไม่ว่าน้ำทิ้งและ
 อูจจาระ แต่ละบ้านจะต้องทิ้งขยะลงคลอง เหตุผลคือไม่มีรถดูดส้วมเข้ามาให้บริการ จะมีปัญหา
 การระบายของเสียในช่วงที่น้ำขึ้นสูง สำหรับการจัดการขยะ ในชุมชน มีถังขยะวางไว้ห่างเป็น
 ระยะ ๆ ตามแนวถนน ชาวบ้านต้องจ่ายเงินค่าเก็บขยะทุก ๆ 3 เดือน ซึ่งชาวบ้านยินดีและพอใจ

วิถีชีวิตในโครงสร้างวัฒนธรรมเครือญาติ ที่มีความสัมพันธ์แบบกลไก ได้สร้างความเป็น
 ปึกแผ่นให้กับชุมชนแห่งนี้มาเป็นเวลามากกว่า 100 ปี แม้ว่าจะประกาศความเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการ

ทางการเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมาที่ตาม ความผูกพันอันยาวนานจากรุ่นทวดถึงรุ่นหลานทำให้คนในชุมชนมีความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของ ประกอบกับสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ชุมชน ยังมีพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ เช่น มีต้นไม้ มีคลองขนาดใหญ่ติดชุมชน ช่วยให้ชุมชนร่มรื่นมีความร่มรื่น หากน้ำขึ้นเต็มฝั่งความเน่าเหม็นจะหายไป อย่างไรก็ตาม บรรยากาศที่ร่มรื่นในชุมชนก็ไม่ช่วยให้การทะเลาะ ค่ำทอในครอบครัวลดลง ซึ่งคนในชุมชนทราบเป็นอย่างดีว่ามีบ้านใดบ้าง เพราะเวลาที่ทะเลาะกันจะคำทอ กันเสียงดังได้ยินกันทั่วชุมชน บางครั้งจะใช้มีดฟันกันหรือให้การขว้างปาข้าวของใส่กัน รวมทั้งการลงไม้ลงมือด้วยการเตะ ต่อย ดบ เป็นต้น ซึ่งความคิดเห็นของชุมชนมักสอดคล้องกัน คือ ไม่ควรไปยุ่ง “ตีกันเดี๋ยวก็ตีกัน”

โลกชีวิตของเด็กและเยาวชนในชุมชนริมน้ำ

ความร่มรื่นจากต้นไม้กับความร่มเย็นจากกระแสน้ำ ไม่ได้ช่วยยับยั้งการติดยาของแมน เมื่อเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชีวิตวัยเด็กแมนเล่าว่าพ่อแม่รักใคร่และเอาใจใส่แมนเป็นอย่างดี ต่อมาแม่ตายเมื่อแมนเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พ่อแต่งงานใหม่ ชีวิตแมนเหมือนคนแปลกหน้าในครอบครัว พ่อไม่พูดไม่จาสนใจแต่แม่ใหม่และน้องใหม่ เมื่อรู้สึกว่ามีใครสนใจแมนจึงเที่ยวกับเพื่อนในชุมชนที่เติบโตมาด้วยกัน กลับบ้านก็เก็บตัวอยู่แต่ในห้อง ในห้องแมนมีเครื่องเล่นซีดีที่ดูหนังฟังเพลงได้ ทำให้เพื่อนที่มีปัญหาครอบครัวเช่นเดียวกันซื้อหนังประเภทอาร์และเอกซ์มาดูกัน ในห้องแมน จากเพื่อนหนึ่งคนเพิ่มเป็นสองสามสี่ บางครั้งก็ส่งเสียงดัง ทำให้พ่อ คุด่า แมนจึงต้องออกมาใช้ชีวิตนอกบ้าน การเรียนก็แย่ลง แมนเห็นเพื่อนในโรงเรียนสูบกัญกัน “ผมอยากลอง ขอลองเองเลย ไม่เคยมีใครชักจูง” เมื่อแมนติดยา พ่อของแมนก็พาไปบำบัดถึง 2 ครั้ง ขณะนี้แมนเลิกยาแล้วแต่สูบบุหรี่และกินเบียร์เป็นบางครั้ง บางวันแมนก็ออกมาดกปลาที่สะพานสูง ส่วนใหญ่เป็นปลาสวย เอาไปขายที่ตลาดหรือในชุมชน มีรายได้พอที่จะซื้อบุหรี่ ซื้อซีดีหนังและเพลงได้ แมนเป็นคนเงียบไม่ชอบสูงส่งกับใคร เล่าว่าที่ต้องสูบกัญกินเบียร์ เพื่อต้องการให้นอนหลับจะได้ลืมเรื่องที่ไม้อยากจำ

เดชอายุ 20 ปี เป็นเพื่อนของแมนที่โตมาในชุมชน เดชไม่ได้เรียนหนังสือมาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เริ่มหัดสูบกัญชา สูบบุหรี่ หลังออกจากโรงเรียน เพื่อนที่ช่วยคลายความทุกข์ของเดชคือบุหรี่ และพัฒนามาเป็นยาบ้า การเสพยาบ้าต้องใช้เงินซื้อในราคาสูง แม้ว่าจะพอหาซื้อได้ในชุมชน เดชจึงต้องรับจ้างทำงานทุกประเภท เมื่อคนในชุมชนเรียกใช้ เช่น แบกของ ขุดดิน เป็นลูกมือแรงงานก่อสร้าง เป็นต้น วันหยุดเดชออกมาดกปลากับแมน บางครั้งได้เงินน้อยก็ขอเงินแม่ หรือลักขโมยของในบ้านไปขาย ด้วยรูปร่างที่ซูบผอม หน้าตามองออกกว่าเป็นคนติดยา เดชบอกว่าสาวยตา

ของคนในชุมชน เดชคือ ผู้กระทำผิด “คนในชุมชนมองผมเป็นคนเลว ไม่ว่าของอะไรในชุมชนหาย ต้องโทษผม บางครั้งก็ขู่ว่าจะให้ตำรวจมาจับทั้ง ๆ ที่ผมไม่ได้ทำ ผมผิวยังดำในสายตาพวกเขา”

หมีว อายุ 24 ปี เรียนบัญชี ปี 4 พ่อกับแม่ของหมีวแยกทางกัน สาเหตุมาจากพ่อจีมาและ ผลาญเงินทองจนทำให้ฐานะครอบครัวยากจน เนื่องจากหมีวเป็นคนหน้าตาดี หุ่นดี ตอนสมัยที่เด็ก กว่านี้มีคนมาจีบเยอะมาก จนแม่ต้องขอร้องให้หมีวอย่าเพิ่งคบใครเพราะฐานะทางบ้านยากจน แม่ ต้องการให้หมีวทำงานหาเงินมาช่วยส่งน้องเรียน ความยากจนไม่ได้ทำให้หมีวท้อแท้และไม่เป็น ความเสี่ยงที่จะเกิดความรุนแรงใด ๆ แต่กลับเป็นพลังใจให้หมีวจินตนาการไปไกลกว่าการหาเงินส่ง น้องเรียน หมีวยังหวังว่า เธอต้องเก็บเงินซ่อมแซมบ้านของแม่และช่วยดูแลพ่อที่ย้ายออกไปอยู่อีก หลังอย่างตั้งใจ

แตกต่างจากเรดาร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อายุ 16 ปี ชอบมีเรื่องทะเลาะวิวาทและ ดบตี ในโรงเรียนบ่อยครั้งเรดาร์เป็นหนึ่งในสมาชิกขาลุย ที่มีอิทธิพลในโรงเรียน เพื่อนและเธอมี เรื่องตบตีบ่อยๆ เพราะไม่พอใจเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ จากเหตุผลที่ดูว่าจะไร้เหตุผล เช่น ไม่ชอบหน้า ไม่ ถูกชะตา หรือเกิดจากความหมั่นไส้ อิจฉาที่อีกฝ่ายได้ดีกว่า บางทีถูกทำจึงต้องแสดงศักดิ์ศรีหรือ เรียกว่า “ความแค้นกว่า” ของกลุ่มตัวเองออกมา เรดาร์รู้สึกเฉยๆ กับการตบตี บางทีก็ต้องสู้เพื่อความ อยู่รอดของตนเอง ถ้าไม่สู้ก็แพ้และถูกรังแกอยู่ต่อไป

เมื่อเกิดเรื่องทะเลาะวิวาท ครูแนะแนวมักจะเชิญผู้ปกครองไปพบ เรดาร์จะบอกแม่ตาม จริง ถ้าแม่อารมณ์ดีจะไม่ได้ว่ากล่าวอะไรมากนัก ถ้าแม่อารมณ์ไม่ดีจะคำด้วยคำรุนแรง แต่ก็ยอมไป คุยกับครูที่โรงเรียนให้ บางทีแม่ก็เบื่อบรรยากาศพฤติกรรมของเรดาร์ที่นำเรื่องมาให้หนักใจอยู่บ่อย ๆ

เรดาร์มีแฟนแล้วและมีเพศสัมพันธ์กับแฟนโดยที่แม่ไม่รู้ เธอยอมมีอะไรกับแฟนด้วยความเต็มใจ เพราะคิดว่าไม่ใช่เรื่องผิด เพราะเพื่อน ๆ ของเธอก็มีอะไรกับแฟนแล้วเกือบทุกคน แต่ ถ้าแม่รู้คงรับไม่ได้เพราะเธออายุยังน้อย

เนื่องจากพ่อแม่ดื่มเหล้าทุกวัน ทำให้เธอต้องรับภาระดูแลบ้านและดูแลหลานลูกของ พี่สาว แม้เรดาร์จะสนิทกับแม่มาก ไปไหนมักจะไปด้วยกัน แต่เรดาร์ต้องเบื่อบ้านกับความเมามากของ พ่อกับแม่ เมื่อเวลาที่ทั้งสองคนเมา ก็ทะเลาะกัน ทำให้บ้านไม่น่าอยู่ และแม่เองก็คาดหวังกับเรดาร์ มาก แม่เคยบอกว่าหากเธอเรียนจบจะได้งานทำที่ดี เพื่อช่วยค่าใช้จ่ายในบ้าน มันเป็นความกดดันที่ เรดาร์อัดอั้น เพราะแม่ไม่ได้มีปัจจัยอะไรที่ช่วยส่งเสริมให้เธอเป็นอย่างที่แม่คาดหวังไว้ เมื่อแม่มีเงิน แม่จะซื้อเหล้า เล่นไพ่ การรับผิดชอบงานบ้านเพียงล้าง ทำให้อึดและไม่อยากไปโรงเรียน เรดาร์ ได้แต่คิดอยู่ในใจว่าเธออยากเกิดมาในครอบครัวอื่นที่พ่อแม่ไม่ดื่มเหล้าหรือเล่นการพนัน

โลกชีวิตของเด็กและเยาวชนในชุมชนริมนี้ เป็นเรื่องเล่าชีวิตจริงที่เกิดจากความรุนแรง เจริญโครงสร้างของครอบครัว ที่มีความบกพร่องทางการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว สมาชิก

ไม่ทำงานตามบทบาทหน้าที่ ความอ่อนแอทางสติปัญญาของพ่อแม่ซึ่งหมายถึงทางเลือกรื้อที่ไร้การควบคุมจนไม่สามารถนำพาเด็กและเยาวชนไปถึงฝั่งตามที่คาดหวังไว้ได้ จนพวกเขาเหล่านั้นต้องหาทางออกด้วยตนเองด้วยการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อนที่มีปัญหาดคล้าย ๆ กัน จากการโคตรเรียน การเที่ยวเตร่ การสูบบุหรี่ ภัยสุขภาพ ยาบ้า ถึงการมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น การกระทำได้กล่าวคือการแสดงออกจากความรุนแรงที่สะสมฝังแน่นในความคิดของเด็ก ก่อตัวขึ้นในครอบครัวที่มีความบกพร่องในการเลี้ยงดู โดยอ้างจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ จนกลายเป็นปัญหาสังคมที่ทุกฝ่ายยอมรับว่าเป็นความจริงมานานกว่าหนึ่งศตวรรษ

ชุมชนหลังสวน

ชุมชนหลังสวน เป็นชุมชนแห่งการสืบทอดตำแหน่งจากรุ่นพ่อสู่รุ่นลูก การเกิดขึ้นของชุมชนหลังสวน เริ่มจากการจัดสรรที่ดินเพื่อแบ่งเช่าให้เป็นที่อยู่ปลูกอาศัย จนกระทั่งปี 2504 ประชาชนกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยอยู่ มาจากวัดเลียบย่านพาหุรัด ในปี 2528 ประธานชุมชนใช้เงินส่วนตัวตัดถนนเข้าชุมชน จากนั้นชุมชนก็ขยายตัวใหญ่ขึ้นอย่างรวดเร็ว มีแรงงานอพยพย้ายถิ่นทั้งในภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ เข้ามาเช่าและซื้อที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยให้ใกล้เคียงแหล่งทำกินในพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อเนื่องมาจนถึง

ปัจจุบันหลังสวนเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ประกอบด้วย 31 ซอย ถนนภายในชุมชนค่อนข้างคับแคบรถสวนกันได้ค่อนข้างยากลำบาก มีอาคารพาณิชย์สูง 4 ชั้น เรียงรายจนมาถึงทางโค้งเข้าชุมชน และยาวต่อเนื่องไปจนถึงด้านท้ายตลาด ภายในชุมชนมีตลาด ร้านสนุกเกอร์ และร้านค้าประมาณ 20 ร้าน ส่วนใหญ่จะขายกับข้าวอาหารถุง ของสด ผักสด หมู ไก่ และของใช้เบ็ดเตล็ด นอกจากนี้หน้าบริเวณร้านสนุกเกอร์จะมีร้านขายอาหารอีสาน ไก่ย่าง อาหารตามสั่ง เพื่อให้บริการกับลูกค้าที่มาเล่นสนุกเกอร์ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนสามารถจับจ่ายสิ่งของได้สะดวกโดยเฉพาะช่วงเวลา 16.30 น. ถึง 21.30 น. เพราะคนในชุมชนกลับจากทำงาน เด็กและเยาวชนกลับจากโรงเรียน แม่บ้านออกมาจ่ายกับข้าว ขณะที่วัยรุ่น 5-6 คน ยืนรอเพื่อนอยู่บริเวณร้านสนุกเกอร์ สังเกตได้จากมอเตอร์ไซค์ที่จอดอยู่ด้านหน้าจะมีอยู่ไม่ต่ำกว่า 15-20 คันต่อวัน

บ้านเรือนในชุมชนจะอยู่กันอย่างหนาแน่น ตลอดซอยจะมีบ้านเรือนมากกว่า 600 หลังคาเรือน บริเวณซอย 6 จะเป็นอาคารพาณิชย์ 4 ชั้น เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนจีน และเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่ขายกรรมสิทธิ์ ส่วนฝั่งตรงข้ามเป็นบ้านไม้หรือกิ่งตึกกิ่งไม้ 1-2 ชั้น ขนาดพื้นที่ 15-20 ตารางวา ปลูกสร้างอยู่รายล้อมชุมชน มีรั้วกันเป็นสัดส่วน สำหรับบ้านประธานชุมชนตั้งอยู่ท้ายซอย เป็นบ้านไม้สองชั้นหลังใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่

การคมนาคมในชุมชนแม้ว่าจะสัญจรค่อนข้างลำบาก แต่หากผ่านภายในชุมชนนี้จะสามารถติดต่อกับถนนหลักได้รวดเร็ว คนในชุมชนนิยมนั่งรถสองแถวขนาดใหญ่ และรถเมล์สภาพแวดล้อมภายนอกชุมชนสองฟากถนนเป็นอาคาร 2 ชั้น สลับกับบ้านอยู่อาศัย มีธนาคาร ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านเช่าวิดีโอ ร้านทำผมขนาดใหญ่ และร้านเบเกอรี่ นอกจากนี้มีโรงเรียนเอกชนเปิดสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เด็กในชุมชนนิยมเข้าศึกษาต่อมากพอสมควร มีร้านเช่าการ์ตูนที่มีนักเรียน กลุ่มวัยรุ่นทั้งหญิงและชาย แวะเวียนเข้าไปเช่าอ่าน โดยเฉพาะช่วงเย็นจะมีเด็กเข้าไปเช่ากันมาก และไม่ห่างจากชุมชนมากนักจะมีตลาดขนาดใหญ่

ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนจีนมีอาชีพค้าขาย และประกอบกิจการส่วนตัว รวมถึงพนักงานบริษัท ร้านเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีพนักงาน 10 คน ร้านเย็บรองเท้า กระเป๋า ร้านขายอาหารตามสั่ง คนจีนจะมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี จากกลางซอยไปถึงท้ายซอยคนในชุมชนส่วนใหญ่จะทำงานโรงงาน พนักงานบริษัทเอกชน มีรับราชการบ้างเป็นส่วนน้อย ส่วนวัยรุ่นบางคนนิยมทำงานในโรงงานเย็บผ้า ขวดนม กระติ่งแดง รองเท้าสลิปปะเรียว หรือเป็นพนักงานร้านสะดวกซื้อ ช่วงกลางซอยมีช่างทำหัวโขน บางบ้านนำอาหารและเครื่องคัมมาวางขาย เช่น ทอดมัน ก๋วยเตี๋ยวทอด ขนมอบเคี้ยว น้ำอัดลม เป็นต้น

ระบบการบริหารของประธานชุมชนมีลักษณะการให้ความช่วยเหลือแบบครอบครัว ประธานชุมชนมีรายได้จากบ้านเช่า และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ตลอดระยะเวลา 20 ปี ที่ดำรงตำแหน่งทั้งรองประธานและประธานชุมชนในปัจจุบัน หากรวมเวลาที่ตระกูลนี้บริหารชุมชนนับรวมได้ 50 ปีการทำงานด้วยใจรักชุมชนในชื่อตระกูลของตน ทำให้ประธานชุมชนมีฐานะเป็นผู้ปกครองที่มีอำนาจและมีภูมิและความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนอย่างแท้จริง

กิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน ประกอบด้วยอาสาสมัครสาธารณสุข มีหน้าที่ควบคุมโรคระบาดในชุมชน เผยแพร่ให้ความรู้และบรรเทาโรคภัยไข้เจ็บในระดับพื้นฐาน หน้าที่หลักคือควบคุมยุงลายในแต่ละครัวเรือนโดยให้ความรู้ ควบคุมแหล่งกำเนิดโดยการนำทรายอะเบตเข้าไปโรยในภาชนะที่มีน้ำขัง หรือกำจัดแหล่งที่มีน้ำขัง รวมถึงเฝ้าระวังการขยายตัวของยุงลาย เฝ้าระวังโรคไข้เลือดออก ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้ความรู้เรื่องยุงลายและการป้องกัน นอกจากนี้ยังทำหน้าที่จ่ายยาขึ้นพื้นฐานที่ศูนย์สุขภาพในชุมชน เช่น ยาแก้ปวด ลดไข้ ยาแก้แพ้ ยาทาแก้คัน รวมถึงแจกถุงยางอนามัยและให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น สำหรับผู้ที่ได้รับอุบัติเหตุ หรือได้รับบาดเจ็บที่ไม่รุนแรงนัก เช่น ตะปูตำ สังกะสีบาด หรือแผลถลอกจากการหกล้ม ซึ่งศูนย์สุขภาพทำงานร่วมกับศูนย์สาธารณสุขที่ 29

ชุมชนหลังสวน ยังได้รับการสนับสนุนจากสถาบันของรัฐ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาส ศตริ และผู้สูงอายุ โดยชุมชนนี้มีผู้สูงอายุที่ถูกบุตรหลานทอดทิ้ง จำนวน 24 ราย ที่

ต้องช่วยเหลือค่าครองชีพรายละ 1,500 – 2,000 บาท ต่อเดือน ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของแต่ละราย มีการแจกข้าวสารยังชีพ 2-3 ถุง เพื่อช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ และจัดกิจกรรมให้เด็กในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เช่น เครือข่ายเยาวชนจิต ซึ่งมีหน้าที่คอยสร้างเครือข่าย เผยแพร่ความรู้ และทำกิจกรรมในภาคเยาวชน เช่น กิจกรรม รณรงค์การป้องกันโรคเอดส์โดยใช้ถุงยางอนามัย มีการเผยแพร่เรื่องการป้องกันยาเสพติดในชุมชน โดยกลุ่มนี้มีแกนนำเครือข่าย 15 คน นอกจากนี้ยังมีชมรมผู้อาวุโสเพื่อเป็นสถานที่พบปะในช่วงเช้า มีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพในชุมชน มีลานกีฬา เต็นแอโรบิคในช่วงเย็น มีผู้เข้าร่วมวันละ 20-30 คน

สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน เป็นองค์กรที่ก่อตั้งมาประมาณ 20 ปี ตั้งขึ้นในยุคการบริหารงานของประธานชุมชนคนที่สอง ปัจจุบันมีเด็กในศูนย์ 70 คน กิจกรรมในศูนย์มุ่งเน้นให้เด็กสามารถอ่านและพูดภาษาไทยได้ และยังส่งเสริมให้เด็กวาดภาพระบายสี เล่นเกมส์ ฝึกการใช้มือ และกล้ามเนื้อ หรือเล่นเครื่องเล่นเพื่อฝึกทักษะสมองและเป็นการออกกำลังกาย ครูพี่เลี้ยงจะคอยดูแลอย่างใกล้ชิด และให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือตนเองขั้นพื้นฐาน เช่น การจับช้อน การดื่มน้ำ แปรงฟัน และยังสอนให้รู้จักการเข้าสังคมกับเด็กคนอื่นๆ เช่น เล่นเกมส์ด้วยกัน นั่งฟังนิทาน หรือเล่นของเล่นด้วยกัน และที่สำคัญคือการส่งเสริมด้านโภชนาการให้เด็กได้รับสารอาหารครบถ้วนทั้ง 5 หมู่ และ ดื่มนม โดยเก็บเงินจากผู้ปกครองวันละ 15 บาท

กิจกรรมด้านอื่น ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน เช่น โครงการขยะแลกไข่ของ กทม. เพื่อให้คนในชุมชนรู้จักการแยกขยะและสามารถนำสิ่งที่ไม่ใช้มาแลกสิ่งของซึ่งมีมูลค่า หรือโครงการเลิกเหล้า เลิกบุหรี่ เข้าพรรษา โดยละเว้นจากอบายมุขในช่วงการเข้าพรรษา เพื่อเป็นกุศลและสร้างบุญให้กับผู้ปฏิบัติ

โครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมชุมชน เดิมโตไปพร้อมกับความเจริญของเมือง เช่น ธุรกิจห้องเช่าและอาคารพาณิชย์ การปกครองของประธานเป็นความสัมพันธ์แบบอำนาจบารมี และเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานของรัฐและเอกชน แม้ว่าชุมชนจะมีพื้นที่ขนาดใหญ่แต่ประธานชุมชนก็อุทิศตนเพื่อชุมชนมาโดยตลอด

โลกชีวิตของเด็กและเยาวชนในชุมชนหลังสวน

เต้า หนูมวัย 17 ปี อาศัยอยู่กับลุง พ่อแม่แยกทางกัน เป็นหัวหน้ากลุ่ม DTS (เด็กท้ายสวน) ที่มีสโลแกนว่า “ไม่หาเรื่องใคร แต่ปกป้องพวกพ้อง” เต้ามีอาชีพเสริมคือเล่นอยู่ในวงกะตั่วชีวิตวันว่างชอบเล่นแคมฟร็อกฮากี้ คูนู้ด พุดคุยกับเพื่อนทางอากาศ เต้าเป็นหัวหน้ากลุ่ม DTS กลุ่มมีหน้าที่ช่วยเหลือเคลียร์ปัญหาให้สมาชิกกับกลุ่มอื่นที่มีข้อพิพาทกัน เต้าเป็นเด็กโคร่งในกลุ่มที่มีอายุน้อยกว่าเพื่อน ๆ ในกลุ่ม แต่ทำหน้าที่แนะนำเพื่อนในกลุ่ม เต้าเชื่อว่าการใช้กำลังในการตัดสิน

ปัญหา แสดงถึงศักดิ์ศรีลูกผู้ชาย เป็นกฎเกณฑ์ที่ยอมรับกันในกลุ่ม การใช้กำลังสามารถยุติปัญหาได้ และกลุ่มอื่นก็ใช้กติกาเช่นเดียวกัน เต๋ายอมรับว่าการใช้ความรุนแรงด้วยการชกต่อย เป็นวิธีแก้ไข ปัญหาทางหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหมั่นไส้ (การใช้สายตาจ้องไม่กระพริบ มองจนเหลียวหลัง) พุดจา ไม่เข้าหู เช่น ลูกไม่มีพ่อแม่ ไอ้ควาย ไม่ใช่ลูกผู้ชาย ไม่สู้ก็ไปนั่งกระโปรง หรือในกรณีเรื่องผู้หญิง เวลาเต๋ายเดินไปไหนมาไหนในชุมชนมักเดินกันเป็นกลุ่มใหญ่อย่างน้อยที่สุด 5 คน ทำให้คนใน ชุมชนเรียกเขาว่า “เป็นหัวโจก”

โบ หนุ่มวัย 24 ปี เป็นลูกคนที่ 3 จากพี่น้องทั้งหมด 7 คน แม่ของโบแต่งงานใหม่แต่ก็ยัง ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเล็กน้อย โบเรียนจบ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำงานรับจ้างทั่วไป แต่เป็นที่รู้กัน ว่าเขาขยาบ้าในชุมชน แต่ก่อนโบเป็นคนดีคนหนึ่ง ในชุมชน เพียงแต่มีนิสัยเจ้าชู้ โบมีหญิงมาติด พันด้วยหลายคน แต่ตอนนี้อยู่กับน้องอ้อ น้องอ้อทำงานห้างเป็นคนขายเสื้อผ้า แม่ก็รวมมีดตั้ง ค์เยอะทำให้โบได้อานิสงค์พลอยสบายไปด้วย แต่หลังจากที่โบขยาบ้า ซึ่งแม่ของโบก็ไม่ได้ว่า อะไร แต่สุดท้ายก็กลับมาคิดเสียเอง ทำให้โบนิสัยเปลี่ยนไปชอบเกเรระรานไปทั่ว มีเรื่องบ่นคำให้ ได้ยินจากคนในชุมชนเสมอ ๆ ทั้งเด็ก คนหนุ่มสาวและคนแก่ต่างพากันส่ายหน้าไปตาม ๆ กัน

กิจวัตรประจำวันของโบคือ ตอนกลางวันนอน ตอนบ่ายไปส่งเมียที่เดอะมอลล์พอดกเย็นก็ ไปจับรถซึ่งหากก็ พอค่ำก็ไปรับเมียกลับมากินข้าวพร้อม ๆ กัน โบกับเพื่อนชอบพาสาว ๆ มามีเซ็กส์ กันบริเวณสวนร้าง มีกันบ่อยมากจนชาวบ้านรู้สึกรำคาญ มีคดีที่แม่ของเด็กแจ้งความจับโบในข้อหา พรากผู้เยาว์อีกด้วย นอกจากนี้โบยังเคยติดคุกมาแล้ว 2-3 ครั้ง เพราะตำรวจพบยาเสพติดในตัวของ เขา ซึ่งเขามักพูดว่าตำรวจเป็นฝ่ายยึดเยียดเอง โบไม่ชอบคนในชุมชนเพราะชอบพุดมาก โบบอกว่า ในนั้นมีแต่คนต่อแผล

ประสบการณ์ความรุนแรงของโบ คือ ชอบก่อเรื่อง เป็นตัวแทนนักเรียนรุ่นน้องยกพวกตี กันกับเด็กต่างโรงเรียน ทะเลาะกับยายแก่ๆ ในชุมชน คำลู่ คำเด็ก เกะกะไปทั่ว โบชอบขับรถไป โฉบโชว์สาว ๆ บริเวณหน้าโรงเรียนผู้หญิง บอกว่าคลายเครียด สนุก ดึกว่าอุดอยู่แต่ในห้อง ส่วน เรื่องมีแฟนหลายคนนั้น โบบอกว่าพวกผู้หญิงเขาขอมเอง เขาอยากให้มีคนไปส่ง อยากสบายนั่งรถ กินลม โบเข้าใจเหตุผลข้อนี้ก็เลยมีหญิงมาติดหลายคนเท่านั้นเอง

โลกชีวิตของเด็กและเยาวชนใน 6 ชุมชน มีแนวโน้มเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างใน ครอบครัว อันเกิดจากความสัมพันธ์ที่ไม่เข้าใจกันระหว่างเด็กกับพ่อแม่ พ่อแม่ผลิตสร้างเด็กออกมา เป็นแรงงาน เลี้ยงดูเด็กไปตามอารมณ์และใช้ความรุนแรงผ่านภาษาและการกระทำ ซึ่งเด็กและ เยาวชนตีความการกระทำนั้นว่าพ่อแม่ไม่รัก ทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังกับแม่หรือพ่อเพียงคนเดียว เด็ก รับรู้ถึงความไม่เป็นธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กจากครอบครัวอื่น ๆ และตามมาด้วยคำถามว่าทำไม พวกเขาต้องตกอยู่ในสภาพเช่นนี้

ส่วนที่สอง ความหมายวัยรุ่น และวัยรุ่นกับเพื่อน

งานศึกษาเรื่องวัยรุ่นส่วนใหญ่ นิยามความหมายวัยรุ่นในมุมมองทางจิตวิทยาสังคมและทางการแพทย์ เช่น เป็นวัยที่ต้องการเรียนรู้ความเป็นตัวของตัวเอง เด็กต้องการการยอมรับจากกลุ่มเด็กมักจะเชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ เป็นช่วงวัยของความสับสนระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ หรือเด็กกำลังพยายามหาเอกลักษณ์ของตนเองจากการแต่งกาย การเจาะ การสักร่างกาย การสร้างภาษาเพื่อการสื่อสารในกลุ่มของตน ขณะที่ความหมายทางการแพทย์ อธิบายวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสรีระร่างกายและฮอร์โมน

นักวิชาการทางสังคมแนวคิดโครงสร้างหน้าที่ เชื่อว่าครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแรก ที่ปั้นแต่งความคิดและค่านิยมให้เด็กสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ ฉะนั้นการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว จึงเป็นกลไกทางสังคมที่สำคัญในการวางรากฐานความคิดและการกระทำให้กับเด็กและเยาวชน ด้วยการแบ่งคุณลักษณะของการกระทำของเด็กและเยาวชนออกเป็นคู่ตรงข้ามระหว่างเด็กดีกับเด็กไม่ดี และพยายามอธิบายว่าเด็กดี คือ เด็กเรียน ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน เชื่อฟัง ส่วนเด็กไม่ดี คือ เด็กไม่เรียน ไม่ทำงาน ดื้อยา อยู่เป็นแก๊ง ซึ่งการประทับตราความหมายดีและไม่ดีนั้น ล้วนเป็นผลพวงที่เกิดจากความไร้บรรทัดฐานในการเลี้ยงดูอบรมเด็กของครอบครัว กล่าวคือ พ่อแม่มีหน้าที่ผลิตสมาชิกให้สังคมแต่กลับไม่ได้เป็นผู้อบรมขัดเกลา เนื่องจากความสัมพันธ์ในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป เช่น พ่อแม่ทะเลาะกัน มีการใช้กำลังทำร้ายร่างกายกัน พ่อแม่แยกทางกัน ลูกอยู่กับยายหรือปู่ตา การทิ้งเด็กอย่างไม่ใยดี และการอ้างว่าไม่มีเวลา เป็นต้น

จากต้นตอของแหล่งผลิตที่พิกลพิการ (ไม่สมบูรณ์) ทำให้เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งกลายสภาพเป็นบุคคลที่มีตำหนิในสายตาของคนในและคนนอก ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มเด็กและผู้ใหญ่ใน 6 ชุมชน ได้สะท้อนความหมายวัยรุ่นในภาพรวมจากความคิดของแต่ละคนไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ในการให้ความหมายวัยรุ่น ผู้ร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่จะยกตัวอย่างจากลูกหลานของตนเพราะมีประสบการณ์โดยตรง และมักเปรียบเทียบกับตัวเองในอดีตที่เคยเป็นวัยรุ่น ขณะที่บางคนจะให้ความหมายไปตามความถูกต้องของบรรทัดฐานทางสังคมที่รับรู้กันทั่วไป

ผู้ใหญ่ให้ความหมายวัยรุ่นอย่างไร

1. ความหมายวัยรุ่นที่เชื่อมโยงกับ “ร้อน”

คำว่า “ร้อน” ได้แก่ ใจร้อน ร้อนแรง เลือดร้อน เตือดร้อน การให้ความหมายวัยรุ่นใจร้อน ผู้สนทนากลุ่มอธิบายว่า ใจร้อนคือการไม่ฟังใคร อยากได้อะไรก็ต้องได้ทันที ชอบเถียง ขอเงินแล้วไม่ได้หรือคว่ำก็หันหันพละนแล่นออกไปจากบ้าน หรือวัดมอเตอร์ไซค์ออกไป ส่วนร้อนแรง หมายถึง วัยรุ่นผู้หญิงที่มีการแต่งตัวที่ใส่เสื้อผ้าสีฉูดฉาด ใส่เสื้อผ้าสั้นๆ รัดๆ ชอบขายตามอง

เพศตรงข้าม เดินสายกัน ต่างจากคำว่าเลิคร้อน จะหมายถึงเด็กผู้ชาย ที่ไถ่ถอนง่าย มุทะลุ โมโห เช่น พอทราบว่าเพื่อนถูกทำร้ายก็ถือมีดถือไม้ออกไปทันที ชอบขว้างปาสิ่งของ พ่อแม่ดูเดินหนีเข้าห้อง ปิดประตูกระแทกเสียงดัง ใช้คำหยาบคายต่อพ่อแม่ ขณะที่คำว่าเลิคร้อน เป็นผลพวงที่ตามมาจากการกระทำในความหมายใจร้อนและเลิคร้อน เช่น ออกไปชกต่อย ทุบทุตี กินเหล้า ปกมิดไปโรงเรียน ทำให้พ่อแม่ต้องไปโรงพัก ไปพบครูผู้ปกครอง หรือต้องให้ประธานชุมชนไปไกล่เกลี่ย นำความเลิคร้อนมาให้

2. ความหมายวัยรุ่นที่เชื่อมโยงอัตลักษณ์ร่างกาย

วัยรุ่นเป็นวัยที่ห่วงเรื่องความสวยงามของรูปร่างหน้าตา ที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น อัตลักษณ์หมายถึงการบอกว่าเราเป็นใคร คนอื่นจะยอมรับตัวตนของเราโดยผ่านอัตลักษณ์ ซึ่งการแสดงออกของอัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลนั้น มักเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ซึ่งสังคมสร้างความหมายเชื่อมโยงกับร่างกายทางกายภาพ ดังปรากฏให้เห็นได้จากมุมมองของผู้ใหญ่ ดังนี้

“มันทำตัวเป็นหัวโจกของกลุ่ม ตัวมันใหญ่ มีลูกน้องเดินตามกันเป็นกลุ่มหลายคน”

“มันไม่มีสัมมาคารวะ เดินผ่านผู้ใหญ่แล้วเชิดหน้า คิดว่าตัวเก่งไม่ต้องฟังใคร”

“คิดว่าตัวเองมีลูกน้องเยอะ ใครพูดก็ไม่ฟัง มันหยิ่งยะโสจริง ๆ”

“คิดว่าแน่ โตแล้ว กับพ่อแม่มันยังไม่พูดจาด้วย”

“ไอ้เห่ของมันดึกดื่นแน่ ๆ เลย ดูซิมันพอมโกรก เสื้อผ้าเหม็นสาป”

“เจ้าไก่ มันตัวใหญ่ มันต้องเป็นหัวโจก”

“ชอบโชว์ส่วนสัด ทั้งโป๊ทั้งเปิด มันจึงท้อง”

“มันแต่งตัวแต่งหน้าไปโรงเรียนหรือไปโรงเรียน”

“พ่อแม่ห้ามก็ไม่ฟัง แอบไปลักไปเจาะ ไม่รู้ว่ามันสวยตรงไหน”

การให้ความหมายอัตลักษณ์ร่างกายของวัยรุ่นของผู้ใหญ่ สืบถึงพื้นฐานค่านิยมทางสังคมที่เป็นแก่นแกนทางความคิดแบบโครงสร้างหน้าที่ ที่ครอบงำความคิดว่าหากผู้ใดเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคม ผู้นั้นคือผู้กระทำผิด

3. ความหมายวัยรุ่นที่เชื่อมโยงกับค่านิยมดีเลว

เป็นความรู้สึกแบบอัตวิสัยของผู้ใหญ่แต่ละคน ที่ยังคงยึดตามกรอบค่านิยมทางสังคม และนำมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเด็กออกเป็น 2 ด้าน คือดีและเลว ในลักษณะคู่ตรงข้ามที่ถูกกำหนดไว้แล้ว โดยบุคคลเป็นเพียงตัวละครที่กระทำไปตามชั่วใดชั่วหนึ่งของความหมายที่สังคมสร้างขึ้นว่าดีกับเลว พร้อมกับการใช้กลไกว่าด้วยระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคมควบคุมการกระทำของ

บุคคล ซึ่งผลการศึกษา พบว่า หากเป็นเรื่องความดีพ่อแม่จะรับหน้าด้วยความภาคภูมิใจ แต่หากเป็นความเลวพ่อแม่มักป้ายความผิดให้คนอื่น (โดยเฉพาะเพื่อน) อยู่ร่ำไป

“ดูไฉนยชิ พ่อแม่แยกกัน อามันเลี้ยงดี ขยันช่วยทำงานบ้าน เรียนหนังสือก็ดี แต่ทำไมไฉยัง มันอยู่กับพ่อแม่ มันยังคิดยาเลย”

“ดีเลวมันอยู่ที่เด็ก พอไปโรงเรียนก็ไปเจอเพื่อน ตามเพื่อน เชื้อเพื่อน เพื่อนชวนหนีเรียนสูบนารี”

“สื่อละครนั่นแหละตัวดี มันกรอกหูอยู่ทุกวัน ทำไมเด็กมันจะไม่เลียนแบบล่ะ”

“พี่มีลูกสามคน เลี้ยงลูกก็เหมือน ๆ กัน สองคนตอนเรียนหนังสือก็ไม่มีอะไร แต่ทำไมลูกคนเล็กมันเกร ชอบหนีเรียน ู่วามเอาแต่ใจ พี่ว่าจะดีเลวอยู่ที่เพื่อน”

4. ความหมายวัยรุ่นเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์เชิงบทบาทหญิงชาย

เนื่องด้วยกระบวนการอบรมทางสังคมเกี่ยวกับความสัมพันธ์หญิงชาย ยึดหลักการทางชีววิทยามากำหนดบทบาทหญิงชายต้องแตกต่างกัน เช่น ผู้หญิงทำงานในบ้าน เรียบร้อย เชื้อฟัง ขณะที่ผู้ชายทำงานนอกบ้าน ก้าวร้าว เป็นตัวของตัวเอง

“เด็กผู้หญิงไม่เก เลิกเรียนแล้วกลับบ้าน อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ เด็กผู้หญิงส่วนใหญ่ น่าจะเชื้อฟังมากกว่าเด็กผู้ชายนะ ไม่นำเรื่องเดือดร้อนมาให้พ่อแม่”

“เด็กผู้หญิงแม้ว่าจะแต่งตัวนุ่งสั้นเสื้อรัด ๆ แต่มันเป็นเด็กดี ช่วยพ่อแม่ขายของ”

“เด็กผู้หญิงบางคนก็คือเจียบ เกือบกด เด็กผู้ชายมูทะลุ แสดงออก”

วัยรุ่นในความหมายของเด็กและเยาวชน

ช่วงวัยรุ่น คือ ช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเช่น การเปลี่ยนโรงเรียน มีเพื่อนใหม่ สนใจเพศตรงข้าม การรวมเป็นกลุ่มเพื่อการแสดงออก อยากรู้ อยากลอง อยากรู้อยากลอง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นสภาวะบีบคั้นอารมณ์และจิตใจของวัยรุ่น ผลจากการศึกษาในหลายสังคม จึงพบว่า วัยรุ่นมักจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือมีปัญหา เนื่องจากสังคมคาดหวังว่าวัยรุ่นต้องปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม และกลุ่มที่มักจะมีปัญหาคือกลุ่มวัยรุ่นชาย พฤติกรรมที่วัยรุ่นมักจะแสดงออก เช่นการต่อตีหรือทำร้ายซึ่งกันและกัน หรือดั่งแก๊ง ขณะที่บางสังคมเชื่อว่าความก้าวร้าวของวัยรุ่นชายเป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญ กล้าได้กล้าเสีย ซึ่งนำมาสู่การให้ความหมายของวัยรุ่นในมุมมองของเด็กและเยาวชนในชุมชน 6 ชุมชนของกรุงเทพมหานคร จำนวน 42 คน ประเมินร้อยละ 85 ของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเป็นเด็กและเยาวชนเพศชายมากกว่าเพศหญิง

เด็กและเยาวชนมองวัยรุ่นอย่างไร เป็นคำถามแรกในการสนทนากลุ่ม เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่สับสนยากกัน ยิ้มแบบงง ๆ กับคำว่าวัยรุ่น ในใจคงคิดว่าผู้วิจัยอาจลองภูมิ ทำให้ความหมายวัยรุ่นมีเนื้อหาที่มีการนิยามตามบทเรียนที่เรียนในโรงเรียน นั่นคือ วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตร่างกายเปลี่ยนแปลง ผู้หญิงมีหน้าอก ผู้ชายเสียงแตก อย่างไรก็ตาม เมื่อการพูดคุยเป็นกันเองมากขึ้น ความหมายวัยรุ่นจึงมีข้อมูลเพียงพอที่สามารถนำมาจัดกลุ่มความหมายที่สัมพันธ์กับอัตลักษณ์ อารมณ์ และกิจกรรม ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 อัตลักษณ์ อารมณ์ กิจกรรมที่ชอบและกิจกรรมที่ไม่ชอบของวัยรุ่นจำแนกตามเพศ

ความหมาย	ชาย	หญิง
อัตลักษณ์	ห้าว เก๋ เท่ สดุดีศรี	สวย กำก้น แรด ดิ่ง
อารมณ์	วุ่น ใจร้อน ชอบอยู่กับเพื่อนเป็นกลุ่ม อยากมีแฟน	รักสวยรักงาม โมโหง่าย ชอบ เดินกับเพื่อนเป็นคู่ อยากมีแฟน
กิจกรรมที่ชอบ	แท่งสนึก ซิ่งรถ เล่นเกมส์ ดูบรูห์ จีจ๊กรยาน เล่นไฟยูกิ ไฟป๊อก อ่าน หนังสือการ์ตูน รวมกลุ่มไปแชนผู้หญิง ล่าโลโก้	จีจ๊กรยาน เดินห้าง ร้องคาราโอ เกะ อ่านหนังสือนิยายหรือ การ์ตูน ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง
กิจกรรม/เรื่องที่ไม่ชอบ	เรียนหนังสือ ทำงานบ้าน พ่อแม่บ่นดุด่า หรือเปรียบเทียบกับเด็กคนอื่น	ทำงานบ้าน พ่อแม่บ่นดุด่าหรือ เปรียบเทียบกับเด็กคนอื่น

1. อัตลักษณ์ที่เรียกว่า “ห้าว”

ทาม วัยรุ่นชาย อายุ 14 ปี เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พ่อแม่มีลูกสองคน ทามเป็นคนเล็ก มีนิสัยชอบทำตามใจตัวเอง เป็นคนมั่นใจในตัวเอง ชอบเล่นเกมคอมพิวเตอร์และในโทรศัพท์มือถือ เล่นสนึกเกอร์ และดูบรูห์ ชอบดูทีวี แต่ไม่ชอบเล่นกีฬา ไม่อยากไปโรงเรียน เวลาเบื่อหรือเซ็งจะชวนเพื่อนโดดเรียน ทำให้การเรียนติดเกรด 0 มาตั้งแต่ชั้นมัธยมปีที่ 1 รวมทั้งหมด 7 วิชา ทามฝันที่จะเรียนต่อโรงเรียนช่างฝีมือ ขณะนี้มีเรื่องทะเลาะกับแฟน เพราะจับได้ว่าแฟนไปมีกิ๊ก

กลุ่มเพื่อนของทามจะเป็นกลุ่มเพื่อนรุ่นเดียวกันที่โตมาในชุมชน รวมไปถึงเพื่อนในชุมชนใกล้เคียง มีการตั้งชื่อกลุ่มว่า “แก๊งบ๊าบอ” หมายถึงทำสิ่งที่คนปกติไม่ทำ ทามไม่ได้ให้รายละเอียดกับการเข้าแก๊งมากนัก เพียงแต่บอกสั้น ๆ ว่าเป็นการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมบางอย่าง เช่น ชวนกันไปเดินห้าง หรือไปรวมกับเพื่อนกลุ่มอื่นเพื่อไปติดกับกลุ่มต่างโรงเรียน ทาม

มองวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่กำลังห้าว หมายถึงมูทะลุ กล้าทำในสิ่งที่คนอื่นไม่ทำ ไม่กลัวตาย ความหมาย “ห้าว” สำหรับตามคือ การห้าวเรื่องรุมมากกว่าเรื่องอื่น คือ การขับรถเร็ว ยิ่งเร็วยิ่งสนุก ขับย้อนศร ชิกแซกชอกแซกไปในทางแคบๆ หรือเวลารถติด “ผมเคยถูกตำรวจปรับบ่อย ๆ ก็เรื่องไม่สวมหมวกกันน็อก และไม่มีใบขับขี่ ...มันส์ดีตื่นเต้น ไม่กลัวหрок ยิ่งตำรวจจับบ่อย ๆ มันห้าวและเสี่ยงอันตรายดีที่ เพื่อนว่าเจ๋ง”

2. อารมณ์อยากมีเพื่อน

ชาย อาศัยอยู่กับยาย เรียนหนังสือไม่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อนของชายมีทั้งในและนอกชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพื่อนรุ่นพี่ ที่ชอบเล่นการพนัน สูบบุหรี่ และเที่ยวกลางคืน ชายมีประสบการณ์การยกพวกตีกันกับโรงเรียนอื่น ยายเล่าว่า “พ่อแม่มันทะเลาะกัน ตอนหลังพ่อมันไปมีเมียใหม่ แม่มันก็หิ้วกระเป๋าออกจากบ้านไปเลย เด็กเลยกลายเป็นภาระ” ชีวิตชายอยู่ตามลำพังกับยายทุก ๆ เช้าชายออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อน กิจกรรมที่ทำคือดมกาว ขณะที่กายอายุ 15 ปี เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นอีกคนหนึ่งที่ทำให้ความเห็นเรื่องวัยรุ่นว่า เป็นวัยที่กำลังเก็บประสบการณ์ทั้งที่ดีและไม่ดี เป็นวัยลองผิดลองถูก คิดเพื่อน ชอบให้คนอื่นสนใจ กายได้เข้าชมรมดนตรีทำให้เขาเป็นที่รู้จักของรุ่นน้อง และมีเพื่อนใหม่อีกหลายคน

3. อารมณ์รักสวยรักงาม

นุชสาวรักสวยรักงามวัย 19 ปี เป็นเด็กเรียนมองวัยรุ่นว่าเป็นวัยชอบเที่ยว มีอิสระ อยากทำอะไรก็ทำ ไม่ต้องรับผิดชอบเรื่องใดๆ นอกจากเรียนอย่างเดียว ในสมัยที่นุชเรียนระดับปวช. เล่าว่า ชอบอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ทำอะไรเหมือนกัน ความสวยงามต้องมาอันดับหนึ่ง การแต่งชุดนักศึกษา กระโปรงสั้นเสื้อคับ ๆ ผมยาวแสดผมข้างซ้ายและข้างขวา ชอบเรื่องตื่นเต้น เช่น ตีกันตบกัน ด่ากัน และดาราในดวงใจของนุช คือ อ๋ม (พัชรภา ไชยเชื้อ) และพยายามเลียนแบบ ภาษาที่รู้กันระหว่างเพื่อน เช่น “อิน” หมายถึง อย่าทำเป็นงงให้มากนัก นุชพูดกับเพื่อน “ไปดง” หมายถึงไปกินผู้ชายกัน (พูดกันเล่น ๆ เพื่อความเฮฮาไม่จริงจัง) จะพูดเมื่อพบเจอผู้ชายหน้าตาดี ๆ “ไปจิ้ม” หมายถึงเอาแป้งมาพัดหน้าหน่อย นุชบอกว่าวัยรุ่นชอบพูดคำสั้น ๆ เช่น เส (เสแสร้ง) ดิ่ง (ตะคัง) เป็นต้น สำหรับอุมอายุ 18 ปี เป็นเด็กเรียน มองวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่ต้องให้ผู้ใหญ่คอยดูแล มีอิสระบ้างแต่ต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ วัยรุ่นควรเล่นกีฬา อ่านหนังสือ ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน ควรเรียนและไม่คิดเรื่องมีแฟน

นอกจากนี้ กิจกรรมที่ชอบของวัยรุ่นชาย คือ การเล่นเกมเกอร์ ซึ่งรถ เล่นเกมส์ สูบบุหรี่ จักรยาน เล่นไพ่ยูกิ ไพ่ป็อก อ่านหนังสือการ์ตูน รวมกลุ่มไปแหวผู้หญิง ถ้าโลโก้ ความอิสระ ขณะที่กิจกรรมที่ชอบของวัยรุ่นหญิง คือ การอ่านหนังสือนิยายหรือการ์ตูน จักรยาน เดินห้างร้องคาราโอเกะ สำหรับกิจกรรมที่วัยรุ่นไม่ชอบระหว่างผู้หญิงและผู้ชายจะเหมือนกัน คือ ทำงานบ้าน

พ่อแม่บ่นค่าหรือการถูกเปรียบเทียบกับเด็กคนอื่น มีเพียงกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนหนังสือที่วัยรุ่นชายไม่ชอบมากกว่าวัยรุ่นหญิง

วัยรุ่นกับเพื่อน

วัยรุ่นทุกคนให้ความสำคัญกับคำว่าเพื่อนมากเป็นอันดับหนึ่ง โดยเหตุผลในการคบเพื่อน คือ การเลือกเพื่อนที่มีความสนใจคล้ายคลึงกัน มีประสบการณ์ชีวิตในครอบครัวเหมือนกัน หรือการมีเพื่อนเพื่อสนองความพึงพอใจหรือความต้องการทางอารมณ์ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เพื่อนคือผู้ที่เขาไปมาหาสู่กันได้ง่าย ไม่ต้องมีพิธีรีตอง สิ่งเหล่านี้ทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกใกล้ชิด ใจกว้างใจ ขอมรับกันและกัน ตลอดจนสามารถเปิดเผยความรู้สึกเร้นลับบางอย่างต่อกันได้

ผลการศึกษาได้แบ่งประเภทของเพื่อนออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) เพื่อนในชุมชนที่เติบโตมาด้วยกัน 2) เพื่อนในโรงเรียน และ 3) เพื่อนนอกชุมชน ดังนี้

1. เพื่อนในชุมชนที่เติบโตมาด้วยกัน

เก่งอายุ 20 ปี เรียนไม่จบชั้นมัธยมปีที่ 2 มีเพื่อนสนิทในกลุ่มจำนวน 8 คน ทั้งรุ่นเดียวกัน และรุ่นน้อง ทั้งหมดเติบโตมาในชุมชนด้วยกัน เก่งให้ความสำคัญเพื่อน คือ คนที่กินเล่นด้วยกัน ช่วยเติมเต็มชีวิตไม่ให้เหงา แม้ว่าเราจะโต้เถียงกันบ้าง หยอกล้อกันแรงไปหน่อย ก็ยังให้อภัยกันได้ บางครั้งวันนี้โกรธกันพรุ่งนี้ก็กลับมาคุย ขณะที่เต้าพูดถึงมิมว่า “ไอ้มิมมันเด็กเรียน ไม่ค่อยได้เจอมัน มันต้องอ่านหนังสือ แต่เรายังคงเป็นเพื่อนกันอยู่” มิมยิ้มและพูดว่า “เพื่อนรู้ใจและเข้าใจ บางครั้งเรียนหนังสือมาแล้วเครียดก็มาหาเพื่อนเพื่อปลดปล่อย เพื่อนคุยได้ทุกเรื่อง ไม่มีกฎเกณฑ์” บู่เห็นด้วยและเสริมว่า “เราสามารถบอกถึงความในใจ ความผิด หรือสิ่งที่น่าอับอายให้เพื่อนฟังได้อย่างไม่อาย” เรื่องที่วัยรุ่นพูดคุยกัน คือ เรื่องผู้หญิง หนังสือไป การชวนกันไปเที่ยวกลางคืน การหาสาวมานอน หรือทำสาวท้อง ยาเสพติดหรือแม้แต่เรื่องในครอบครัว เช่นพ่อแม่เลิกกัน พ่อแม่ทะเลาะกัน เป็นต้น แอมสามารถเล่าเรื่องครอบครัวให้เพื่อนฟังอย่างไม่อายเลยว่า “เมามาอีกแล้ว มันเห็นลูกก็ตบเตะ ในใจก็อยากฆ่ามันจริง ๆ” หน้าทีของเพื่อน คือ ผู้รับฟังปัญหามากกว่าการรับฟังเรื่องที่ดี ๆ สิ่งที่เพื่อนในกลุ่มพอจะช่วยได้คือชวนกันไปเดินห้าง ให้นุหรือสูบ หรือชวนกันไปดูหนังฟังเพลงที่บ้านเพื่อนอีกคน บางคนก็ออกไปจิ้มมอเตอร์ไซด์เล่น เล่นเกมส์ ไม่ว่าเราจะเสียใจ ตีใจ กลุ้มใจ ภูมิใจ ก็อยากจะบอกเพื่อนได้รับรู้เป็นคนแรก

แบงค์ชอบอยู่กับเพื่อนมาก “อยู่กับเพื่อนสนุก สบายใจ เฮฮา หยอกล้อ เกทับกัน ชวนกันไปทำเรื่องเสี่ยว ๆ เช่นเดินเล่นข้ามถนนหรือไปหาเรื่องคู่อริ เป็นกองหนุนแซวผู้หญิง ทำตัวให้เป็นจุด

สนใจหรือให้คนอื่นหมั่นใส่ใจ และการจะเข้าร่วมกลุ่มก็ต้องใจถึง เพื่อนที่อยู่ก่อนใช้ให้ทำอะไรก็ต้องทำ เพื่อแสดงสปิริตว่าจริงใจ”

2. เพื่อนในโรงเรียน

ปลา อายุ 14 ปี เป็นเด็กเรียน มองว่าเพื่อนมีความสำคัญมาก เพราะช่วยกันทำการบ้าน ช่วยติวหนังสือ หรือไปไหนด้วยกันจะได้ไม่เงิน เวลามีปัญหาที่ช่วยเหลือให้คำปรึกษา เรื่องที่คุยกันส่วนใหญ่เป็นเรื่องการเรียน รองลงมาเป็นเรื่องแฟน ละคร ส่วนเรื่องแฟนในกลุ่มเพื่อนไม่ให้ความสำคัญ “อยู่กับเพื่อนแล้วมั่นใจ ปรึกษาได้และคลายเหงา”

ส่วนโบว์อายุ 15 ปี เด็กเรียนอีกคนเล่าว่าเพื่อนเป็นผู้ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเราได้ทุกเมื่อทำอะไรคล้ายๆ กัน เช่น ครั้งหนึ่งแอบกินขนมในห้องเรียนครูจับได้และถามว่าใครกินบ้าง เพื่อนในกลุ่มยกมือและทุกคนถูกลงโทษให้ทำความสะอาดห้องด้วยกัน สนุกดี กวาดห้องจัดเก้าอี้ไปก็หัวเราะกันไป โบว์บอกว่าหากเพื่อนคนใดในกลุ่มมีแฟนก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนห่างกันไป “ไม่ชอบให้เพื่อนมีแฟนหรอก รู้สึกว่ามันขาดความเป็นกลุ่มกัน เคยไปไหนไปด้วยกัน”

การรวมกลุ่มกันในโรงเรียน เป็นสิ่งที่วัยรุ่นประทับใจที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม แต่ละกลุ่มก็ตั้งชื่อตัวเอง และรับรู้กันในกลุ่มของตัวเอง เช่น กลุ่มยาสูบพลูแบร์ (หมายถึงหมีพลู) มีสัญลักษณ์เช่นเดียวกับสัญลักษณ์รายการ “แฟนพันธุ์แท้” เป็นกลุ่มโรงเรียนย่านฝั่งธนที่นักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 พยายามรวมกลุ่มกัน เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนในกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กสูบบุหรี่ เป็นที่รู้จักในแวดวงเด็กชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งชายและหญิง ที่สร้างวีรกรรมมากมาย ทั้งในเรื่องการต่อตีวิวาทระหว่างโรงเรียน การล่าไล่ไถ่จากโรงเรียนอื่น รวมทั้งต้องดูแลควบคุมสมาชิกภายในกลุ่มให้อยู่ในอาณาเขต “ยาสูบ” เป็นแก๊งค์ที่ถูกตั้งขึ้นโดยประธานเดี่ยว ซึ่งเป็นรุ่นพี่ที่เรียนซ้ำชั้นร่วมกับเด็ก มัธยมศึกษาปีที่ 3 รุ่นนี้ จากการบอกกล่าวของผู้ที่รู้จักประธานเดี่ยวมองว่า “พี่ประธานเดี่ยวเก่งจริงๆ พี่เค้าไม่กลัวใคร ดูแลพวกผมได้ ไม่มีใครกล้ารังแก โรงเรียนอื่นยังกลัวเลย” ทำให้ประธานเดี่ยวในสายตาสมาชิกในแก๊งยาสูบเปรียบเสมือนฮีโร่ หัวหน้ากลุ่มต้องสามารถคุ้มครองสมาชิกในสถานะที่เผชิญกับปัญหาได้ เพราะในแต่ละวัน เด็กมัธยมต้น ตกเป็นเป้าหมายของกลุ่มวัยรุ่นต่างโรงเรียนเช่นเดียวกัน หากไปไหนต่างถิ่น ที่ไม่มีพวกของตนเองก็จะขาดความมั่นใจ หรืออาจถูกเล่นงานจากโรงเรียนคู่อริ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ดังนั้นนักเรียนจึงต้องเข้าร่วมกลุ่ม เพื่อหาผู้อุปถัมภ์ คุ้มครอง สมาชิกในกลุ่มยาสูบส่วนใหญ่เป็นเด็กผู้ชาย เรียนอยู่ในห้องที่ไม่เก่ง (ตั้งแต่ห้อง 3/5-3/8) จะเป็นสมาชิกอย่างเหนียวแน่น ส่วนห้องที่มีนักเรียนเรียนค่อนข้างดี (ห้อง 3/1-3/4) พอมีให้เห็นอยู่บ้าง เช่น ด้อมเรียนอยู่ห้อง3/4 ก็เป็นสมาชิกกลุ่มนี้ ในขณะที่ดันเพื่อนที่เรียนมาจากชั้นประถมด้วยกัน เรียนอยู่ห้อง 3/3 ไม่ได้เป็นสมาชิก “เวลาไปไหนนะครับ มีเป็นร้อยกลุ่มใหญ่มาก โรงเรียนอื่นไม่กล้าทำอะไรเลย” ดังนั้นการรวมกลุ่มครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง

ความมั่นคงให้กับสมาชิก โดยมีเป้าหมาย คือ การคุ้มครองความปลอดภัย และยังแสดงถึงอำนาจที่เหนือกว่าต่อโรงเรียนอื่น

การเข้าเป็นสมาชิก ทุกคนจะต้องหัดสูบบุหรี่ จึงทำให้เด็กชั้นมัธยมปีที่ 3 โดยเฉพาะตั้งแต่ห้อง 3/5 เป็นต้นไป จะสูบบุหรี่เกือบทุกคน มีนักเรียนบางคนเรียนอยู่ห้อง 3/1 ถึง 3/4 มีสูบบุหรี่บ้างแต่ไม่มากนัก หากสมาชิกคนใดถูกรังแก ประธานก็จะออกหน้าไถ่เกลี้ยหรือเล่นงานคู่อริ และเพื่อเป็นการขยายบาร์มี ประธานก็จะไปหาเรื่องทำดีกับโรงเรียนหรือกลุ่มคู่อริโดยการไปดักรอที่หน้าโรงเรียน หากได้ชัยชนะก็จะถือว่าเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีของกลุ่มของตน ปัจจุบันนี้ประธานได้ได้ออกจากโรงเรียนไปแล้ว เนื่องจากประสบปัญหาการขาดเรียนและสอบตกหลายวิชา แต่กลุ่มนี้ก็มีผู้สืบทอดอำนาจ คือ แบงค์รองประธานมาดำรงตำแหน่งประธานรุ่น และตั้งชื่อกลุ่มใหม่ว่าพลูแบร์ ภาพลักษณ์ของแบงค์ในสายตาสมาชิกในโรงเรียน มีบุคลิกเป็นคนน่าเกรงขาม ร่างกายสูงใหญ่ ดำขำ บึกบึน นรกกลัว มีพลังกำลังมาก ใจนักเลง เช่นเดียวกับเบียร์รองประธานก็มีความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ ไม่กลัวใคร กลุ่มพลูแบร์มีกฎว่า คนใดจะมาบุกถิ่นโรงเรียนย่านตลาดพลูแห่งนี้ไม่ได้ กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ การเล่นงานคู่อริโดยการต่อยตีและล่าไล่โรงเรียนอื่นมาสะสมไว้ นี่คือชัยชนะ

3. เพื่อนนอกชุมชน

ส่วนใหญ่จะเป็นการเข้าไปเป็นสมาชิกกลุ่ม เช่น DTS เป็นตัวอของคำว่าเด็ก / ท้าย / สวน เกิดจากการรวมตัวของเด็กและเยาวชนในชุมชนที่มีบ้านใกล้เคียงกัน มีเสื้อกลุ่มที่สกรีนไว้สองสีคือสีดำและสีแดง ด้านหลังมีรายชื่อกลุ่มประกอบด้วยณัฐ เต่า มิว หรั่ง บู่ ก๊อต และรับสมาชิกใหม่ คือ เบียร์และบีม เป็นเพื่อนของเต่าที่อยู่อีกชุมชน โดยมีไนต์เป็นที่ปรึกษาให้กลุ่ม กลุ่มนี้จะไปไหนเป็นกลุ่ม ไปเที่ยวด้วยกัน กินนอน เล่นกระด้างแทงเสียดด้วยกัน (กระด้างเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่นิยมเล่นในงานพิธีต่าง ๆ) โดยรวมตัวกันที่บ้านเต่า เพื่อพบปะพูดคุยกันในช่วงเย็น

กิจกรรมกลุ่มจะเริ่มเมื่อมีคนมาหาเรื่องก่อน หรือระงับข้อพิพาทให้กับสมาชิกโดยการเรียกไปสะสางเรื่องราวที่บาดหมางกัน หากตกลงกันไม่ได้ก็จะลงมือชกต่อย เพื่อยุติปัญหา กลุ่ม DTS เคยถูกเล่นงาน 2 ครั้งตอนสมัยไปเที่ยวงานวัด แล้วมีกลุ่มวัยรุ่นเข้ามาถามว่า “มองหน้าทำไม” มีอะไรหรือเปล่า หลังจากนั้นก็ถูกตะลุมบอน กลุ่ม DTS สู้ไม่ได้เพราะกลุ่มที่มาหาเรื่องมีมีด เลหพากันวิ่งหนีสุดลูก ไซค์มีเพียงรอยฟกช้ำดำเขียว อีกครั้งหนึ่งตอนงานลอยกระทงเมื่อปีที่แล้ว ไปเที่ยวกันแล้วสนใจผู้หญิงกลุ่มหนึ่ง แต่มีกลุ่มอื่นสนใจผู้หญิงกลุ่มนี้ด้วย จึงเข้ามาหาเรื่อง พร้อมกับบอกว่า “มึงอย่ามาเสือก กูจองกันแล้ว” ทำให้เกิดการชกต่อยสักพักมีตำรวจเข้ามา ทำให้กลุ่มแยกย้ายกันหลบไปซ่อนตัว

กลุ่มดีทีเอสมีค่ากลอนประจำกลุ่ม

ลืมหามาคุณโลกได้สองปี

เกิด 12 มีนาคมมีบุญ

รวมร้องพี่เพื่อนพ้องได้สองรุ่น

พวกสทนอย่าได้มาหาเรื่องกู

ทำไมเยาวชนชอบเข้ากลุ่ม

การรวมกลุ่มกันของเยาวชนนี้ไม่ได้รวมกลุ่มกันเพื่อสร้างปัญหาอย่างที่ผู้ใหญ่หลายๆ คนเข้าใจ แต่การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนเกิดจากความต้องการหาคนที่สามารถปลดปล่อยความเครียด ไม่หักหลัง เปิดเผยตัวตนอย่างอิสระ และค้นหาสิ่งที่หายไป การศึกษาค้นคว้าได้คำตอบว่าทำไมเยาวชนชอบเข้ากลุ่ม ดังนี้

1. ต้องการความคุ้มครองในด้านความปลอดภัย

เหตุการณ์การเข้ากลุ่มของบู่ อายุ 16 ปี ปัจจุบันเลิกเรียนแล้ว เพราะติดศูนย์ติด ร. มาก ซ้อมไม่ไหว บู่ทำงานรับจ้างบ้างเป็นครั้งคราว หรือรับจ้างจกโพยห่วยกล่องได้เงินวันละ 100-200 บาท บู่ในสายตาเพื่อนๆ มักจะเป็นตัวตลกและถูกล้อเป็นประจำ บ้างก็ว่าหน้าเหมือนปลาบู่ เพื่อน ๆ จึงเรียกว่า “บู่” บู่เคยจีบผู้หญิงใน MSN แต่ถูกบอกเลิกเพราะส่งรูปไปให้ดู ทำให้บู่เกิดความน้อยใจ แต่อย่างไรก็ยังมีเพื่อนคอยปลอบใจ และให้กำลังใจเสมอ “ไม่เป็นไรมึงยังมีเพื่อน หญิงไม่สนก็ช่างมัน”

บู่เป็นสมาชิกของกลุ่ม DTS แต่ส่วนใหญ่มักเป็นผู้ตาม เพื่อนให้ไปไหนก็ไป เพื่อนให้ทำอะไรก็ทำ บู่มองตัวเองว่าเป็นคนไม่ค่อยมั่นใจในตัวเอง เมื่อได้มาเข้ากลุ่มรู้สึกเพื่อนคุ้มครองและปลอดภัยกว่าอยู่คนเดียว “เวลาอยู่กับเพื่อน กล้าพอที่จะทำอะไรมากขึ้นกับสิ่งที่ไม่เคยทำ” บู่ต้องอยู่กับตา เพราะพ่อแม่แยกทางกัน บู่ชอบบอกใครๆ ว่า “แม่อยู่ฝรั่งเศส” เพื่อปิดปิดปมด้อยของตนเอง

เช่นเดียวกับค่อม อายุ 13 ปี เรียนชั้นมัธยมปีที่ 1 จากความน่ารักและเรียบร้อย และต้องการความปลอดภัยจากการถูกเพื่อนแกล้ง จึงต้องเข้าร่วมกับกลุ่มแสบของโรงเรียน ค่อมเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม การอยู่ในกลุ่มที่มีบาร์มีและการใช้กำลังตัดสินปัญหาด้วยอารมณ์ตามวิธีการของรุ่นพี่หัวหน้ากลุ่ม ทั้ง ๆ ที่ค่อมเองยังไม่มีทำที่เป็นคนหัวรุนแรงหรือชื่นชอบการสร้างบารมีด้วยการใช้กำลังและพลังกลุ่มมากนัก แต่ค่อมก็รู้สึกสบายใจที่มีผู้คุ้มครองความปลอดภัยเมื่ออยู่ในโรงเรียน เพราะค่อมจะต้องเรียนที่โรงเรียนนี้อีก 2 ปี ค่อมสามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งไม่ใช่ส่วนเกินได้อย่างดี

2. ต้องการค้นหาสิ่งที่ย้ายไปซึ่งไม่มีในบ้าน

สิ่งที่ขาดหายไปของเด็กและเยาวชนคือ ความสนุกสนาน ความบันเทิงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่เราเห็นได้จากการที่เยาวชนส่วนใหญ่มักจะรวมกลุ่มในช่วงกลางคืน เพื่อร้องเพลง เล่นกีตาร์ร่วมกัน เพื่อจัดความเครียด ความกดดันจากเสียงบ่น และเสียงทะเลาะภายในบ้าน การออกมาปล่อยความเครียด การนั่งสนทนากันกับเพื่อน ๆ หรือการรวมกลุ่มกันเพื่อเล่นสแน็กเกอร์ และการเลี้ยงไก่ชน ทั้งสแน็กเกอร์และการเลี้ยงไก่ชนเป็นกิจกรรมที่เด็กผู้ชายชอบมาก ทำให้เกิดการรวมตัวกัน ดังตัวอย่างของคอส อายุ 15 ปี เรียนไม่จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพราะสอบซ่อมไม่ผ่านและถูกซ้ำชั้นจึงไม่ยอมเรียนต่อ พี่สาวก็มีปัญหาครอบครัว คอสเป็นตัวอย่างหนึ่งของเยาวชนที่ต้องการค้นหาสิ่งที่ย้ายไปจากชีวิตด้วยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกคณะกระต๊ว คอสมีความสามารถในการแสดงมาก เล่นเป็นเลื้อยที่เป็นตัวเด่นของคณะ ทำทางคล่องแคล่ว เอาจริงเอาจัง ด้วยท่าทางลุย ๆ ไม่เกรงกลัวใคร แต่อัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ทำให้คอสมีเพื่อนมาก คอสจะแวะเข้ามากินข้าวที่บ้านและออกไปกับเพื่อน คอสไม่ค่อยอยู่บ้าน แต่สามารถหาคอสได้ที่บ้านของรุ่นพี่คนหนึ่งที่เป็นแกนนำของคณะกระต๊ว คอสได้เงินจากการเล่นกระต๊วบ้าง พอที่จะช่วยเหลือครอบครัวได้ แต่ก็ไม่มากนัก ขณะที่เด็กและเยาวชนในบางชุมชนมีกิจกรรมเล่นฟุตบอลในช่วงเย็น เช่น บริเวณที่ว่างใต้ทางด่วน สนามในโรงเรียน ที่สาธารณะ บางกลุ่มจะไปตกปลาในบริเวณคลองที่อยู่ทั้งในและนอกชุมชน เยาวชนที่มาตกปลาเล่าว่า “สบายใจดี ไม่ต้องอยู่บ้านฟังพ่อแม่ทะเลาะกัน”

3. ต้องการให้เป็นที่ยอมรับ

วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยอยากให้เป็นที่ยอมรับ การรวมกลุ่มหรือการมีแก๊ง เดินไปไหนจะได้ดูเก๋ เท่ เช่น การเข้ากลุ่มเลี้ยงไก่ชน ด้วยเหตุผลที่ต้องการให้ชุมชนยอมรับและชื่นชมว่าตนมีความสามารถ แต่กับความคิดของผู้ใหญ่ในชุมชนแล้ว มักจะตัดสินเยาวชนกลุ่มนี้ว่า เป็นพวกไม่เรียนหนังสือ ไม่เอาถ่าน นอนดึ้นสาย จี้เกียจ ขณะที่เยาวชนมองว่าการเลี้ยงไก่ชน ทำให้เกิดความเชี่ยวชาญและสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มคนในวงการ แม้ว่าคนในชุมชนจะไม่ยอมรับ แต่มีคนอื่นนอกชุมชนยอมรับเยาวชนก็พอใจ สำหรับ บีม อายุ 15 ปี เข้าร่วมกลุ่มพลูแบร์ เพราะอยากให้สาวสนใจ บีมไม่ชอบเรียนหนังสือ เพราะเรียนไม่ค่อยเข้าใจ ครูดูแลและส่งงานไม่ทัน รู้สึกเบื่อกับการเรียน แต่ชอบไปโรงเรียนเพราะมีเพื่อนเยอะ ได้ไปสร้างวีรกรรมแห่งความเก๋ด้วยกัน โดยการชกต่อยล่าโลโก้ วางท่าที่สื่อถึงการท้าทายกับเด็กต่างโรงเรียน ทำให้กลุ่มของตนเองมีอำนาจ และแผ่กระจายไปยังที่อื่น ลดศักดิ์ศรีของโรงเรียนอื่นลง สร้างบารมีให้กับโรงเรียนของตนเอง บีมเองเคยมีปัญหาต่อยตีกับนักเรียนต่างโรงเรียนหน้าชุมชนตรงบริเวณร้านเกมส์ และออกไปล่าโลโก้กับกลุ่มเพื่อนที่โรงเรียน บีมเห็นว่ามันเป็นเรื่องที่ยาวรุ่นต้องทำ มันเท่ มันเก๋ มันส์ แสดงว่าเป็นวัยรุ่นที่แท้จริง

ไม่ใช่ลูกแห่ง ทำให้ตนเองภาคภูมิใจกับการได้ชัยชนะเหนือโรงเรียนอื่น สบายคู่ต่อสู้ได้อย่างราบคาบ การกระทำเช่นนี้ บีมเชื่อว่าทำให้ตนเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม

4. อยากมีเพื่อน ไม่อยากอยู่โดดเดี่ยว

ความกลัวที่ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว หรือความกลัวว่าคนอื่น ๆ จะมองตนเองว่าเป็นเพราะนิสัยไม่ดีจึงไม่มีเพื่อนมาคบด้วย ทำให้เด็กและเยาวชนต้องยอมที่จะทำอะไรตามเพื่อน บางครั้งก็ต้องเสแสร้งเล่นละครทั้ง ๆ ที่ใจไม่ชอบแต่ยากที่จะปฏิเสธ เช่น แอน ต้องไปเดินห้างร้องคาราโอเกะ เพราะเพื่อนชวน แต่ในใจอยากกลับบ้านอ่านหนังสือ เช่นเดียวกับ ชูท เด็กเรียนดีอายุ 15 ปี อยู่ชั้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/13 ห้องเรียนที่ชูทเรียนนี้เป็นห้องที่เน้นวิชาวิทยาศาสตร์ ถือว่าเป็นห้องที่นักเรียนเรียนค่อนข้างดี ชูทเป็นเด็กกิจกรรม รับหน้าที่เป็นหัวหน้าห้อง ชูทใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียนด้วยการเล่นบาสกับเพื่อนๆ และเป็นนักกีฬาของโรงเรียนด้วย ช่วงวันหยุดชูทจะหารายได้พิเศษเป็นพนักงานเสิร์ฟตามร้านอาหารกับเพื่อนสนิทคนหนึ่ง ชูทเล่าว่า “ในห้องเรียนถึงจะเป็นห้องที่เรียนดีแต่ก็มีเพื่อนที่ไม่เรียนและเป็นตัวแสบของห้อง เพื่อนพวกนี้จะเป็นแก๊งค์หลังห้องคือ ชอบนั่งเรียนอยู่ท้ายห้อง และแซวอาจารย์หรือสร้างความป่วนเวลาเรียน” ชูทคิดว่าการมีเพื่อนกลุ่มนี้อยู่ในห้องทำให้ห้องเรียนมีสีสันและไม่น่าเบื่อเวลาเรียน “บางครั้งก็จำเป็นต้องเข้ากลุ่ม เพื่อจะได้มีเพื่อนมากขึ้น ไม่โดดเดี่ยว และทำให้ไม่รู้สึกลัวแยกพวก”

ส่วนที่สาม ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่กำหนดพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องความรุนแรงในชุมชน

ความหมายความรุนแรง สะท้อนจากประสบการณ์ของเด็กและเยาวชนจากการสนทนากลุ่มในประเด็นปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม โดยปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมในที่นี้ เสนอผ่านครอบครัว โรงเรียนและชุมชน ดังนี้

1. ครอบครัวกับความรุนแรง

การตี การดุด่า ของพ่อแม่โดยไม่มีเหตุผล เด็กและเยาวชนสามารถแยกการกระทำของพ่อแม่ที่มีต่อตนเองได้ว่า เมื่อตนเองทำผิดแล้วถูกพ่อแม่ดุด่าหรือตี เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ เช่น สุนัขหรีในบ้าน พาผู้หญิงเข้าบ้าน กลับบ้านเกินเวลาที่กำหนด ส่วนใหญ่พ่อแม่จะดุหรือบ่นมากกว่าการตี ในกรณีการตี พบว่าพ่อแม่จะใช้กับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 12 ปี เช่น ห้ามไปเล่นเกมส์แล้วไม่เชื่อฟัง หรือให้ช่วยทำงานบ้านหรือให้ไปซื้อของแล้วนั่งเฉยๆโทรทักตั่น เป็นต้น หากพ่อแม่ดุด่าหรือตีอันมีสาเหตุมาจากอารมณ์ค้างจากเรื่องอื่น ๆ หรือการประชด เช่น เสียไฟ กินเหล้า ขาดของไม่อร่อยได้ เด็กและเยาวชนมองว่าเป็นความรุนแรง

การบ่มเพาะความรุนแรงจากการใช้อารมณ์ของพ่อแม่ จะซึมซับเข้าสู่ตัวเด็กโดยไม่รู้ตัว เมื่อเด็กถูกกระทำรุนแรงจากพ่อแม่ เด็กมักใช้ความรุนแรงตอบโต้ เช่นพ่อแม่ขว้างจานชามหรือของใช้ใกล้มือ เด็กก็จะใช้สิ่งของนั้นขว้างกลับไป “ผมกับเพื่อนสองสามคนคุยกันหน้าบ้านส่งเสียงเฮฮา แม่ใช้ให้ไปซื้อของ ผมบอกว่าเดี๋ยว เท่านั้นแหละจานบินมากลางวง ผมก็หยิบจานนั้นขว้างกลับไป” หลายๆ ครั้งที่เด็กเล่าว่า พ่อพ่อแม่เริ่มบ่น พวกเขาจะหาทางออกที่ง่ายที่สุด คือการออกนอกบ้าน เข้าห้องปิดประตูเสียงดัง เปิดเพลงเสียงดังเพื่อกลบเสียงบ่น เป็นต้น

บรรยากาศที่ครูกระตุ้นด้วยความรุนแรง ไม่ได้จางหายไปด้วยการดูคำหรือการตี การดูคำพร่ำบ่นเป็นประจำทุกวัน ทำให้เด็กคิดว่าพ่อแม่ไม่เข้าใจความต้องการของตัวเอง การต้องรับรู้ต่ออารมณ์พ่อแม่ที่กล่าวคำหยาบคาย หรือโทษว่าเป็นเพราะเพื่อน ขณะที่เด็กเองก็โทษว่าเกิดจากพ่อแม่ การโทษกันไปมาโดยไม่มีใครยอมรับผิด ต่างฝ่ายต่างเห็นปัญหาแต่ไม่มีพ่อแม่คนใดร่วมกันแก้ไขเลย จากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจำเจ ทำให้เด็กชินชากับความคิดที่รุนแรง ยิ่งไปกว่านั้น หากสมาชิกในครอบครัว เป็นผู้กระทำการรุนแรง จะยิ่งทำให้เด็กรู้สึกว้า ความรุนแรงนั้น ๆ เป็นเรื่องปกติ

ที่มาของความรุนแรงในครอบครัวอีกประการหนึ่ง คือ พ่อแม่ชอบใช้คำพูดคำหยาบเปรียบเปรยกับพี่น้องด้วยกันหรือเปรียบเทียบกับเด็กคนอื่น เช่น ทำไมแหมคอก ทำไมแหมเกร ทำไมไม่เหมือนพี่เหมือนน้องหรือเด็กคนอื่น ๆ ที่เขาดี ๆ ผลจากการสนทนากลุ่มเด็ก สรุปว่า การปฏิบัติของพ่อแม่เป็นที่มาของความรุนแรง เด็กเป็นที่รองรับทั้งอารมณ์และการใช้ภาษาหยาบคาย จนกลายเป็นความเคยชิน

2. โรงเรียนกับความรุนแรง

แนวคิดเชิงโครงสร้างหน้าที่ เชื่อว่า โรงเรียนเป็นแหล่งการผลิตและอบรมบ่มเพาะนิสัยให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีในสังคม หากโรงเรียนไม่สามารถทำหน้าที่ควบคุมการกระทำของนักเรียนให้อยู่ในกรอบได้ นักเรียนย่อมมีโอกาสเสี่ยงต่อความรุนแรง ขณะที่แนวคิดความขัดแย้ง มองว่าโรงเรียนเป็นพื้นที่อำนาจในการควบคุมนักเรียน ใช้ระเบียบกฎเกณฑ์สร้างความแตกต่างแปลกแยกมากกว่าความเท่าเทียมกัน มีการแทรกแซงความเป็นตัวตนหรือลดคุณค่าตัวตนลง นักเรียนคือกลุ่มที่ไม่มีอำนาจในการต่อรอง

คำถามที่เด็กในชุมชนเบื่อมากที่สุด คือ ทำไมไม่ไปโรงเรียน เด็ก 5-6 คนในวงสนทนากลุ่มยอมรับว่า “ครูนั้นแหละ คือพวกที่ก่อความรุนแรง” “มันชอบเอาไม้มาตีเด็ก” “ชอบด่า กวนตีน” “รู้มั๊ยว่า ผมมารู้จักอาวุธและจับอาวุธครั้งแรกก็ที่โรงเรียนแหละ”

ความรุนแรงในโรงเรียน ก่อตัวขึ้นในหลายรูปแบบ เริ่มจากการล้อเลียน การข่มขู่คุกคาม การใช้กำลังต่อสู้ การใช้วาจาทำให้อับอาย การใช้อาวุธ รวมถึงการล่วงละเมิดทางเพศ เป็นต้น

รูปแบบความรุนแรงเล่าผ่านการสนทนากลุ่มของเด็กในชุมชน แบ่งออกเป็นเรื่องเล่าจากผู้กระทำ เรื่องเล่าจากผู้ถูกระทำและเรื่องเล่าจากผู้เห็นเหตุการณ์ ดังนี้

เรื่องเล่าจากผู้กระทำ

เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เพื่อนหรือรุ่นพี่ในโรงเรียนมารังแกตน พวกเขาจึงรวมกลุ่มเป็น ผู้กระทำความรุนแรงเสียเอง รูปแบบความรุนแรงเริ่มจากการแกล้งเด็กนักเรียนที่ตัวเล็กกว่า การขอ เงิน การข่มขู่ ถ้านักเรียนคนใดต่อต้านจะหมายหัวไว้ เพื่อคอยเล่นงานในวันหลัง ด้วยการทำต่อยกัน หลังโรงเรียน โดยต่างฝ่ายต่างพาพวกกันมา แล้วส่งตัวแทนมาสู้กัน สู้กันจนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบอกว่า พอแล้ว ยอมแล้ว

ผู้กระทำเล่าว่า หากกลุ่มของตนได้รับชัยชนะ จะดีใจ สะใจ หากต้องพ่ายแพ้จะขอแก้ ตัวใหม่ เพื่อศักดิ์ศรีจนกว่าจะชนะ ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่อะจะชนะ เวลาพวกเขาเดินไปไหนมาไหนใน บริเวณโรงเรียน มีแต่คนคอยเดินเลียง รู้สึกภูมิใจและมีอำนาจทำให้คนเชื่อฟังได้

เรื่องเล่าจากผู้ถูกระทำ

กลุ่มเด็กที่เป็นผู้ถูกระทำ เล่าว่าเขามักถูกรังแกจากรุ่นพี่ เช่น การล้อเลียน การขอเงิน ทำให้ไม่อยากไปโรงเรียน ดังนี้

ทำไมต้องเป็นเธอ

ดิม อายุ 12 ปี เรียนอยู่ชั้นมัธยมปีที่ 2 กิจกรรมประจำวันของดิม คือ วันธรรมดาไปเรียน แต่เช้าไม่เคยไปเรียนสาย วันหยุดช่วยแม่ทำงาน ทำขนม หรือซื้อของมาขายแล้วแต่โอกาสหรือไป ซื้อของใช้ที่ห้างสรรพสินค้าบ้าง หรือนัดไปเที่ยวเล่นกับเพื่อนบางครั้ง

ดิม เด็กผู้หญิงเงียบๆ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร มีเพื่อนสนิทที่โรงเรียน 5-6 คน ประสบการณ์ ของดิมในโรงเรียนคือการถูกรุ่นพี่รีดไถเงินหากเจอหน้า ดิมต้องพยายามเดินเลียง ระวังตัวอยู่ ตลอดเวลา ดิมคิดว่าโรงเรียนคือแหล่งความรู้ แต่ทำไมเธอต้องมาเจอเหตุการณ์แย่ ๆ เธอค่อนข้าง เครียด กลัวและวิตกกังวล “ขอ 5 บาทซิ” เป็นคำขอที่น่ากลัวจากนักเรียนชายชั้นมัธยมปีที่ 3 กับพวก อีก 3 คน ครั้งแรกดิมบอกว่าตกใจมาก ขณะเดียวกันก็หิบบเศษเหรียญให้ เพื่อยุติเรื่องเลวร้าย แต่ สถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นกับดิมซ้ำแล้วซ้ำเล่า ดิมปรึกษาเพื่อน เพื่อนได้แต่บอกว่า “คอยหนี ๆ เอา ก็แล้วกัน” เพื่อนบางคนบอกว่า “ไปบอกครูดีกว่านะ” ดิมเลือกใช้ชีวิตแรก แต่ก็ไม่สามารถเล็ดรอด สายตาของกลุ่มรีดไถได้ ดิมต้องเตรียมเหรียญบาท เอาไว้ตลอดเวลา” มีครั้งหนึ่งที่ดิมปฏิเสธ คน หนึ่งในกลุ่มเอามือมาตบบริเวณก้น “หัวล้านหลุดไปหมดเลย” ดิมยังคงอดทนรอเวลาให้เธอจบชั้น มัธยมปีที่ 3 เพื่อจะได้หลุดจากวงจรชั่วร้ายนี้เสียที

ตามล่าโลโก้

บอส เด็กชายอายุ 14 ปี เรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นอีกคนหนึ่งที่ถูกนักเรียนต่างโรงเรียนเดินเข้ามาตีกระเป๋าสีเสื้อกิจกรรม แรงดึงทำให้บอสล้มกลิ้งหัวเข้าเลือดออกซิบๆ “เจ็บตัวไม่เท่าไรหรอกแต่เจ็บใจนี้มากกว่า” บอสบอกว่าวันนั้นหากมีเพื่อนอยู่ด้วยคงได้ชกต่อยกันแล้ว และบอสยังคุยต่ออีกว่าเขาจะชวนเพื่อน ๆ กลับไปตามเอาคืนบ้าง

เรื่องเล่าจากผู้เห็นเหตุการณ์

ผู้เห็นเหตุการณ์เล่าด้วยความสนใจว่า เวลาเห็นเพื่อน ๆ ชกต่อยตีกันแล้วสนุกเร้าใจดี มีการเชียร์ เฮฮา ตัวเขาจะไม่เข้าข้างฝ่ายใด จะดูอยู่ห่าง ๆ พอเห็นครูเดินมาก็วิ่งหนี “เห็นเพื่อนหรือรุ่นพี่ทะเลาะกัน ตีกัน สนุกดีและนำไปเป็นประสบการณ์ได้ เมื่อต้องตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน จะได้รู้วิธี” “ก็กลัวอยู่เหมือนกัน แต่เวลาไปดูจะไปกับเพื่อนไม่กล้าไปคนเดียวหรอก” “ถ้าเห็นเพื่อน ๆ ตีกัน จะเดินเลี้ยวไปทางอื่น” “ขอบคุณผู้เห็นเหตุการณ์มากกว่าเร้าใจดี”

“นิน” เด็กชายวัย 15 ปี มองความรุนแรงในโรงเรียนว่า นักเรียนตีกัน ใช้อาวุธ มันเป็นทุกโรงเรียน “ขนาดออกไปหน้าโรงเรียนยังโดนเลย สมัยนี้มันไม่ได้เล่นแค่มัดนะ แต่ใช้ปืน ผมก็กลัวตายที่สุด”

“ในห้องน้ำนะกะ มีทั้งถุงยางและเข็มจะตายยังชอบไปมั่วสุม รวมตัวกัน ดักตบแย่งผู้ชาย” (สา: อายุ 16 ปี)

ภู นักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 2 อายุ 14 ปี ชอบเล่นไฟฟูเกิ ภูเล่าสิ่งที่ตนเคยเห็นว่า “เพื่อนรุ่นพี่ของภูมีทั้งสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า และพกอาวุธเป็นประจำ ตั้งแต่อายุ 8 ปี” นอกจากนี้ ภูเคยพบเห็นการข่มขืนในโรงเรียนอีกด้วย นั่นพอจะทำให้คาดเดาได้ว่าสิ่งที่ภูได้พบเห็นทำให้ภูมีบุคลิกห้าวๆ เหมือนเป็นการป้องกันตัวเอง

ภูเติบโตมาในครอบครัวที่มีญาติพี่น้องมาก ญาติของภูคนหนึ่งเป็นอันธพาลที่ชอบก่อเรื่องทะเลาะวิวาทบ่อยครั้ง ชวนเพื่อนต่างถิ่นมารุมต่อยตีกับคู่อริ และยังพาเพื่อนมาเสพยาอีกด้วย ภูจึงได้รับรู้เหตุการณ์รุนแรงต่างๆ มาตั้งแต่เด็ก ขณะที่อิม เห็นเหตุการณ์นักเรียนไล่ฟันกันตามถนน เช่นเดียวกับคนในชุมชนเอามีดไล่ฟันกัน

อาร์ต อายุ 15 ปี เรียนปวช. ปี2 มีความคิดเห็นไม่ต่างจากภูและอิม อาร์ตให้ความหมายวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่ มีโลกส่วนตัวของตัวเอง ไม่ชอบให้ใครมาจู้จี้ และให้ความหมายความรุนแรงว่าเป็นการแสดงออกทางอารมณ์ พุดจาก้าวร้าว ทำให้คนอื่นเจ็บใจ เป็นเพราะความเครียดและต้องการระบายออก อาร์ตเล่าถึงประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ที่พ่อแม่ทะเลาะกัน สาเหตุมาจากพ่อดื่มเหล้า แม่เห็นก็ด่า “มึงแตกแต่เหล้า แล้วจะมีแรงทำงานหรือวะ น่าจะ

ช่วยกันทำมาหากิน” และเมื่อครั้งที่อาร์ตกลับไปเที่ยวบ้านที่โคราชในช่วงปิดเทอมอาร์ตก็เจอปู่ดื่มเหล้าอีก “ปู่ดื่มเหล้าเมา โดนยาไล่ฟัน โดนที่แขน”

3. ชุมชนกับความรุนแรง

ด้วยสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนที่คับแคบแออัด ไม่มีที่วิ่งเล่น เด็กจึงต้องเล่นที่ถนน หรือเล่นบริเวณพื้นที่ทางเข้าบ้าน หรือไม่ก็ไปร้านเกมส์ หรือไปบ้านเพื่อน คนในชุมชนจะบอกปากต่อปากถึงเด็กแต่ละคนว่าคนไหนเป็นเด็กดีเด็กไม่ดี และมีความเชื่อว่าหากเป็นเด็กเกร่เกร๋ไปตลอดชีวิต เด็กคนใดที่ไม่ดีในสายตาของคนในชุมชน ชุมชนมักจะนำมากล่าวขาน หรือยกมาเป็นตัวอย่างในวงสนทนา “เมื่อวันก่อน ของหายที่บ้านป้าวัน สงสัยเจ้าเก่งต้องขโมยไปแน่” “ฉันวางหม้อไว้หน้าบ้าน กลับมาตอนเย็นหายไปแล้ว ไอ้หนูต้องเอาไปขายเพื่อซื้อยา”

คนในชุมชนสามารถบอกได้ว่าเด็กคนใดเป็นอย่างไร ใครมีคดี ใครติดยา ใครไม่เรียนหนังสือ รวมถึงบอกถึงเถือกเถาเหล่ากอ เมื่อชุมชนมีอคติว่าเป็นเด็กไม่ดี และเห็นเด็กคนนั้นเดินผ่านมา คนในชุมชนมักใช้สายตาดูถูก บ้างก็ใช้คำพูดประณามทำให้อับอาย เช่น “ตัวเวร” “ตัวเหม็น” “ตัวจี้เกียจ” “มันไม่เคยได้เป็นนางสาวเลย” เป็นต้น

คนในชุมชนมองเด็กและเยาวชนกับความรุนแรง

พิจิตเป็นตำรวจนายหนึ่งอยู่ในชุมชนเล่าว่า คดีจากสถานีตำรวจเกี่ยวกับเยาวชนมีหลายคดี ทั้งข่มขืนผู้เยาว์ พรากผู้เยาว์ ค้ายาบ้า ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ สำหรับคดีข่มขืนส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุ 13-17 ปี ผู้ปกครองมักไม่ยอมความโดยมาแจ้งความเอาเรื่อง ทางตำรวจทำได้แค่ประนีประนอมให้ เด็กเดี๋ยวนี้พอคบกันก็มีอะไรกัน บางทีก็เพื่อนกันนี้แหละ เปลี่ยนคู่ไปเรื่อยๆ เป็นเพราะอยากลองก็เลยมีอะไรกัน

คดีที่มากที่สุดจะเป็นเรื่องขायยา เสพยา บางคนเพราะพ่อแม่ขาย ให้เด็กเป็นคนส่งของก็มีแต่จริง ๆ ก็เกิดจากติดเกมส์ พอติดเกมส์แล้วไม่มีเงินเล่นมีคนอื่นชวนไปส่งยาได้เงินดี ก็เอามาเล่นเกมได้ พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลเพราะต้องทำมาหากิน ลูกก็เกรไปอยู่กับเพื่อนก็พากันเสีย “ตอนนี้อะไรตามร้านอินเทอร์เน็ต เด็กเยอะ แถมในร้านบางร้านมียาด้วย มั่วสุ่มกันในนั้น ตำรวจก็คอยดูนะ ถ้าเด็กเกินไปแล้วร้านไหนยังมีมอมเมาเตอร์ไซค์จอดอยู่เยอะก็เข้าไปดู จนเดี๋ยวนี้วัยรุ่นมันรู้ทันก็เอารถไปจอดแอบๆ ร้านไหนทีมา ก็สงสัยไว้ก่อนเลย”

คดีลักทรัพย์จะพบในเยาวชนอายุ 20 ปีขึ้นไป สาเหตุมาจากติดยาแล้วไม่มีเงินก็เลยลักทรัพย์ ส่วนใหญ่จะกระชากสร้อย ตอนนี้ไม่ว่าผู้หญิงหรือผู้ชายก็โดนหมด เดี่ยวนี้เริ่มทำเป็นแก๊งค์มอมเมาเตอร์ไซค์ มันจะขี้กันมาสองคน คนให้ล้มแล้วปลดทรัพย์ไป สังเกตได้เลยคนไหนมีทองใส่เส้น

ใหญ่ ๆ นั้นแหละขายยา เคยจับแก๊งค์นี้ได้ แต่ตอนนี้ได้รับการประกันตัวไปแล้ว พวกนี้พอประกันตัวแล้วก็กลับไปทำอีก บางคนมีคนคอยช่วยเหลือดี แถมมีพวกมาก เครือข่ายใหญ่ ก็ยังขายกันอยู่ ตัวใหญ่ๆก็ยังมีอยู่ “มีช่วงนี้แหละขายกลับมาเยอะ ตอนทักษิณเป็นนายกไม่ค่อยมี ตอนนี้บ้านเมืองมีแต่ปัญหา เหมือนสังคมกำลังอ่อนแอ ยาก็กลับมาระบาดอีก ตอนทักษิณอยู่เศรษฐกิจดี ขโมยก็ไม่ค่อยมี”

นายตำรวจท่านนี้วิเคราะห์ว่า ปัญหาต่างๆ เกิดจากเศรษฐกิจ ถ้าเศรษฐกิจดี คนมีกินมีใช้ ก็ไม่จู้ไม่ปลิ้น ครอบครัวยากจน พ่อแม่มีเวลาให้ลูก คนที่อยู่ในศีลธรรม จะนั่งสมาธิก็ไม่ต้องพะวงว่า คนในบ้านจะไม่มีอะไรกิน ไม่กังวลเรื่องปากท้อง เศรษฐกิจนี้สำคัญที่สุด การศึกษาก็ช่วยไม่ได้ คนจบมาสูงๆ ไม่มีงานทำก็จบกัน แต่ก็เห็นด้วยนะว่าจบสูงไม่ค่อยหางาน แต่ถ้างานมันมีพอ เศรษฐกิจดี ทุกคนมีงานทำ ก็ไม่มีปัญหา

“คนบางคนที่ทำผิดด้วยตัวเอง สังคมไม่เกี่ยว มันเป็นที่สันดาน คนมันจะเลว จะโทษใครก็ไม่ได้ พ่อแม่ก็มีให้กิน ฐานะทางบ้านก็ดี พ่อแม่ส่งให้เรียน เด็กมันเลวของมันเอง”

“คดีการพนันไม่ค่อยมีนะ แถ่นี้ไม่มีบ่อน ส่วนใหญ่เล่นเป็นวงเล็กๆ ตามบ้านมากกว่า เล่นกันสนุกๆ จะมีที่เกี่ยวข้องก็พวกคู้นทางให้ผู้ใหญ่เท่านั้น เล่นไพ่นี่จะเป็นผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก ตำรวจเองยังเล่นเลย บางวันเครียดๆ ก็ปิดโรงพักเล่น ตั้งวงไปดื่มไป เพื่อคลายเครียด” (ขณะที่ตอบเรื่องการพนัน มีการหลบสายตา เสียงเบา เหมือนละอายใจ ไม่มั่นใจว่าจะพูดดีหรือไม่พูดดี)

ปัญหาเรื่องทะเลาะวิวาทตามร้านอาหารโอเคะมีน้อย แต่ตึกกันในครอบครัวมีบ้างสาเหตุจากมีเงินมา ส่วนทะเลาะวิวาทที่โรงเรียนก็มีไม่มากนัก เป็นหน้าที่ของครูใหญ่ที่จะจัดการเอง มักไม่ตำรวจ นอกจากเป็นเรื่องใหญ่โตมากๆ แล้วตำรวจก็เรียกพ่อแม่มาเสียค่าปรับเท่านั้น เหตุที่ทะเลาะวิวาทในโรงเรียน จะเป็นเรื่องหญิงแย่งชาย หนุ่มหวงสาว บางทีจับแล้วก็ถามมันว่า แย่งทำไมมันมีดีอะไรหรือถึงตบแย่งมัน เด็ก ๆ ก็ตอบว่ารู้สึกมันเสียหน้า เสียศักดิ์ศรี เพราะตนยังต้องเรียนอยู่ในโรงเรียน

ลุงเย็นกำลังนั่งกินเหล้าอยู่ที่โต๊ะประจำในร้านของตัวเอง คุยไปดื่มไปได้ความว่า วัยรุ่นสมัยนี้ต่างจากสมัยก่อน ไม่มีความรับผิดชอบ ทำอะไรไม่มีเหตุผล จะตีกันต่อยกันก็ไม่มีความผิด ต่างจากคนรุ่นลุงจะพูดคุยกันมากกว่าการใช้กำลัง เด็กสมัยนี้มันใช้กำลังเป็นเพราะเกมส์คอมพิวเตอร์ “สมัยก่อนแถ่นี่ยังเป็นป่าเป็นนาอยู่เลย เวลาถึงงานวัดก็เดินไป จากกลับมันดึก ง่วงก็แวนนอนตามกองฟาง เขาก็เดินต่อ”

หากต้องมีเรื่องต้องตีกัน สมัยก่อนกับสมัยนี้ต่างกันที่การใช้อาวุธ สมัยก่อนตีกันอย่างหนักที่สุดก็ใช้มีด ส่วนใหญ่ใช้ไม้และไม่ตีกันพร่ำเพรื่อ ส่วนเด็กที่ตีกันจะมีแต่โรงเรียนช่วงหรือเทคนิค ติดตามพวกพอเคลียร์ปัญหาได้เป็นอันว่าจบ เด็กสมัยนี้นอกจากเรื่องการตีกันแล้ว ยังมีเรื่องติด

เกมส์ โคดเรียน มิเฟน การเรียนก็เสีย เดียวก็ท้อง ลุงเย็นมีหลานก็สั่งสอนได้บ้าง ถ้าเด็กยังเลือกสิ่งไม่ดีก็ปล่อยให้ไปตามธรรมชาติ เราไปทำอะไรไม่ได้

ลุงเย็นเห็นว่าการเล่นเกมเป็นอันตรายที่ทำให้เด็กต้องหาเงินมาเล่น การหาเงินได้ง่าย ๆ คือไปส่งยาได้เงินดีแถมยาให้ลอง แล้วก็คิดยา พอไม่มีเงินซื้อยาก็กดขโมย บางคนส่งยาได้ตั้งค้ก็เอามาเล่นเกมทั้งวัน การเรียนก็เสียด้วย ลุงเย็นได้เพียงแต่บ่นว่ารัฐไม่มีมาตรการป้องกันการเข้ามาของสิ่งไม่ดี เทคโนโลยีทำให้เกิดปัญหา ทั้งๆ ที่รู้ว่ามีปัญหาทำไมจึงปล่อยให้เข้ามาในชุมชน

ลุงเสนอนั่งดื่มน้ำชาที่ม้าหินหน้าบ้านตามปกติ ลุงเสนอมองวัยรุ่นว่า เด็กมักทำอะไรตามใจตัวเอง ไม่มีเหตุผล ทำอะไรไม่คิด ทำอะไรทำเลย นึกจะตีกันก็ตี พ่อแม่อยากให้เรียนก็ไม่ยอม ไม่คิดถึงอนาคต ไปเที่ยว ไปอยู่กับเพื่อน ไปมีแฟน ที่เป็นเช่นนี้มันเป็นเพราะสื่อ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ เห็นแล้วไปทำตามเขา ทำตามฝรั่ง พ่อแม่ก็ไม่ทันลูก ต่างจากสมัยก่อน วัยรุ่นไม่ทำให้พ่อแม่เดือดร้อน ตีกันเสร็จก็จบ ไม่ยุ่งกันอีกไม่ลอบมาทำข้างหลังเอาตอนเปลอ สมัยก่อนสู้กันซึ่งๆ หน้า ไม่มีการทำข้างหลัง

น้าอำนวย เล่าว่า วัยรุ่นเดี๋ยวนี้หัวรั้น เลือดร้อน ตีกันบ่อย ไม่ค่อยมีเหตุผล แตกต่างจากเมื่อก่อน ตอนสมัยน้ำก็ไม่เบาเหมือนกันนะ มีเรื่องต่อยตีแต่เรื่องไม่ถึงพ่อแม่ จัดการกันเอง เดียวนี้เลือดร้อนไปถึงพ่อแม่ด้วย นึกมือได้เลยมีแต่แผลเป็น ทั้งเย็บทั้งแตก ส่วนใหญ่มีเรื่องเพราะเหล้า เหล้านี้กินเข้าไปแล้วเห็นนิสัยคน นิสัยออกเลย บางคนเงิบๆ พอกินเหล้าเข้าไปอะอะโววาย นิสัยจะเห็นกันในวงเหล้าว่าใครเป็นยังงี้ บางคนกินเข้าไปแล้วพูดมาก อารมณ์ร้าย แต่บางคนตอนไม่เมาดูๆ พูดจาเสียงดัง พอเมาจริง ๆ แล้วไม่มีอะไร ใจดีก็มี

น้าอำนวยเล่าถึงเหตุการณ์ที่มีเรื่องที่ร้านเหล้า ว่ามีอยู่คนหนึ่งชอบทำตัวเป็นขาโจ้ประจำร้านนำราคาสูงมาก ชอบเดินไปตามโต๊ะแล้วยกแก้วคนอื่นดื่ม บางทีก็ไถเงิน ทำเป็นตีชู้กับคนในร้าน “น้ำไปก็ตีก็เจอมันทุกครั้ง น้ำมันไสมัน วันที่มีเรื่องก็เพราะมันมาทำร่างที่โต๊ะแล้วยกแก้วน้ำขึ้นจะดื่ม น้ำก็ไสมันเลย ชัดกันเลย ทั้งขวดเหล้า แก้วอีกก็เอามาฟาดกัน เล่นพวกมันด้วย เพื่อนก็พร้อมใจกันสู้ เพื่อนจะรู้ว่าน้ำเป็นคนโมโหร้ายแล้วก็เอาจริง ฝ่ายขาโจ้ก็เจ็บหนักแล้วก็หายจากร้านไปนานเลย คนในร้านก็สบายใจแล้วยกให้น้ำเป็นฮีโร่ด้วย”

ป้าพาให้ความเห็นว่า วัยรุ่นสมัยนี้ไม่มีความเกรงใจ ไม่เคารพผู้ใหญ่ เวลามันทะเลาะกันเราเป็นผู้ใหญ่บังเอิญไปเห็นก็เข้าไปห้ามไปเตือนก็โดนสวนกลับมาว่าป้าเป็นใครมายุ่งเรื่องของผมเรียกง่าย ๆ ว่าอย่าเสือก วัยรุ่นสมัยก่อนนะ ถ้ามีผู้ใหญ่เข้าไปคุย เข้าไปห้าม ไม่ว่าจะป้าใครที่ไหนก็ยังฟัง ยังหยุด เดียวนี้ไม่มีแล้ว เรื่องของใครเรื่องของมัน เดียวนี้ทำอะไรไม่มียับยั้งชั่งใจเลย คิดจะทำอะไรก็ทำเลย

ส่วนพี่ลูกไก่ มองวัยรุ่นว่า เด็กนี้มันเอาแต่ใจ ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่กันแล้ว พุดยากเตือนยาก วัยรุ่นมันซ่าทั้งไปซึ่งรถ รถคว่ำ ถลอกปอกเปิก มันน่าจะเจ็บหนักๆ หน่อย น่าจะแขนหักมันจะได้ เจ็บ แต่ถึงมันจะเจ็บหนักมันก็คงไม่เจ็ดย่าง ๆ ถ้าเป็นผู้หญิงจะมีปัญหาเรื่องผู้ชาย อยู่กันเป็นคู่ๆ เด็กนี้มันมีครอบครัวกันไว พอดึดๆ ก็ออกกันไปเป็นคู่ เข้าห้องอยู่เป็นคู่ ทะเลาะกันก็เลิกกัน อยู่กัน ไม่ซัด เด็กเด็กนี้มันไม่ฟังใคร ห้ามไม่ฟัง เด็กนี้มีความรุนแรงเยอะ แต่ทุกอย่างก็อยู่ที่เด็กนะ มันจะ คิดได้หรือไม่ได้ แม้แต่ป้าดาที่มีอาชีพเย็บผ้าอยู่บริเวณหน้าร้านตัดผม ป้าบอกว่าเจอบอยเด็กวิ่งไล่ตีกัน ฟันกัน บางทีนั่งอยู่มันก็มาวิ่งผ่านหน้า เด็กนี้มองหน้ามองตากันไม่ได้นะ มองแล้วตีกันหาเรื่องกัน แต่ก็รู้สึกเฉยๆ เวลาใครตีกัน ก็เรื่องของใครของมัน ชีวิตใครชีวิตมัน แต่เด็กนี้มันมีเรื่องกันง่าย คน จะตายอยู่ที่ไหนก็ตายได้ ส่วนพี่กานต์เป็นเจ้าหน้าที่สถานรับเลี้ยงเด็ก ของกรมประชาสงเคราะห์ อธิบายว่าวัยรุ่นสมัยนี้ต่างจากสมัยก่อนมาก สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป มีเทคโนโลยีความเจริญ มากขึ้น เวลาเลิกเรียนก็แวะเที่ยวห้าง เที่ยวที่อื่นก่อนกลับบ้าน สมัยก่อนเลิกเรียนก็กลับบ้านตรงเวลา เด็กสมัยนี้ไม่มีสัมมาคารวะ ขำหัวผู้ใหญ่ ไม่นอบน้อม เด็กสมัยนี้ ยังไงก็ต้องเคารพเกรงใจผู้ใหญ่ ส่วนปัญหายาเสพติดในชุมชนที่พี่ดูแลก็มี มีอยู่ในที่ลับตาต้องเข้าไปด้านในหลังวัด วัยรุ่นมั่วยา กัน ตอนกลางคืน เสียงดัง อาละวาด หรือก็ก่อกอง เด็กที่อยู่แถวนั้นในสิ่งแวดล้อมเดิมๆ ก็กลับไปคิดยา เด็กมันเจอทุกวัน สภาพแวดล้อมทำให้เด็กมั่วสุข เช่นเดียวกับพี่ปรานค์ เป็นเภสัชกรที่ร้านยาแห่ง หนึ่งใกล้ชุมชน เล่าว่าวัยรุ่นกินเหล้ามาแล้วทะเลาะกัน เหมือนไม่ถูกกันระหว่างวัยรุ่นเข้าถิ่นกับห้อง เช่า แย่งสาวกันก็มี ส่วนใหญ่จะเกิดช่วงห้าทุ่มถึงตีสาม บางทีพินอนไม่ได้เพราะเสียงทะเลาะกันดัง มาก ขว้างขวดเสียงดัง เออะ โอวยาย แต่ก็ไม่อยากถามเขาเพราะเหมือนดูหนังเรื่องเดิมที่ฉายซ้ำ คน แถวนั้นเห็นเป็นเรื่องปกติ ไม่กล้าเข้าไปยุ่ง เวลาเกิดเรื่องมักจะเจียบเร็ว คนจะไม่ค่อยออกมา แจ้ง ตำรวจกว่าตำรวจจะมาก็เลิกตีกันไปแล้ว

พี่ปรานค์ยังให้ความคิดเห็นต่ออีกว่า วัยรุ่นอยากแสดงตัวว่า ภูแน ภูใหญ่ ต้องการแสดง อำนาจให้คนอื่นยอมรับ พี่ปรานค์วิเคราะห์ว่าเด็กพวกนี้เกิดจากครอบครัวที่ตามใจ เวลาถูกทะเลาะ กับเพื่อนก็ถูกลดส่งเสริมลูกให้เอาเรื่อง ต้องแก้ที่พ่อแม่ สมัยนี้มีลูกกันขณะที่พ่อแม่ยังไม่พร้อม มีก่อน วัยอันควรก็เยอะ ไม่มีเวลาดูแลลูกอีก ทำงานกันทั้งคู่ ก็เลยเกิดเป็นปัญหาสังคม พี่ปรานค์สรุปว่า เด็ก สมัยนี้มีสิ่งล่อใจเยอะ แต่ขึ้นอยู่ที่ตัวเด็กว่าจะเข้มแข็งแค่ไหน อยู่ที่ความคิดของเด็ก แต่ก็ขึ้นอยู่ กับครอบครัวด้วย ครอบครัวมีความสำคัญในการสอนและดูแลเด็กให้ไกลจากสิ่งชั่วร้ายหรืออบายมุข พี่ ปรานค์เคยพาลูกไปเล่นเกมสัปดาห์ละครั้ง บรรยากาศภายในร้านทึม ๆ ส่วนใหญ่เป็นเด็กผู้ชายอายุ 14- 15 ปี ไม่เรียนหนังสือรวมตัวกันเล่นเกมสัฯ ขณะที่เล่นก็สลับค่าแม่มึง ไอ้ห่า ไอ้สัตว์เมื่อเจอกันก็ ทักทายกันด้วยคำหยาบคาย ไอ้เหี้ย ไอ้สัตว์

ขณะที่ พี่ปองหลานสาวประธานชุมชน มีท่าทีประหลาดใจเมื่อต้องพูดเรื่องวัยรุ่น พี่ปองถึงกับขึ้นเสียงสูงว่าวัยรุ่นหรือ “กะหรี่” วัยรุ่นเดี๋ยวนี้นั่งง่าย นอนง่ายไปหมด แม่เราเลี้ยงเรามาแบบปล่อยให้คิดเอง เราก็คิดได้เองนะ เราก็เคยหิ๊ว เคยดูมั่ว ยาอี มาก่อน ตอนอายุ 22-23 นี่หิ๊วสุดๆ เหมือนกัน พ่อโตก็เลิกได้เอง มันอยู่ที่ใจ อย่างญาติของเรา พ่อแม่หวังสูงกับลูกมาก พ่อมันตีกรอบไว้ ลูกเลยหิ๊วหมดทุกคน พ่อมันบังคับมาก ลูกไม่ได้ตั้งใจก็ไล่เตะตีหมด

พี่ปองเล่าถึงตอนเรียนเทคนิคช่างอุตสาหกรรมมักมีเรื่องตลกกันแต่ไม่บ่อย บางทีก็ต้องหลบเวลาขึ้นรถเมล์ต้องดูก่อนว่ามีคู่อริอยู่ในรถหรือเปล่า บางทีก็ต้องกระเบิดมือ กระเบิดขวดไปด้วย

อานตร ทำงานห้องสมุดในชุมชน ให้ความเห็นว่า เด็กเดี๋ยวนี้นี้คือ ชน ขึ้นอยู่กับการเลี้ยงดูนะ พ่อแม่มันปล่อยไม่ดูแล บางคนพ่อแม่ไม่มีเวลา มัวแต่ทำมาหากิน ขาดการดูแลจากพ่อแม่ เด็กมันไม่สนใจอนาคตกันเลย ไม่อยากไปเรียนก็ไม่เรียน ไม่มีใครบังคับ เด็กก็ไม่มีทางรู้เรื่องที่เป็นประโยชน์ ไม่มีกฎระเบียบ พ่อโตมาไม่รู้หนังสือ ทำมาหากินอะไรก็ได้ มันก็อยู่ในวังวนเดิมๆ จนไม่มีกิน ปัญหาสังคมมันก็เกิด เกิดตั้งแต่พ่อแม่ที่ไม่พร้อมจะมีลูก พอมีลูกแล้วไม่พร้อมจะเลี้ยง ความรู้ก็ไม่มีความ ไม่มีเงิน ไม่มีพ่อแม่มันโตไม่พอ ลูกมันก็มีปัญหา แล้วพอโตเป็นวัยรุ่นก็วนกลับมาปัญหาเดิมอีก เป็นอยู่อย่างนี้ อีกอย่างคือการให้รู้เรื่องเพศศึกษาเพื่อป้องกันเด็กไปก่อปัญหา ให้รู้ทางป้องกัน ให้รู้จักอันตรายและรู้ทางหลีกเลี่ยง โรงเรียนจึงเป็นที่สำคัญเหมือนกัน แต่โรงเรียนก็ไม่ทำหน้าที่ ปัญหาสังคมก็ไม่หมดไป ไม่มีใครช่วยกันจริงจัง คนส่วนใหญ่ก็สนใจแต่เรื่องตัวเอง แต่ไม่ได้มองว่าตัวเองต้องอยู่ในสังคม และไม่รู้ว่ที่ตัวเองเป็นต้นเหตุของปัญหาสังคมบ้างหรือไม่

การให้ความหมายวัยรุ่นของผู้ใหญ่ เป็นการตีความวัยรุ่นตามประสบการณ์ จากจำนวนผู้สนทนากลุ่มร้อยละ 99.0 ให้ความหมายวัยรุ่นในด้านลบ คือ วัยรุ่นสมัยนี้โอสรเสรีเกินขอบเขตประพฤติน่าไม่เหมาะสม แข่งกระด้าง ไม่อยู่ในโอวาท ชอบสร้างปัญหา ชอบหาเรื่อง เกรง เสเพล มั่วสุม สูบบุหรี่ การที่ผู้ใหญ่มองวัยรุ่นในด้านลบ เนื่องจากผู้ใหญ่เปรียบเทียบกับตัวเองเมื่อคราวที่เป็นวัยรุ่นในอดีต และพยายามนำเด็กและเยาวชนปัจจุบันกลับไปสู่ยุคเดียวกับตน การยกตัวอย่างเปรียบเทียบต่างกาลเวลาทำให้ผู้ใหญ่เข้าใจว่าความรุนแรงที่ตนเคยเผชิญมานั้น ไม่รุนแรงเหมือนสมัยนี้ โดยข้อเท็จจริงแล้ว รูปแบบความรุนแรงในอดีตกับปัจจุบันในภาพรวมแล้วแทบจะไม่แตกต่างกัน เพียงแต่ในปัจจุบันการสื่อสารทั้งภาพและเสียงเรื่องความรุนแรงมีความรวดเร็วฉับไว และสร้างภาพความรุนแรงให้ดูน่ากลัวมากกว่าอดีต

ส่วนที่สี่ โลกชีวิตของเด็กและเยาวชนกับความรุนแรง

โลกชีวิตเด็กและเยาวชน เป็นชีวิตที่สับสน วุ่นวาย ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง เด็กต้องการให้พ่อแม่มองเห็นว่าเขาเป็นตัวตน มีชีวิต ไม่ใช่มองเขาเป็นวัตถุสิ่งของ ที่หยิบจับเมื่อพอใจ พวกเขาต้องการให้คนในชุมชนยอมรับเขาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เพราะบางครั้งเด็กเองยังไม่แน่ใจในบทบาทของตน เขาต้องการรู้ว่า เขาต้องแสดงบทบาทใดในสังคม เขามีความสำคัญอย่างไรในสังคม หรือเขายังเป็นเด็กอยู่ หรือว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า คือ การพยายามหาอัตลักษณ์ที่แสดงออกด้วยการแต่งตัว การเจาะตามร่างกาย การใช้คำพูดที่เข้าใจกัน และการอยู่รวมเป็นกลุ่ม เป็นต้น นอกเหนือจากการแสดงอัตลักษณ์เพื่อบ่งบอกตัวตนของเด็กและเยาวชนแล้ว สิ่งที่เด็กและเยาวชนต้องเผชิญคือความรุนแรงที่เกิดจากโครงสร้างสังคม ได้แก่ สิ่งแวดล้อมในชุมชน ปัญหาครอบครัว และโครงสร้างทางวัฒนธรรมของการอยู่เป็นกลุ่ม ที่ชักนำให้เกิดความรุนแรงขึ้นได้เช่น การยกพวกตีกัน การเขม่นหมั่นไส้ การด่าทอเพื่อแย่งแฟน การจับกลุ่มชิงรถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น ความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ความเป็นพวกเดียวกันของกลุ่มเพื่อนได้กลายมาเป็นสิ่งที่คุกคามชีวิตวัยรุ่น จากเรื่องราวต่าง ๆ ข้างต้น พบคำตอบได้จากเรื่องเล่าของเด็กและเยาวชนในชุมชนกรุงเทพมหานคร ดังนี้

เด็กเลิกเรียน เพียร์เทียร์

กู๊ เด็กชายวัย 14 ปี เรียนไม่จบชั้นมัธยมปีที่ 2 ครอบครัวมีปัญหาพ่อแม่แยกทางกัน กู๊อาศัยอยู่กับตาที่บ้านเช่าในชุมชน กู๊จะเที่ยวไปเที่ยวมาระหว่างบ้านตากับบ้านย่า ส่วนใหญ่กู๊มักไปอยู่บ้านย่าตลอดวันและกลับมานอนที่บ้านตาในตอนกลางคืน บางทีก็พักที่บ้านย่า ในช่วงกลางวันกู๊ก็ชวนเพื่อนที่ไม่เรียนด้วยกันในชุมชนขี่มอเตอร์ไซด์ไปเที่ยวเล่น หรือไปนั่งเล่นดูหนังฟังเพลงที่บ้านเพื่อน บางวันก็ไปตกปลาเอาไปขาย ได้เงินมาก็ไปเดินห้าง ชื้อนูหรี ลักษณะท่าทางของกู๊เป็นเด็กค่อนข้างพูดน้อย โดยเฉพาะในสายตาของผู้ที่ยังไม่คุ้นเคย บุคลิกภายนอกของกู๊เป็นคนเงียบขรึม ถ้าอยู่กับกลุ่มเพื่อนจะเฮฮา เออะอะโววาย และเป็นแกนนำของกลุ่ม ในสายตาของคุณตาของกู๊ มองว่าหลานไม่ได้ทำตัวดีอื่น เขาประพฤติตัวตามปกติของเด็ก จากคำบอกเล่าว่า “ไม่เห็นมันคืออะไร ก็ตามประสาเด็ก”

กู๊ไม่ยอมเรียนหนังสือทำให้สอบตกในชั้นมัธยมปีที่ 2 ไม่ได้ไปซ่อมจึงเลิกเรียน กู๊มีชีวิตในโรงเรียนเหมือนเด็กทั่วไป ถูกจัดอยู่ในห้องเรียนอ่อน ครูมักละเลยเด็กห้องเรียนอ่อน เพราะเบื่อระอากับพฤติกรรมของเด็ก เด็กส่วนใหญ่ไม่สนใจเรียน ขี้เกียจและเล่นกันในเวลาเรียนรวมถึงกู๊ด้วย นักเรียนในห้องมักรวมหัวกันสร้างวีรกรรมเพื่อแกล้งครูที่ตัวเองไม่ชอบหรือครูที่ไม่ถือสา

กู้ถือเป็นแกนนำกลุ่มเด็กคนหนึ่งในชุมชน เพราะเวลาที่กู้จะทำอะไรจะมีคนเห็นด้วย กู้จะแกล้งใคร รังแกใครก็ไม่มีใครกล้าทำอะไร แต่กู้เองก็ไม่ได้ใช้ความเกรงใจของเพื่อนในการข่มเพื่อนบ่อยนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการเล่นเชิงหยอกล้อมากกว่า

ให้น้องเรียกว่าแม่

ขุนกับยูอี้เป็นพี่น้องกันอยู่ในครอบครัวที่แตกแยก พ่อมีภรรยาใหม่ แม่เลี้ยงลูก 4 คนด้วยตัวคนเดียว คือ ยูอี้ ขุน และน้องชายอายุ 10 ปี กับน้องสาวอายุ 2 ปี

ยูอี้ เป็นพี่คนโตอายุ 20 ปี เรียนไม่จบปวช. สมัยเรียนไม่ชอบเรียน เบื่อเรียน โดดเรียนบ่อย แต่ไม่ได้เที่ยวเตร่ที่ไหน อยู่บ้านสังสรรค์กับเพื่อนๆ แม่ของยูอี้ก็ไม่ได้ทำอะไร ไม่ได้บังคับลูกในสิ่งที่ไม่ยอมทำ ยูอี้เล่าว่า “ตอนเรียนก็เหมือนกัน แต่ไม่ได้ไปเหลวไหลที่ไหน ถ้าโดดเรียนก็จะอยู่บ้านตัวเองหรือบ้านเพื่อน แกล้งเกียจเรียน อยู่บ้านสบายกว่า แม่ก็ไม่ว่าอะไร”

ยูอี้พยายามหางานทำเพื่อช่วยแม่หาเงิน แต่เปลี่ยนงานบ่อยเพราะยังหางานที่ถูกต้องและถนัดไม่ได้ (สันนิษฐานตามคำบอกเล่าของสะใภ้คนหนึ่งที่บ้านนี้และคนในชุมชนว่าอาจเป็นเพราะนิสัยไม่ยอมคน ไม่รับฟังความคิดเห็นคนอื่น จึงทำให้ทำงานไม่ได้นาน ด้วยเหตุไม่ฟังใครนี้ทำให้ยูอี้ทะเลาะและมีเรื่องขัดใจกับสะใภ้ที่อยู่ร่วมบ้านเดียวกันมาแล้ว)

ยูอี้มีสามีแล้ว ทั้งสองยังไม่มีลูกด้วยกันเพราะยังไม่พร้อม และอายุยังน้อย สามีของเธอย้ายมาอยู่ด้วยกัน เนื่องจากทางครอบครัวของสามีไม่ชอบเธอ และสามีเองก็มีเรื่องทะเลาะกับพ่อเรื่องการเรียน ยูอี้ทะเลาะกับสามีอยู่บ่อย ๆ และใช้ถ้อยคำรุนแรงต่อกันเพราะอารมณ์เสียจากการเสียไปบางทีก็ทุบตีกันเพราะเรื่องเล็กน้อย เช่น เกียจกันเลี้ยงน้อง หรือสามีชอบออกไปเที่ยวกับเพื่อน

ยูอี้และสามีสูบบุหรี่ แต่ยูอี้ลดการสูบบุหรี่เพราะต้องเลี้ยงน้อง ส่วนสามีจะสูบเมื่อเล่นไพ่ ยูอี้เลี้ยงน้องคนเล็กที่อายุเพียง 2 ขวบตั้งลูกตัวเอง ให้น้องเรียกตนเองว่าแม่ ส่วนแม่แท้ๆ ให้น้องเรียกว่ายาย ตอนนี้เริ่มให้น้องเรียกแม่จริง ๆ ว่า “แม่จ๋า” เพื่อเป็นการบอกน้องโดยนัยว่าใครคือแม่แท้ ๆ ของน้อง แม่มีน้องคนนี้ช่วงที่มีปัญหาเกี่ยวกับพ่อ เพราะพ่อไปมีภรรยาใหม่ซึ่งเป็นคนบ้านใกล้เคียง ทำให้แม่เศร้ามากกับเรื่องนี้ ยูอี้เองก็โกรธพ่อและผู้หญิงคนนั้นมากเพราะเป็นคนที่รู้จักกันดี เธอไม่พูดกับคนใหม่ของพ่ออยู่ 2 ปี ยูอี้เล่าว่าเคยโกรธพ่อบ้าง คำด้วยคำหยาบรุนแรง (ยูอี้ไม่ได้พูดคำนั้นให้ฟัง) ไม่คิดถึงความเป็นพ่อลูก จนเวลาผ่านไปแล้วจึงคิดว่าเรื่องชีวิตคู่เป็นเรื่องของคน 2 คน เช่นเดียวกับปัญหาที่เธอกำลังประสบเช่นกัน

เด็กชายสุภาพ

ฐิต นักเรียนเรียนคืออายุ 15 ปี ฐิตเป็นเด็กกิจกรรม รับหน้าที่เป็นหัวหน้าห้อง ฐิตใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียนด้วยการเล่นบาสกับเพื่อน ๆ และเป็นนักกีฬาของโรงเรียนด้วย ช่วงวันหยุดฐิตจะหา

รายได้พิเศษเป็นพนักงานเสิร์ฟตามร้านอาหารกับเพื่อนสนิทคนหนึ่ง ชู้ที่มีอรรถาธิบายสภาพเรียบร้อย อ่อนน้อม แต่ครอบครัวแตกแยกเพราะพ่อแม่แยกทางกันตั้งแต่ชู้ยังเด็ก ๆ ตอนชู้เล็ก ๆ เคยอยู่บ้านพ่อ ญาติๆของพ่อช่วยกันเลี้ยงชู้ และ ไม่ยอมให้แม่เข้าไปยุ่งมากนัก แม่ต้องต่อสู้กับญาติทางพ่อพอสมควรกว่าจะมีชีวิตที่สงบสุข (ขณะที่แม่เล่าเรื่องราวและวิธีการอบรมสั่งสอนชู้ จะมีท่าทางปิดบังรายละเอียดบางอย่างที่เกี่ยวกับความขัดแย้งของพ่อกับแม่ ไม่มีการอธิบายและเล่ารายละเอียดใดๆ เกี่ยวกับปัญหาการแยกทาง สรรพนามที่ใช้เรียกพ่อหรือญาติทางพ่อฟังดูเหินห่าง แม่พยายามบอกความน้อยลงๆ แต่สื่อให้เข้าใจมากกว่า ตัวอย่างเช่น กว่าจะพาลูกมาอยู่ด้วยกันก็เมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมาตัวเอง ตอนแรก ๆ น้องก็ดื้อเหมือนกันนะ กว่าจะสอนให้เป็นแบบนี้ได้ก็ต้องใช้เวลาและอดทน ตอนนีดีขึ้นมาก แม่ก็ไม่รู้ว่าทางนั้นเค้าเลี้ยงมาอย่างไร) โชคดีของชู้ ที่ได้ย้ายมาอยู่กับแม่และยาย แม่ภูมิใจและไว้วางใจในตัวชู้ ชู้ไม่เคยออกนอกกลุ่มนอกทาง เวลามีปัญหาหรือเรื่องราวต่าง ๆ ชู้จะเล่าให้แม่กับยายฟัง

เด็กโง่

ทูน อายุ 13 ปี เรียนแค่ชั้นป.2 อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ อยู่กับพ่อแม่ที่ห้องเช่าอุปนิสัย เงียบ ก่อนข้างจ๊อย พูดน้อย ช่วยเหลืองานบ้านได้ดี ตกเย็นทูนจะไปเล่นกับภูและเพื่อนๆ แม่ของทูนดื่มสุราค่อนข้างจัด พ่อมีภรรยาใหม่ (จากคำบอกเล่าของทูน) ทูนมักถูกล้อเลียนเรื่องอ่านหนังสือไม่ออกอยู่บ่อยครั้ง เช่น “เรียกไอ้ทูนมาอ่านหน่อย” “ไอ้ทูนอ่านหนังสือเก่งนะ” แต่ทูนไม่โกรธและไม่เคยมีการตอบโต้ต่อคำล้อใด ๆ ทูนจึงเป็นคนใจเย็น สุขุม ไม่เอาเรื่องใคร คนในชุมชนมักมองว่าการอ่านหนังสือไม่ออกเป็นจุดอ่อนและเป็นปมด้อยของเด็กและชุมชน ผู้ใหญ่มักปฏิบัติกับทูนแบบดูถูกเหยียดหยาม แต่ทูนเองไม่ได้ใส่ใจกับทำนองนั้น ๆ บางทีทูนก็ไม่เข้าใจการกระทำของคนรอบข้าง นาน ๆ เข้าการล้อเลียนก็กลายเป็นความรุนแรงสำหรับทูน “มันเลวร้ายแค่ไหน กับการอ่านหนังสือไม่ออก”

กิจวัตรประจำวันของทูน ดื่นมาช่วยแม่ซักผ้า ตากผ้า กินข้าว ซื่อของให้แม่ เล่นกับเพื่อน ๆ ทูนไม่มีจักรยานเป็นของตัวเอง จึงต้องเดินตามกลุ่มเพื่อนอยู่เป็นประจำ นาน ๆ ครั้งทูนจึงได้ขี่จักรยานของเพื่อนเล่น ในช่วงกลางวันที่ผู้คนออกไปข้างนอก ทูนชอบยืนอยู่ตรงระเบียงหน้าห้อง มองไปข้างหน้าท่ามกลางแสงแดดจ้า ส่วนในตอนมืดที่เพื่อน ๆ กลับเข้าบ้านแล้ว ทูนก็จะยืนตรงระเบียงอีก (อยากรู้ความคิดของทูนว่าในใจกำลังคิดถึงเรื่องอะไร)

ลูกคนกลาง ต่างสุดขั้ว

มด อายุ 14 ปี เรียนชั้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีบุคลิกเงียบขรึม วางมาดเป็นผู้ใหญ่ คิดเพื่อน มดมักจะอยู่ไม่ติดบ้าน ชอบออกไปข้างนอกเล่นกับเพื่อน หรือขี่รถจักรยานหรือจักรยานยนต์

เล่นกับเพื่อน กลุ่มของมด คือทูน กู๋ และสมู๊ท รวมทั้งเด็กผู้ชายคนอื่นอีก 3-4 คน ชอบเล่นประตักโทรศัพท์คุยกับเพื่อน บางครั้งเล่นการพนันที่เป็นเกมส์ตู้ (ตู้สล็อต) ตั้งอยู่ซอยข้างๆ

มดเป็นลูกคนกลางแตกต่างจากพี่น้องคนอื่นๆ เพราะคนอื่นจะชอบอยู่บ้าน เงียบๆ เรียบร้อย มดไม่สนิทกับพี่ชายมากนัก พี่ชายมีโลกส่วนตัวอยู่กับเกมส์คอมพิวเตอร์และทีวีเป็นส่วนใหญ่ ส่วนน้องชายของมด ชอบทำตามมดและอยากออกไปเล่นข้างนอกกับมดและเพื่อนๆ แต่มดไม่ชอบให้น้องไปด้วย เพราะต้องดูแล รู้สึกรำคาญน้อง

แม่มักบ่นมดอยู่บ่อย ๆ เกี่ยวกับความขี้เกียจไม่ชอบอ่านหนังสือ ชอบเที่ยวเล่นและติดเพื่อน ถึงแม้ว่าแม่จะชอบบ่นมด มดรู้สึกเฉย ๆ เพราะชินแล้ว แต่สิ่งที่มดไม่อยากได้ยินคือ แม่ชอบเปรียบเทียบมดกับคนอื่น ๆ ที่ดีกว่า

คุณแม่อิตไฟ

อู เป็นสาวอายุ 21 ปี มีลูก 2 คน คนโตเป็นผู้หญิงอายุ 4 ขวบ คนเล็กเป็นผู้ชายอายุ 1 ขวบ อูเรียนไม่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากตั้งท้องจึงต้องออกจากโรงเรียน อูจึงย้ายมาอยู่ที่บ้านสามี สามีของเธอยุ่ 25 ปี อูเล่าว่า “ตอนเรียนก็ไม่ได้เกเรอะไร แต่พอช่วงปิดเทอมได้เจอผู้ชายคนนี้ก็ชอบพอกันแล้วมีอะไรกัน อูถือว่าเป็นผู้หญิงต้องเสียความบริสุทธิ์ครั้งเดียว มีสามีคนเดียวไม่อย่างนั้นก็เหมือนผู้หญิงอย่างว่า (หากิน) แต่พอมีลูกชีวิตก็เปลี่ยน เมื่อก่อนตัวติดกัน ไปไหนไปด้วยกัน เดี่ยวนี้อยากไปไหนด้วยกันก็ไปไม่ได้เพราะต้องดูแลลูก เอาลูกไปด้วยก็ลำบาก สามีไปคนเดียวก็ไม่อยากให้ไป แต่ก็ห้ามไม่ได้ เมื่อก่อนพอสามีกลับบ้านดึกก็โทรตาม หรือไม่ก็ไปตาม เดี่ยวนี้เหนื่อย เลิกตาม จะกลับก็กลับ ไม่กลับก็ไม่ว่า แต่ก็แอบน้อยใจนะ เค้าน่าจะกลับมาช่วยดูแลลูกกลับมาอยู่เป็นเพื่อนเราบ้าง แต่แฟนนี่ใจไม่ถูก บางวันดีใจหาย บางวันอารมณ์ร้ายทั้งตบทั้งด่า

อูเป็นคนขยันชอบค้าขายมาตั้งแต่เด็ก เพราะคลุกคลีกับการค้ามาตั้งแต่เล็ก ครอบครัวอูค้าขาย พ่อแม่แยกทางกัน พ่อย้ายมาอยู่กับสามีตอนอายุประมาณ 16 ปี ก็ยังหา路子ค้าขายอยู่ จนมีเงินใช้จ่าย ไม่ลำบากนัก ถ้าเทียบกับบ้านหลังอื่นในบริเวณเดียวกัน อูไม่เป็นหนี้ ถึงแม้จะเล่นการพนันบ้างเป็นครั้งคราว อูกล่าวว่า “ส่วนใหญ่จะหาของมาขาย ไปซื้อของถูก ๆ มาขายก็พอมีเงินใช้จ่าย บางทีก็ทอดลูกชิ้น บั๊งบาร์บีคิวขาย อาหารพวกนี้จะทำเยอะ ๆ แล้วขนไปขายที่บ่อนตรงข้างโต๊ะสนุ๊กเพราะขายดี คนที่เล่นไฟติดลมไม่ได้กินข้าวก็ซื้อกินเพราะกินสะดวก ไปขายที่นั่นหมดเร็ว”

สามีของอูมักดื่มเหล้ากับเพื่อนๆ หลังเลิกงานในตอนเย็น เคยถูกจับคดีมาแล้วจับจนทำให้อูและลูกๆ ต้องตื่นกลางดึกเพื่อไปโรงพักและติดต่อเรื่องคดีที่ศาล เสียเงินค่าปรับ หลังจากที่ถูกจับคดีมาแล้วจับทำให้สามีทำตัวดีขึ้น ไม่ค่อยดื่มเหล้ากับเพื่อน ๆ หรือวันไหนดื่มก็จะไม่กลับบ้าน แต่อูไม่เชื่อว่าสามีจะประพฤติดีได้ตลอดไป เพราะเคยมีเรื่องแบบนี้เกิดขึ้นมาแล้ว พอทำผิดก็จะ

สำนึกผิดแล้วกลับไปทำผิดอีก นอกจากเรื่องดื่มเหล้าแล้ว สามียังเข้าสู่อีกด้วย อุเล่าว่า “สามียเคยไปติดนักร้องคาเฟ่ ทะเลาะกันใหญ่โต ถึงขั้นจะเลิกกัน แต่สงสารลูก” ผู้หญิงที่คาเฟ่เคยมาหาเรื่องถึงที่บ้าน อุก็ไม่ยอมเพราะยังงี้ก็สามียของตัวเอง ไม่ยอมให้ใครง่าย ๆ เพราะว่ารัก อุเคยคิดว่าถ้าเราหมดรักเค้า เราคงสบายใจ อยู่กับลูกก็มีความสุขดี เวลาเค้าไปไหนก็ไม่ต้องคิดถึง “ตอนนี้ยังตัดขาดสามียไม่ได้ เรายังรักเค้ามาก”

ชีวิตอุอยู่ในวงไพ่ทุกวัน เรียกว่า “เล่นไพ่ไปเลี้ยงลูกไป” ขณะเดียวกันเพื่อนร่วมวงก็ช่วยกันเลี้ยงช่วยกันดี เพราะเด็กจะจนมาก ทุกคนในวงไพ่อย่ใจถ้าเด็กหลับ อุบอกว่า “เล่นไพ่เพื่อผ่อนคลายทุกข์ที่สามียมีผู้หญิงอื่น”

เขียนการพนัน

อุ อายุ 20 ปี จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชีวิตของอุวนเวียนอยู่กับการพนัน ผู้เล่นการพนันเป็นแทบทุกประเภท อุบอกว่า “เล่นไพ่ ไม่โกงไม่สนุกนะ สนุกตอนได้โกงนี้แหละ เสี่ยงว่าเค้าจะจับผิดเราได้มัย ใครจะมีชั้นเชิงในการโกงเก่งกว่ากัน เขียนกว่ากัน แล้วก็ขึ้นอยู่กับโชคด้วยนะ ใครโชคดีโชคร้าย” บ่อนที่อุไปเล่นเป็นประจำคือบ่อนข้างโต๊ะสนุกใกล้ ๆ ชุมชน บ่อนอื่นที่เคยไปเล่น เช่น พระราม 3 บางบอน ตรอกข้าวสาร อุไม่รู้ตัวว่าเล่นไพ่เป็นตั้งแต่เมื่อไหร่ รู้ว่าเขาโตมาในวงไพ่ว่างของอุ และญาติ ๆ เป็นเขียนพนันกันทั้งนั้น

อุหาเงินจากการเล่นไพ่ อุเคยสมัครเข้าไปเป็นทหารอยู่ในกองพันแถวบางเขน ถึงอยู่ในกองพันแต่ก็ยังไม่พ้นวงการการพนัน อุเป็นคนปล่อยเงินกู้ให้กับครูฝึกและร่วมเล่นพนันด้วย ในกองพันมีบ่อนอยู่ในนั้น ถ้าผู้บังคับบัญชาไม่เห็นก็ถูกสั่งขังคุกไม่กี่วัน แล้วก็กลับเข้าสู่วงจรเดิม ๆ

แม่เล่าว่า “อุไม่ได้ทำอะไรหรอก วันๆ อยู่แต่ที่บ่อน เคยสมัครไปเป็นทหาร ไม่รู้มันคิดอะไรของมัน ไปอยู่ที่ค่าย 4 เดือน แล้วพอเค้าปล่อยให้กลับบ้าน มันก็กลับมาอยู่บ้าน 7 เดือน จนทางการปลดประจำการพอดี ใอันนี้มันทำอะไรตามใจ มันบ้า ๆ บอ ๆ”

เกแต่น่ารัก

สมุท เป็นเด็กชายอายุ 13 ปี อยู่ชั้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สมุทเรียนในห้องที่ถูกจัดว่าเป็นเด็กเรียนอ่อน เจาะหูข้างซ้าย “ครูไม่กล้าว่าหรอก เรียนยังไม่ค่อยได้เรียนเลย เล่นกันซะมากกว่า ไม่มีครูคนไหนกล้ามายุ่งมาก มีแต่ครูภาษาไทยที่กล้าดี ครูแหม่งโคตรดุเลย แต่ชอบเรียนวิชานี้แหละ แล้วก็ชอบเรียนพลด้วย เป็นนักกีฬาโรงเรียนด้วย” พ่อของสมุทมีภรรยาหลายคน ทำให้สมุทไม่ได้อยู่กับแม่ และพ่อยังดื่มเหล้าทุกวัน เวลาพ่อเมากลับมาจะเสียงอะอะโวยวาย และหาเรื่องคนในบ้าน จนสมุทไม่ชอบคนเมา แม่เลี้ยงของสมุทชอบเปรียบเทียบสมุทกับเด็กคนอื่น ๆ ในชุมชนที่อยู่ในวัย

เดียวกัน ทำให้สมูทรู้สึกอึดอัด แต่สมูทไม่เคยคิดที่จะแสดงออกว่าจะต้องทะเลาะเบาะแว้งให้ดีเท่าคนอื่นให้ได้ เพราะสมูทคิดว่าการไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใครก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีแล้ว แม้สมูทจะอยู่กับพ่อและแม่เลี้ยง แต่ก็ไม่ได้มีปัญหาอะไร แม่เลี้ยงเป็นคนคอยดูแลเขาอย่างสม่ำเสมอ พ่อเอาแต่ดื่มเหล้าเมาเกือบทุกวัน ในวันเสาร์-อาทิตย์ของบางสัปดาห์แม่แท้ ๆ ของสมูทจะมารับไปเที่ยวหรือพาไปที่บ้าน ชีวิตโดยส่วนใหญ่ของ สมูทอยู่กับแม่เลี้ยง แม้ว่าแม่ใหม่จะดูแลสมูทเหมือนลูกตัวเอง แต่สมูทก็ยังรู้สึกเหมือนคนในครอบครัวไม่สนใจเขาและรู้สึกว่าตัวเขาไม่เป็นส่วนหนึ่งของบ้านจนไม่อยากอยู่บ้าน

ชีวิตที่โชกโชน

เลย์ อายุ 16 ปี เป็นเด็กต่างจังหวัด เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ 2-3 ปีมาแล้ว เลย์เคยอยู่ในชุมชนแถวคลองเตยและติดยา ญาติจึงไปปรับเพื่อพาไปบำบัดเลิกยา และย้ายมาอยู่ในชุมชนแห่งนี้ เลย์ทำงานเป็นช่างทำหินอยู่กับคนรู้จักของน้ำสาว เลย์จึงสนิทกับน้ำมากกว่าพ่อแม่ พ่อแม่แยกทางกันตั้งแต่เลย์อายุ 8 ขวบ เลย์จำได้และเห็นภาพที่พ่อแม่ทะเลาะกันเป็นประจำ พ่อทำร้ายร่างกายแม่ เลย์จึงรู้สึกเฉยชากับความเจ็บปวดและการทุบตี

เลย์มักเล่นไฟกับเด็ก ๆ เวลาว่างจากงาน การเล่นไฟ “วงเล็ก” นี้ จะไม่ใช้เงินหรืออาจใช้เงินจำนวนน้อยมากในการเล่น เด็ก ๆ จะมีการครูปการ์ตูนที่นำมาใช้แทนเงินในการเล่น การ์ดที่ใช้เล่นนี้ได้มาจากของแถมขนมกรุบกรอบ และมีขายที่โรงเรียน เวลาเล่นเลย์จะใช้กลโกงต่าง ๆ นานาในการเล่น ทั้งเปลี่ยนไฟ ช้อนไฟ แลกไฟกับคนข้างๆ และใช้วิธีการพูดหลอกล่อน้อง ๆ ว่าตัวเองมี 98 แต้มสูงให้น้อง ๆ กลัวจนไม่กล้าสู้ แล้วเลย์ก็จะได้ไฟไป เมื่อน้องที่เล่นด้วยไม่มีไฟ ก็เกิดการขายไฟ 10 ใบ ราคา 1 บาท เลย์ชอบออกไปเที่ยวกลางคืนบ่อยครั้ง ถ้ามีคนชวนหรือมีเงินเที่ยว เลย์ชอบเที่ยวผู้หญิง ส่วนใหญ่ผู้หญิงที่เที่ยวด้วยกันเป็นวัยรุ่นแถวชุมชน เลย์บอกว่าเคยทำให้ผู้หญิงท้องแต่ก็ได้ให้ผู้หญิงไปทำแท้ง

ซุม เป็นเด็กหนุ่มวัย 17 ปี ที่มีชีวิตที่โชกโชนไม่แพ้เลย์ ซุมมีแฟนชื่อเกด เขาเคยถูกตำรวจจับแล้วได้รับการปล่อยตัวเพราะพ่อของเกดซึ่งมีอิทธิพลในละแวกนั้นช่วยไถ่ปล่อย ซุมเองยังไม่รู้เลยว่าพ่อของแฟนเป็นใคร และตั้งข้อสงสัยว่าคงไม่ใช่ตำรวจ ซุมเล่าว่าเกดดูมัวและยังเล็กไม่ได้ เกดเป็นเด็กสาวอายุราว 13-14 ปี ดัดผมรากไทร ไฮไลต์ผมสีทอง ใส่กางเกงขาสั้น

หลังจากผ่านไปประมาณ 3 สัปดาห์ ซุมบอกว่าได้เลิกกับเกดแล้ว น่าจะเป็นเรื่องมาก่อนข้างร้ายแรง “อีเกดนี่แสบ ถ้าได้เจอมันอีกนะ ไม่เอาไว้แน่” ซุมกล่าวว่า “ปีหน้าแน่ๆ ทำอะไรต้องระวังตัว เพราะ 18 แล้ว โดนจับก็ชวดยเลย ตอนนี้ทำอะไรยังดี เค้ายับไปเดี๋ยวก็น้อยเพราะยังเป็นเยาวชน ตอนนี้เริ่มเก็บตัวแล้ว ไม่กล้าออกไปสู่่มสี่สู่่มห้า เพราะคดีเก่าเยอะ แท่งเค้า ยิ่งเค้า ขโมยของ

เสพยาอีก คดีหนัก ๆ ทั้งนั้น” ชุมตระหนักถึงการกระทำผิดที่ผ่านมาของตนเองเป็นอย่างดี รู้ว่าทำไมดีแต่ทำไปด้วยความคึกคะนอง สนุกสนาน และความใจร้อน ขาดการยั้งคิด แต่ชุมยังไม่คิดว่าจะเลิกพฤติกรรมการใช้กำลัง อาวุธ และความรุนแรง รวมถึงการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และเสพยาได้ เพราะทำมานาน

ชุมเริ่มพัวพันกับบุหรี่และยาเสพติดอย่างจริงจังจริงตอนอยู่ช่วงมัธยม และผันตัวเป็นเอเยนต์ขายยาในโรงเรียน

ตัวอย่างความรุนแรงถูกเปิดเผยถ่ายทอดจากประสบการณ์ชีวิตของเด็กและเยาวชนที่ไร้เดียงสา เป็นความรุนแรงที่ผลิตสร้างขึ้นจากโครงสร้างสังคม ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและกลุ่มเพื่อน กล่าวคือ ครอบครัวผลิตความรุนแรงในรูปแบบการใช้วาจา การคำทอ ภาษาหยาบคาย การเปรียบเทียบกับคนอื่น ซึ่งส่งผลต่อจิตใจของเด็กและเยาวชน ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวมีสาเหตุจากวงจรชั่วร้ายส่งผลต่อโครงสร้างความสัมพันธ์มีรอยร้าวทำให้พ่อแม่แยกทางกัน พ่อหรือแม่ต่างมีครอบครัวใหม่ เด็กอยู่กับญาติ เป็นต้น ส่วนโรงเรียน มักสร้างความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ความเป็นใหญ่ เช่น การชกต่อย ดบตี ใช้อำนาจ ไม้ คัทเตอร์ทำร้ายร่างกาย ริดไถ แ่งโลโก้ สำหรับความรุนแรงจากสภาพแวดล้อมในชุมชน เป็นความรุนแรงที่กระทบต่อจิตใจของเด็กและเยาวชนที่เกิดจากอคติของคนในชุมชน ความไม่เข้าใจเด็กและพยายามผลักไสเด็กให้ออกไปจากชุมชน สุดท้ายคือกลุ่มเพื่อน เป็นความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงความรุนแรงใน 3 รูปแบบ คือ ร่างกาย ภาษา และจิตใจ มากกว่าความรุนแรงในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน ความรุนแรงที่สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์อันที่เพื่อนมาจากกลุ่มเพื่อนพวกเดียวกัน เช่น การล้อเลียน การเป็นลูกไล่ การไม่รับเป็นสมาชิกกลุ่ม กับความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกับเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งเป็นความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรี ความเป็นใหญ่ และอำนาจที่เหนือกว่า เป็นต้น

วัฒนธรรมชุมชนกำลังสร้างความรุนแรงผ่านภาษา กิริยาท่าทาง ผ่านไปสู่เด็กและเยาวชนในชุมชน ที่ชุมชนเชื่อว่าพวกเขาไม่มีโอกาสกลับตัว การตอกย้ำไปที่ตัวเด็กวันแล้ววันเล่า ทำให้เด็กเรียนรู้ถึงความรุนแรงทุกครั้งที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน เด็กรับรู้ถึงความไม่เป็นธรรม อคติ ของคนในชุมชนที่มีต่อตัวเขา “คนในชุมชนมองผมเหมือนโจร” “ผมสูบบุหรี่ก็หาว่าผมสูบยา” ความคิดของชุมชนที่ยึดติดอยู่กับความคิดแบบคู่ตรงข้าม หากชุมชนยังปิดกั้นหรือไม่มีคำว่า “ให้อภัย” ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์น่าจะเพิ่มมากขึ้น และดำรงอยู่ในชุมชนนั้น ๆ จนดูเหมือนว่าอาจจะเป็นเรื่องยากสำหรับผู้ที่จะเข้าไปแก้ไข

ส่วนที่ 5 สรุปและอภิปรายผล

ชุมชนในกรุงเทพมหานคร คือ รูปแบบประชาสังคมที่ปัจเจกชนตกลงที่จะอยู่ด้วยกันโดยไม่แยกจากรัฐ แต่เป็นการผสมผสานระหว่างอำนาจรัฐในพื้นที่สาธารณะกับกับโลกชีวิตที่เป็นพื้นที่ส่วนตัว (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2547: 6) การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชนในเรื่องความรุนแรง กรณีศึกษา 6 ชุมชน ในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่กำหนดพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องความรุนแรงในชุมชน ศึกษาการให้ความหมายวัยรุ่นและความหมายความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในชุมชน ตลอดจนศึกษาโลกชีวิตวัยรุ่นและรูปแบบความรุนแรงที่มีต่อเด็กและเยาวชนในชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษา เริ่มจากการเลือกพื้นที่ชุมชนในกรุงเทพมหานครจากเกณฑ์ฐานข้อมูลการสำรวจของศูนย์การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2549 แบ่งพื้นที่ตามระดับการเตือนภัย เฝ้าระวังและปกติ มีการประสานงานกับผู้อำนวยการ สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการกรุงเทพมหานครเขต 2 และเขต 4 ในการเลือกพื้นที่ ที่มีเงื่อนไขเรื่องความหลากหลายทางกายภาพของพื้นที่ ปัญหาความรุนแรง ความร่วมมือของประธานชุมชน ความปลอดภัย และการมีบ้านเช่าสำหรับผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ เมื่อสำรวจพื้นที่เบื้องต้นตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้พื้นที่ศึกษา 6 ชุมชนจากเขตกรุงเทพฯชั้นใน (ความรุนแรงระดับปกติ) จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนชั้นบน (ชื่อสมมุติ) ดอกไม้ (ชื่อสมมุติ) ชุมชนดารา (ชื่อสมมุติ) จากเขตกรุงเทพฯต่อเมืองตะวันตก (ความรุนแรงระดับเตือนภัย) ได้แก่ ชุมชนริมน้ำ (ชื่อสมมุติ) ชุมชนหลังสวน(ชื่อสมมุติ) และเขตกรุงเทพฯชานเมืองตะวันตก ได้แก่ ชุมชนบึงบอน (ชื่อสมมุติ)

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12-25 ปี ศึกษาด้วยวิธีชาติพันธุ์วิทยา (ethnomethodology) ระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม -15 ตุลาคม 2550 เป็นเวลา 3 เดือน

เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วมคือการติดตามเด็กและเยาวชนในชุมชนเป็นเวลา 90 วัน เพื่อสังเกต เข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเด็กและเยาวชนจำนวนชุมชนละ 15 คน สัมภาษณ์ประธานและคณะกรรมการชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง การสนทนากลุ่มเด็กและเยาวชนจำนวน คน 7 คน ในแต่ละชุมชน รวมทั้งสิ้น 42 คน และการสนทนากลุ่มผู้ใหญ่กลุ่มละ 7 คนใน 6 ชุมชน รวมทั้งสิ้น 42 คน ในประเด็นเกี่ยวกับความหมายวัยรุ่นความหมายความรุนแรงและวิธีการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในชุมชน

ผลการศึกษา ความหมายวัยรุ่นกับความรุนแรง พบว่า ผู้ใหญ่ให้ความหมายวัยรุ่นเปรียบเทียบกับคำว่าร้อน หัวใจก หยิ่งยะโส ความดี ความเลว เพศ และรูปลักษณ์ร่างกาย ส่วนกลุ่ม

เด็กและเยาวชนให้ความหมายวัยรุ่นเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ อารมณ์ และกิจกรรม กล่าวคือ ด้านอัตลักษณ์ของวัยรุ่นชาย คือหัว เก้า เทห์ ศักดิ์ศรี ส่วนวัยรุ่นหญิงบ่งบอกถึงความสวย ก้ำก้น แรด และสะตัง สำหรับด้านอารมณ์วัยรุ่นชายจะว่าวใจร้อน ผู้หญิง วัยรุ่นหญิงจะเน้นอารมณ์สุนทรีย์ รักสวยรักงาม หงุดหงิดโมโหง่าย และทั้งวัยรุ่นชายและหญิงมีอารมณ์หรือความต้องการที่เหมือนกัน คือ อยากมีแฟน และการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม กิจกรรมที่ชอบของวัยรุ่นชายเน้นไปทางด้านการพนัน ขณะที่วัยรุ่นหญิงเน้นการเที่ยวห้างร้องคาราโอเกะ ส่วนกิจกรรมที่ไม่ชอบของวัยรุ่นชายและหญิงไม่แตกต่างกัน คือ ไม่ชอบทำงานบ้าน พ่อแม่ดูว่า ดี หรือเปรียบเทียบกับคนอื่น

การให้ความหมายความรุนแรงของเด็กและเยาวชนหญิงและชาย พบว่าไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ความรุนแรงในครอบครัว คือ พ่อแม่ทะเลาะกัน การใช้กำลังทางร่างกาย การใช้ถ้อยคำรุนแรง ความรุนแรงในโรงเรียน คือ การแย่งโลโก้ การตีกันระหว่างโรงเรียน การข่มขืน ความรุนแรงในชุมชน คือ การใช้สายคาดถูกเหยียดหยาม การถูกประณามว่าผิดทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ทำ การเลียงเดินหนี

ข้อเสนอแนะของเด็กและเยาวชนในชุมชนคือความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ พื้นที่วิ่งเล่นใกล้ ๆ ชุมชน การเรียนในระบบการศึกษาออกโรงเรียน การมีงานทำ อุปกรณ์กีฬา และสิ่งสำคัญยิ่งคือต้องการให้ครอบครัวโรงเรียนและชุมชนให้โอกาส ให้ทางเลือก และให้อภัย สำหรับสิ่งที่ไม่ต้องการคือ พ่อแม่ทะเลาะกัน อคติ การประณามและการเปรียบเปรยจากพ่อแม่และคนในชุมชน

สำหรับปัจจัยโครงสร้างและวัฒนธรรมกับความรุนแรง พบว่า ความรุนแรงถูกเปิดเผยผ่านเรื่องเล่าของเด็กและพ่อแม่ ที่มีผลมาจากโครงสร้างสังคม ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและกลุ่มเพื่อน ล้วนเป็นแหล่งผลิตสร้างเสริมความรุนแรง

5. การอภิปรายผล

1. โลกชีวิตชุมชนในเมืองทันสมัย

นับตั้งแต่ทศวรรษ 2523 การเติบโตของเมืองหลวง ประมาณกันว่าการขยายตัวใหญ่กว่าเมืองรองถึง 40 เท่าตัว (สมชาย คูวินทร์พันธุ์, 2545: 114) แนวคิดความทันสมัยมองว่า กระบวนการเป็นเมืองเป็นตัวเร่งให้เกิดการแพร่กระจายความต้องการทางเทคโนโลยีและการจัดการทางสังคมที่มีประสิทธิภาพจากเมืองไปสู่ชนบท ขณะที่แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง เชื่อว่า ความเจริญเติบโตของเมืองนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันและการครอบงำแบบแสวงหาผลประโยชน์ที่เมืองมีต่อเขตอาณานิคม (สมชาย คูวินทร์พันธุ์, 2545 : 119) ซึ่งผลการศึกษาลักษณะทางกายภาพและวิถีชีวิตของคนในชุมชนจาก 6 ชุมชน มีแนวโน้มความเป็นไปได้ในมุมมองเศรษฐศาสตร์การเมืองมากกว่าแนวคิดความทันสมัย เพราะขณะนี้ชุมชนที่แทรกตัวอยู่ท่ามกลางความเจริญกำลังถูกกลืนกลายด้วย

วัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนต้องแบกรับผู้คนแปลกหน้าที่อพยพเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ไปพร้อมๆ กับการเปลี่ยนสภาพเป็นรูปแบบของการครอบครองอาณานิคมในประเทศ (internal colonialism) หมายถึงกระบวนการของทุนนิยม ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับกลุ่มรากหญ้า กล่าวคือกลุ่มธุรกิจเบียดบังผลประโยชน์และขูดรีดเอาประโยชน์ในเชิงสัญลักษณ์จากชุมชน เช่น ความโลภ อำนาจเงินตรา ผู้มีอำนาจทางการเมือง และการสะสมทุนให้กับพวกพ้องตนเอง

ปัจจุบันอาจเรียกได้ว่าเมืองหลวงได้แปลงสภาพเป็นพื้นที่ทางธุรกิจอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นเมื่อปัจจัยเชิงโครงสร้างเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ตามมาคือการเกิดความเลื่อมล้ำทางวัฒนธรรม ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนกลายเป็นกลุ่ม “ด้อย” ที่มีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมแออัด มีกลิ่นเหม็น เสียงและฝุ่นควันจากรถไฟรูดโดยสาร จากความด้อยคุณค่าในความเป็นมนุษย์ ทำให้ชุมชนในสายตาของคนนอกมองว่า หากต้องการอาศัยอยู่ในเมืองหลวง ชีวิตจะต้องถูกควบคุมด้วยระเบียบกฎเกณฑ์ ท่ามกลางความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่ไร้ความรู้สึก และไม่มีทางเลือกมากนัก

การดำเนินชีวิตทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนอันเนื่องมาจากการอยู่อาศัยในเมืองทันสมัย ที่ปกคลุมด้วยสิ่งก่อสร้างและเทคโนโลยี ได้กลืนกลายวัฒนธรรมชุมชนแบบประเพณีเป็นชุมชนบริโภคนิยม ซึ่งการเป็นชุมชนที่มีโครงสร้างแบบบริโภคนิยม ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายของชนชั้นแรงงาน คนต่างถิ่น คนถูกไล่ที่ เข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนเมืองหลวงมากขึ้น ทำให้ไม่หลงเหลือความสัมพันธ์แบบคนคุ้นเคยหรือความเป็นพวกเดียวกัน บุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาใหม่ส่วนใหญ่เป็นชาวชนบทอีสาน ที่นำวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานกับชีวิตแบบเมืองได้อย่างลงตัว ด้วยการมีชีวิตเรียบง่ายในห้องเช่าขนาด 2 ตารางเมตร ราคา 1,000-1,500 บาท เพื่อประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งเขาเหล่านี้ให้เหตุผลว่า มีรายได้ดี การเข้าออกสะดวก การที่คนมาใหม่ใช้ชุมชนเพื่อหารายได้แต่ปราศจากความผูกพันในความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ทำให้ชุมชนเมืองกำลังถูกผสมผสานด้วยวัฒนธรรมที่หลากหลาย ต่างคนต่างเอาผลประโยชน์จากพื้นที่ และเอาเปรียบผู้อยู่เดิมในพื้นที่ที่พวกเขาพยายามดูแลให้เป็นชุมชนน่าอยู่และปลอดภัยสำหรับลูกหลานของตน

โลกชีวิตชุมชนในเมืองสมัยใหม่ ได้สลายประเพณีความรักความสามัคคี ความเป็นพวกเดียวกัน ต้องแตกย่อยหลากหลายเจ้าของ ที่เปิดให้คนเข้าจับจองอย่างอิสระ โดยชุมชนไม่มีมาตรการการคุ้มครองสิทธิชุมชนให้กับคนที่อยู่ดั้งเดิม ชุมชนในกรุงเทพมหานครทุกวันนี้ การดำรงชีวิตประจำวันเป็นไปเพื่อปากเพื่อท้องในรูปของการบริโภค ร่วมกับความสัมพันธ์เชิงมิตรภาพแบบผิวเผินชั่วครั้งชั่วคราว ทำให้ชุมชนจึงเป็นเพียงทางผ่านของธุรกิจที่มอมเมาประชาชน เช่น ยาเสพติด หวยใต้ดิน หวยกล่อง ขณะเดียวกันวิถีชุมชนเองก็เอื้อที่จะเป็นแหล่งการพนันตั้งแต่การจับกลุ่มเล่นไพ่ของเด็กและเยาวชน ไปจนถึงกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ส่งผลให้การอบรมสั่งสอนไม่มีรูปแบบ

ตายตัว เกิดขึ้นแบบอัตโนมัติในวงไฟ หรือในกลุ่มเพื่อนร่วมวงช่วยกันเลี้ยงช่วยกันดีไปตามอารมณ์ ในขณะนั้น การไม่มีรูปแบบการอบรมที่ชัดเจน ทำให้ทั้งผู้ใหญ่และเด็กเกิดความสับสน เด็กมีอาการ กลุ่มดึกลุ่มร้ายเดินไปกับอารมณ์ของพ่อแม่ กล่าวคือเด็กจะมีสภาพเป็นตุ๊กตาที่ถูกโยยตีเมื่อพ่อแม่ หงุดหงิด ขณะเดียวกันเด็กจะถูกโอบกอดเมื่อพ่อแม่อารมณ์ดี

โลกชีวิตชุมชนเมืองที่เข้าถึงความสะดวกสบาย และความเลื่องต่อการเผชิญกับความรุนแรงได้ง่าย กลายเป็นแหล่งการเรียนรู้ของเด็กและพ่อแม่ และได้เข้ามาทำหน้าที่อบรมสั่งสอน แทนครอบครัวหรือเครือญาติ นอกจากนี้ความสัมพันธ์แบบเพื่อนมีบทบาทสูงในชุมชน เนื่องจากสภาพที่อยู่อาศัยคับแคบ ปัญหาครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะกันหรือแยกทางกัน เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่กับญาติที่ไม่ค่อยให้ความสนใจหรือดูแลเอาใจใส่ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนต้องเข้ากลุ่มเพื่อน เพื่อความมั่นคง ปลอดภัยและความสนุกสนาน ด้วยการไปเล่นเกมส์ เทียวเตร็ดเตร่ และจำเป็นต้องทำกิจกรรมกลุ่มบางอย่าง เช่น การดมกาว สูบบุหรี่ การชกต่อยไล่ตีกัน เด็กและเยาวชนบางคนต้องอยู่กับวัตถุที่เป็นเพื่อนที่นิ่งสนิทอย่างเดียวดาย เช่น คุยกับเพื่อนทางอากาศ ดูโทรทัศน์ ดูหนังเช่า ฟังเพลง จีรรถจักรยาน รถมอเตอร์ไซด์ เล่นประทัด ทำระเบิดลูกบอล เป็นต้น นี่คือชะตากรรมของเด็กและเยาวชนในชุมชน

2. การครองครองชุมชนแบบอาณานิคมทุนนิยม

ขณะนี้ชุมชนเมืองกำลังเผชิญกับชะตากรรมอันเกิดจากความทันสมัยของเมือง เส้นทางชีวิตของชุมชนในปัจจุบันคือ การดิ้นรนภายใต้ความเลื่องต่อการล่มสลายของชุมชน ได้แก่ การแย่งชิงพื้นที่จากคนนอกทั้งที่เป็นการย้ายเข้ามาอยู่ของคนจากชุมชนอื่นหรือคนต่างถิ่น กับการขยายเมืองให้เป็นแหล่งธุรกิจระดับโลก การมองพื้นที่ชุมชนด้วยโลกทัศน์แบบเศรษฐกิจก้าวข้ามวิถีคิดและการกระทำของรัฐและเอกชนในการแก้ปัญหาชุมชนในฐานะเป็นแหล่งเสื่อมโทรม แหล่งมั่วสุมการพนันและยาเสพติด ชุมชนเมืองทุกวันนี้ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใหม่ คือการถูกรวบงาและแปรเปลี่ยนสภาพชุมชนที่มีวิถีชีวิตอิสระไปเป็นอาณานิคมที่ควบคุมโดยรัฐ ได้แก่ ชุมชนเป็นฐานอำนาจของประธานชุมชนหรือเจ้าของที่ดิน และการเป็นจักรกลอำนาจทางการเมือง

สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันคือ ชุมชนเมืองบางแห่งกำลังถูกรื้อถอนเพื่อสร้างอาคารทางธุรกิจ บางชุมชนต้องแบกรับภาระกับครอบครัวใหม่ที่ถูกละทิ้งที่มาจากที่อื่น ทำให้ชุมชนเต็มไปด้วยคนแปลกหน้า ขณะที่ชุมชนบางแห่งก็พยายามแปลงพื้นที่ใช้สอยเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ เช่น ลานกีฬา ที่พักผ่อน สร้างเป็นบ้านเช่าให้คนต่างถิ่นเข้ามาอาศัย การมีรายได้จากค่าเช่าเป็นหลักหมื่นหลักแสน ทำให้ทั้งเจ้าของที่ดินและผู้ทำธุรกิจบ้านเช่าต่างแบ่งปันผลประโยชน์ในพื้นที่ที่เรียกว่า “ชุมชน” มาเพื่อประโยชน์ของกลุ่มของตน ขณะที่ปัญหาพื้นฐานของชุมชนกลับไม่ได้แก้ไข

ได้แก่ ขยะ ความคับแคบแออัด เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ การตั้งครรภ์อายุน้อย ยาเสพติด การพนัน กับปัญหาใหม่ที่เป็นความรุนแรงร้ายแรงในระดับชุมชน คือ ความไม่มีจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของชุมชน ทำให้ชุมชนต้องฝึกหัดวิธีการเขียนโครงการ การทำกิจกรรมตามที่รัฐกำหนด และพยายามให้คนของรัฐรู้จัก

3. ตัวแทนการอบรมขัดเกลาทางสังคม

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน เติบโตขึ้นท่ามกลางการถูกแทนที่รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเครือญาติมาเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบการเรียนรู้แบบผ่านสื่อสารมวลชน ซึ่งเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตของเด็กและเยาวชนกับวัตถุที่แพร่ภาพผ่านเทคโนโลยี เด็กและเยาวชนถูกดูดกลืนไปตามกระแสมวลชน ส่งผลต่อชีวิตของเด็กและเยาวชนมุ่งแต่การแข่งขัน การอยู่อย่างโดดเดี่ยว แปรกแยก และมีความไว้วางใจกันน้อย

รูปแบบการเลี้ยงดูแบบสังคมสื่อสารมวลชน จะทำหน้าที่แทนที่ความไม่พร้อมของครอบครัวที่มีทุนเดิมคือความยากจน ด้อยโอกาสและนิยมนิยามความรุนแรงในการแก้ปัญหา ส่งผลให้การเลี้ยงดูเด็กออกมาในรูปแบบของความแข็งกระด้าง มองโลกแง่ร้าย ไม่ร่วมมือ และใช้กำลังต่อสู้เพื่ออยู่รอด เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวแตกแยก ขาดแรงยึดเหนี่ยวในการดูแลเด็กให้ประพฤติตนอยู่ในกรอบบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นจริงตามแนวคิดครอบครัวสมานฉันท์ที่เชื่อกันว่าสามารถใช้ความรักเป็นสายใยยึดเหนี่ยวสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวสมานฉันท์อาจเป็นเพียงการจินตนาการของรัฐแบบอุดมการณ์ในโลกอุดมคติ ที่ห่างไกลความจริงสำหรับเด็กและเยาวชนในชุมชนกรุงเทพมหานคร การศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงต่อความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในครั้งนี้ ได้คำตอบว่าครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ผลิตสร้างความรุนแรงให้กับเด็กและเยาวชน ชุมชนจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวเพราะถือว่าเป็นเรื่องของครอบครัวใคร ครอบครัวมันจึงควรแก้ไขกันเอง นอกจากนี้ภาษาที่ใช้ในการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ เด็กจะตีความว่าเป็นการพร่ำบ่น การขู่ หรือดูว่า นี่คือผลจากปฏิบัติการการสื่อสารในครอบครัวที่ล้มเหลว ขณะนี้ เด็กและเยาวชนในชุมชนต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในระดับโครงสร้างของสื่อที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนพ่อแม่ ครูในการอบรมสั่งสอน เด็กและเยาวชนถูกมอมเมาด้วยจักรกลทางเทคโนโลยีที่แผ่มาด้วยความชั่วร้าย และความรุนแรง แม้ว่าทางออกของเด็กและเยาวชนคือเพื่อน แต่เพื่อนก็ตกเป็นจำเลยของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ที่ถูกกล่าวโทษว่าชักนำไปในทางเสียหายมากกว่าสร้างสรรค์ เมื่อโครงสร้างสังคมผลิตความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนเช่นนี้ ดังนั้นใครเล่าจะช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้หลุดพ้นจากวงจรความรุนแรงไปได้ เพื่อที่สังคมจะได้เห็นความไร้เดียงสา รอยยิ้มที่บริสุทธิ์ และความสดใสอีกครั้ง

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของเด็กและเยาวชนในชุมชน คือ ความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ พื้นที่วิ่งเล่นใกล้ ๆ ชุมชน การเข้าศึกษาในระบบการศึกษานอกโรงเรียน การมีงานทำ อุปกรณ์กีฬา และสิ่งสำคัญยิ่งคือต้องการให้ครอบครัวโรงเรียนและชุมชนให้โอกาส ให้ทางเลือก และให้อภัย สำหรับสิ่งที่ไม่ต้องการคือ พ่อแม่ทะเลาะกัน อคติ การประณามและการเปรียบเทียบจากพ่อแม่และคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะของผู้ใหญ่ในชุมชน มีมุมมองว่าปัญหาความรุนแรงเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่งตั้งแต่ในบ้าน ในโรงเรียน และในชุมชน ดังนั้นการแก้ปัญหาเบื้องต้นควรแบ่งหน้าที่กันกล่าวคือ ครอบครัวนอกจากทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนแล้ว พ่อแม่ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีและต้องเชื่อมั่นและไว้วางใจลูกของตน ส่วนโรงเรียนก็มีหน้าที่พื้นฐานเช่นเดียวกับครอบครัว และจัดกิจกรรมให้กับกลุ่มแก๊งค์ที่รวมตัวให้สร้างประโยชน์ต่อสาธารณะ สำหรับชุมชน ประธานชุมชนต้องประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเฝ้าระวังความเสี่ยงต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ชุมชนเห็นว่ารัฐควรนำโครงการกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเข้าในชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยชุมชนไม่ต้องเสนอขอของบประมาณ

ความคิดเห็นจากงานวิจัย มองว่าการที่จะลดความเสี่ยงต่อความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในชุมชน ทั้ง ๆ ที่ครอบครัวบางครอบครัวยังไม่ตระหนักว่าการเลี้ยงดูของพวกเขาไม่ใช่ความรุนแรง พ่อแม่ยังยกความผิดให้กับเพื่อนที่ชักชวนลูกของตนไปในทางที่ไม่ดี ชอบรวมกลุ่มกันทำแต่เรื่องเสียหายและความเดือดร้อน นอกจากนี้ยังโทษสื่อที่สร้างภาพความรุนแรงให้ปรากฏให้เห็นทุก ๆ วัน เด็กเกิดการเลียนแบบ ขณะเดียวกันก็มองว่าความรุนแรงเกิดจากรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องละเลยปัญหาและไม่ได้แก้ไขอย่างจริงจัง เช่น รู้ว่ามียาเสพติด มีบ่อนการพนัน ร้านเกมส์เปิดตลอด 24 ชั่วโมง แต่ไม่ได้ทำอะไรเลย

การกล่าวโทษผู้อื่นจนลืมมองตัวเอง รวมถึงการประเมิณพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่โน้มเอียงไปในด้านลบมากกว่าด้านบวก ยังเป็นวิธีคิดที่คับแคบเกินไป ดังนั้นชุมชนต้องเปลี่ยนทัศนคติในการมองพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเสียใหม่ ด้วยการมองเด็กเป็นลูกหลานเป็นครอบครัวชุมชน ช่วยกันเป็นหูเป็นตาและดึงพลังจากเด็กและเยาวชนที่อยู่เป็นกลุ่มมาเป็นพลังทางสังคมที่แข็งแกร่ง มีการสื่อสารกันตลอดเวลา และช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างจริงจัง

มีบางชุมชนเริ่มจัดด้านการศึกษาให้กับเยาวชนรุ่นเล็กในชุมชนทั้งที่เรียนและไม่เรียนหนังสือ ให้มาเรียนรู้ร่วมกันในช่วงบ่ายวันอาทิตย์ มีการพาเด็กไปทัศนศึกษาในสถานที่ต่างๆ มีการจัดค่ายอบรมและการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ในชุมชน กิจกรรมดังกล่าวควรจะนำไปเป็นตัวอย่างหรือแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่น ๆ

บรรณานุกรม

- กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. (2539). *แผ่นดินอื่น*. กรุงเทพฯ: นาครมีเดีย.
- ปรีชา คูวินทร์พันธุ์. (2545). *สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2550). *กรุงเทพมหานครเมืองสี่ทิวของเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริพร สมบูรณ์บุรณะ. (2547). *สถานะของปริมณฑลสาธารณะในกรุงเทพมหานคร*. เอกสารประกอบการสัมมนา “ทฤษฎีสังคมกับการปฏิรูป สังคมและสุขภาพ” วันที่ 4-5 พฤศจิกายน 2547 ณ ห้องประชุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ ชั้น 4 อาคารประชาธิปไตย-รำไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2547). *ชุมชนในสังคมโลก*. เอกสารประกอบการสัมมนา “ทฤษฎีสังคมกับการปฏิรูป สังคมและสุขภาพ” วันที่ 4-5 พฤศจิกายน 2547 ณ ห้องประชุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ ชั้น 4 อาคารประชาธิปไตย-รำไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2547). *ทฤษฎีการเมืองชุมชนในสังคมไทย: ชุมชนกับปัญหาการปฏิบัติทางอำนาจและสิทธิ*. เอกสารประกอบการสัมมนา “ทฤษฎีสังคมกับการปฏิรูป สังคมและสุขภาพ” วันที่ 4-5 พฤศจิกายน 2547 ณ ห้องประชุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ ชั้น 4 อาคารประชาธิปไตย-รำไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.